

OPINNÄYTETYÖ

Koiria kansanopistossa

Koira-avusteisuus työmenetelmänä
laajennetun oppivelvollisuuden piirissä
olevien nuorten kanssa

Sini Ruohonen

Yhteisöpedagogi (AMK)

Järjestö- ja nuorisotyö

(210 op)

12/2022

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK), järjestö- ja nuorisotyö

Tekijä: Sini Ruohonen

Opinnäytetyön nimi: Koiria kansanopistossa. Koira-avusteisuus työmenetelmänä laajennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien nuorten kanssa.

Sivumäärä: 69 ja 11 liitesivua

Työn ohjaaja: Kristiina Vesama

Työn tilaaja: Oppivelvollisuudesta eteenpäin -hanke (OPPIVE)

Tilajana opinnäytetyölleni toimivan OPPIVE-hankkeen tavoitteena on tukea laajennetun oppivelvollisuuden ja sijaishuollon piirissä olevien nuorten nivel- ja siirtymävaiheita sekä edistää heidän kiinnittymistään koulutuksen ja opintojen piiriin. Yhtenä keinona on kehittää eläinavusteisia lähestymistapoja tukemaan nuorten omia vahvuuksia toiminnallisuuden kautta rohkaisten. Koirilla on useissa tutkimuksissa havaittu olevan moninaisia positiivisia vaikutuksia ihmisiin ja ne voivat myös toimia tärkeänä henkisenä tukena lapsille ja nuorille. Näistä lähtökohdista kumpusi tarve koira-avusteiselle kehittämistyölleni.

Opinnäytetyöllä pyrittiin selvittämään, soveltuuko koira-avusteisuus työmenetelmäksi osana laajennettua oppivelvollisuutta suorittavien nuorten opintoja kansanopistoympäristössä. Tavoitteena oli edelleen kerätyn aineiston pohjalta tuottaa OPPIVE-hankkeen päätoteuttajalle Pohjantähti-opistolle toimintamalliehdotus koira-avusteisen työskentelyn toteuttamiseksi tulevaisuudessa. Aineisto kerättiin Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla havainnoinnin, palautekyselyn ja haastattelun keinoin. Lisäksi työssä on hyödynnetty vertailukehittämistä.

Tulokset osoittavat koira-avusteisuuden tuoneen kohderyhmänä toimineeseen luokkaan paljon positiivisia vaikutuksia. Koirat muun muassa rentouttivat luokan ilmapiiriä sekä tekivät kouluun saapumisesta oppilaille mielekkäämpää. Tutkimukseni aikana tekemieni havaintojen sekä kerättyjen kehittämissideoiden pohjalta kokosin yhteen opinnäytetyöni tuotoksen, joka esittää ehdotetun tavan koira-avusteisuuden hyödyntämiselle. Tuotoksessa tuon esiin työmenetelmän hyviä ja huomioon otettavia puolia, käytännön toteutukseen liittyviä seikkoja sekä erilaisia koiratoimintoesimerkkejä opetuksessa käytettäväksi.

Opinnäytetyöni on mukana mahdollistamassa koira-avusteisuuden jalkauttamista kansanopistoympäristöön. Se tarjoaa tutkittua tietoa koirien läsnäolon vaikutuksista laajennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien nuorten koulupäiviin. OPPIVE-hankkeen kautta tutkimukseni tulokset ja tuotos voivat saada laajaa näkyvyyttä yhteistyöverkostoissa ja tätä kautta olla mahdollistamassa koira-avusteisuuden käyttöönottoa muissakin oppilaitoksissa.

Asiasanat: eläinavusteisuus, koira-avusteisuus, koira-avusteinen työskentely, kansanopisto, laajennettu oppivelvollisuus, nuoret

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community educator, bachelor's degree in NGO and youth work

Author: Sini Ruohonen

Title: Dogs in folk high school. Dog-assisted intervention with youth in extended compulsory education.

Number of Pages: 69 and 11 attachment pages

Supervisor: Kristiina Vesama

Commissioned by: Compulsory Education Onwards (OPPIVE)

The objective of the OPPIVE project, the client that commissioned this thesis work, is to support youth who fall under the domain of both the extended compulsory education and foster care in transitional periods of their lives. Other objective is aiding them in committing to their education. One way of doing so is to research and develop animal-assisted methods of approach for playing to the youths' individual strengths via functional encouragement. Several studies show that dogs have various positive effects on humans and can function as emotional support for children and teenagers. These are foundations on which my development work on dog-assisted intervention is based.

The purpose of this thesis was to determine whether dog-assisted intervention is suited for use in aiding youth completing their extended compulsory education in adult education centres. The goal was to use the collected data to produce an exploratory roadmap to use in the implementation of dog-assisted work in the future. This product was designed for Pohjantähti folk high school, the main contractor of the OPPIVE project. The data was gathered from the "Folk high school year for youth of compulsory education age" line of study through observation, surveys, interviews, and benchmarking.

The results show that dog-assisted intervention has many positive effects on the class used as a target group. Among other things, the dogs brought about a more relaxed atmosphere in the classroom and made students feel better about coming to school. Based on the observations I have made during this project and the suggestions I have collected, I put together the product of my thesis work, which proposes one way of utilizing dog-assisted intervention. In the product I highlight the pros of the method and bring up things to consider in implementation, including examples of how dogs may be used to aid learning.

This thesis can be part of an effort to facilitate the implementation of dog-assisted work in an adult education centre environment. It offers information backed up by research on how the presence of dogs can affect the school days of youth in the realm of extended compulsory education. Through OPPIVE project the findings and the product of my research may gain widespread visibility in cooperation networks and thus facilitate the adoption of canine assistance in other learning institutions.

Keywords: animal-assisted intervention, dog-assisted intervention, folk high school, extended compulsory education, youth

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	9
	2.1 Toimeksiantaja.....	9
	2.2 Tarve ja tavoitteet	10
3	TIETOPERUSTA.....	12
	3.1 Eläinavusteisuuden käsitteistöä	12
	3.2 Koira-avusteisuus.....	14
	3.2.1 Koirat oppilaitosympäristössä	15
	3.2.2 Koira-avusteisuuden käyttö tässä opinnäytetyössä.....	18
	3.3 Laajennettu oppivelvollisuus	20
	3.4 Kansanopisto opiskeluympäristönä	21
	3.5 Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinja	23
4	KEHITTÄMISTYÖN KUVAUS.....	25
	4.1 Toiminnallinen ja tutkimuksellinen kehittäminen	25
	4.2 Opintolinjalla toteutetut koiratoiminnot	27
	4.3 Aineistonkeruumenetelmät	28
	4.3.1 Havainnointi	28
	4.3.2 Palautekysely	31
	4.3.3 Haastattelu	32
	4.3.4 Vertailukehittäminen	34
	4.4 Kehittämistyön eettisyys.....	35

5	TULOKSET JA TUOTOS	37
5.1	Aineistoanalyysi.....	37
5.2	Aineiston tulkinta.....	39
5.2.1	Puoltavat näkökulmat	40
5.2.2	Kielteiset näkökulmat.....	43
5.2.3	Näkyvät vaikutukset	44
5.2.4	Tunnetason vaikutukset	47
5.2.5	Kehittämiseen liittyvät ideat.....	50
5.3	Tutkimuksen johtopäätökset	53
5.4	Tuotoksen sisältö	54
6	LOPPUSANAT	58
6.1	Kehittämistyön luotettavuus	58
6.2	Prosessin pohdintaa ja itsearviointia.....	59
6.3	Koira-avusteisuuden tulevaisuudesta.....	62
	LÄHTEET	65

1 JOHDANTO

Uusi oppivelvollisuuslaki astui voimaan 1.8.2021. Lain mukaan henkilön oppivelvollisuus päättyy henkilön joko täytettyä 18 vuotta tai suoritettua hyväksytysti ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, 2§). Lakiuudistus on synnyttänyt kokonaan uuden Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjan, jota järjestävät useat kansanopistot ympäri Suomea. Kyseinen yhden vuoden kestävä linja on tarkoitettu peruskoulunsa päättäneille oppivelvollisille nuorille, jotka haluavat vahvistaa opiskelutaitojaan ja valmiuksiaan jatkaessaan toisen asteen koulutukseen, ja jotka mahdollisesti kaipaavat tukea elämänsä suunnittelussa (Suomen Kansanopistoyhdistys, 2022a).

Linjatessaan koira-avusteisen toiminnan ohjeita oppilaitoksille Opetushallitus on todennut kasvatustyön ammattilaisten kiinnostuksen koirien kanssa työskentelyyn olevan kasvava ilmiö. Koiria työskentelee niin peruskouluissa, lukioissa kuin ammatillisissakin oppilaitoksissa. (Opetushallitus, 2022a.) Ja miksipä ei työskentelisi, kun koirien on osoitettu motivoivan lapsia hyvään käytökseen vaikuttaen yleiseen ilmapiiriin rauhoittavasti. Lisäksi koirat voivat parantaa yhteistyön mahdollisuuksia lasten ja aikuisten välillä sekä auttaa tunnetyöskentelyssä reflektoidessa asioita eläimen kautta. (Vähä-Aho 2017, 92–93.)

Tässä opinnäytetyössä tuodaan yhteen nämä kaksi elementtiä. Yhdistämällä laajennetun oppivelvollisuuden toimikentän kansanopistoympäristössä ja koira-avusteisuuden työmenetelmänä, on opinnäytetyö paitsi ajankohtainen, sisältää se myös uutuusarvoa. Vaikka koira-avusteisuutta on tutkittu useiden eri kohderyhmien kanssa erityisesti sosiaalipuolella, ei laajennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien nuorten näkökulmaa ja kyseisen työmenetelmän käyttämisestä mahdollisesti saatavia hyötyjä liene vielä selvitetty.

Suorittaessani keväällä 2022 viimeistä harjoitteluani Pohjantähti-opistossa Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla avautui minulle mahdollisuus hyödyntää oppilaiden kanssa aiempaa koulutustani sekä harrastuneisuuttani koirien maailmasta. Opintolinjan opettajan ehdotettua koirieni ottamista osaksi koulupäiviä, näimme tässä riittävästi aihetta aina opinnäytetyöhön asti. Tutkimuskysymyksenä on selvittää soveltuuko koira-avusteisuus työmenetelmäksi laajennetun oppivelvollisuuden parissa olevien nuorten kanssa yksilö- ja ryhmäohjauksessa? Ja mikäli soveltuu, niin millaisella tavalla sitä olisi järkevää hyödyntää? Toiveena on saada opinnäytetyölläni mahdollistettua jatkumoa koira-avusteiselle toiminnalle laajennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien nuorten opinnoissa Pohjantähti-opistolla.

Eläintenkouluttajan ammattitutkinnon ja hieman vajaan kymmenen vuoden eläinalan työkokemuksen turvin tartuin haasteeseen kokeillen jalkauttaa koirat yhteisöpedagogin työkentälle. Tilaajana työlleni toimii OPPIVE – Oppivelvollisuudesta eteenpäin – hanke, jossa Pohjantähti-opisto toimii päätoteuttajana. Hankkeen tavoitteiden mukaisesti opinnäytetyöni pyrkii kehittämään nuorten opiskelukykyä ja -motivaatiota vahvistavia toimintaympäristöjä eläinavusteisuutta hyödyntäen. Erilaisten ja vaihtoehtoisten opetus- ja työskentelymenetelmien kartoittaminen on tärkeää, sillä niillä voidaan saada nuori pysymään kiinni yhteiskunnan rakenteissa ja näin ehkäistä esimerkiksi koulupudokkuutta ja syrjäytymistä (OPPIVE – Oppivelvollisuudesta eteenpäin 2022, 5).

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan ihminen on erityisen altis syrjäytymiselle elämän muutovaiheissa, kuten koulun, opiskelun tai parisuhteen päätyessä. Syrjäytyminen voi olla seurausta monista eri tekijöistä ja estää ihmistä osallistumasta täysipainoisesti yhteiskunnan normaaleihin toimintoihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.) Nuoren oppivelvollisen elämään muutoksia voi mahtua useita, ja juuri nämä nuoret ovat Oppivelvollisuudesta eteenpäin -hankkeen pääkohderyhmää. Usein näillä nuorilla voi olla syrjäytymisvaaraa lisäävinä tekijöinä haasteita myös päihteenkäytön, mielenterveyden tai neurokognitiivisten häiriöiden kanssa. On todettu, että koiran kanssa toiminen ja siitä huolehtiminen muistuttavat elämän perusasioiden tärkeydestä ja että koiran kautta ammattilainen voi saada nopeammin selville asiakkaana olevan henkilön tarpeet ja ongelmat. Tällä voi olla positiivinen vaikutus henkilön elämäntaitojen kohentumiseen ja mahdollisuus jopa estää syrjäytymistä yhteiskunnasta. (Latvala-Sillman 2018, 24).

Käytännön toimina suunnittelin ja toteutin erilaisia koiratoimintoja kohderyhmässä olevien nuorten kanssa koulupäivien aikana suoritettaviksi. Toiminnot toteutin omilla koira-avusteisuudesta toiminnasta kokemusta omaavilla koirillani toimien itse tilanteissa niiden ohjaajana. Opinnäytetyöni hyödyntää aineistonkeruumenetelminä havainnointia, palautekyselyä, haastattelua sekä vertailukehittämistä. Toiminnallisen kehittämistyöni tuotoksena selvitysteni pohjalta syntyy Pohjantähti-opistolle toimintamalliehdotus siitä, millaisella tavalla koira-avusteisuutta voisi hyödyntää työmenetelmänä osana Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjan nuorten koulunkäyntiä. Sen lisäksi, että opinnäytetyöni antaa Pohjantähti-opistolle tutkittua tietoa koira-avusteisuuden mahdollisuuksista, jää se OPPIVE-hankkeen kautta moniammatillisten verkostojen ja muiden ammattilaisten hyödynnettäväksi soveltuvin osin tarjoten sekä tietoa että käytännön esimerkkejä koira-avusteisuudesta ja sen mahdollisuuksista.

Parhaimmillaan opinnäytetyöni voi antaa Pohjantähti-opistolle uuden työmenetelmän heillä opiskelevien nuorten yksilölliseen tukemiseen sekä olla suoraan tai välillisesti vaikuttamassa positiivisesti syrjäytymisen ja koulupudokkuuden ehkäisyyn. Tämä on merkityksellistä paitsi kyseessä olevien nuorten elämässä myös yhteiskunnallisessa viitekehyksessä tarkasteltuna, sillä jokaisesta syrjäytyvästä nuoresta aiheutuu yhteiskunnalle huomattavia menetyksiä maksettuina sosiaalietuuksina ja saamatta jääneinä verotuloina (Hilli, Ståhl, Merikukka & Ristikari 2017, 9). Samalla opinnäytetyöni toimii osoituksena siitä, että yhteisöpedagogeilla on perusteltu paikka kasvatus- ja opetusalan toimikentällä ihmisten kohtaamistyössä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Toimeksiantaja

Tilaajana tälle opinnäytetyölle toimii ESR-rahoitteinen OPPIVE - Oppivelvollisuudesta eteenpäin -hanke. Keväällä 2022 aloittaneen 1,5 vuotta kestävä hankkeen varsinaisena kohderyhmänä ovat yli 15-vuotiaat nivel- ja siirtymävaiheissa olevat laajennetun oppivelvollisuuden ja sijaishuollon piirissä olevat nuoret sekä heidän parissa työskentelevät ammattilaiset. Tavoitteena hankkeella on tukea nuoren itsenäistymisprosessia kokonaisvaltaisesti ja tuottaa nivel- ja siirtymävaiheita tehostavia käytänteitä moniammatillisesti. Kyseessä on toimintalinjan 4 hanke, jonka erityistavoitteet liittyvät koulutukseen, ammattitaitoon ja elinikäiseen oppimiseen. (OPPIVE – Oppivelvollisuudesta eteenpäin 2022, 2–4.)

OPPIVE on kolmen toimijan yhteishanke, jonka päätoteuttaja on Kemissä sijaitseva Pohjantähti-opisto ja osatoteuttajina Lapin ammattikorkeakoulu sekä Keminmaalainen lastensuojeluun suuntautunut yritys Pohjankodit Oy. Kyseiset toimijat ovat tehneet hankeyhteistyötä aiemminkin ja juuri näiden aiempien kokemusten sekä tehtyjen havaintojen pohjalta on tunnistettu tarve OPPIVE:n kaltaiselle hankkeelle Meri-Lapin alueella. Yhteishankkeena edellä mainittujen toimijoiden sekä lisäksi Tornion kaupungin sosiaalipalveluiden kanssa vuosina 2019–2021 toteutettu Yhtymäpinnassa nuori -hanke tuotti tietoa sen puolesta, että uusia toimintaympäristö ja -teemalähtöisiä toimintamalleja, menetelmiä ja ratkaisuja nuorten nivel- ja siirtymävaiheiden tehostamiseksi tarvitaan. (OPPIVE – Oppivelvollisuudesta eteenpäin 2022, 1–5.)

Pyrkien vastaamaan havaittuun tarpeeseen OPPIVE-hankkeen päätavoite tähtää tehostamaan ja kehittämään nuorten nivel- ja siirtymävaiheita koulutukseen ja itsenäiseen elämään sekä ehkäisemään koulupudokkuutta kohdistamalla suoria toimenpiteitä kohderyhmässä oleville laajennetun oppivelvollisuuden ja sijaishuollon piirissä oleviin nuoriin. Hankkeessa keskitytään erityisesti niihin laajennetun oppivelvollisuuden piirissä oleviin nuoriin, jotka eivät ole peruskoulun jälkeen päässeet opiskelemaan toisen asteen ammatillisiin opintoihin tai lukioon, ja joilla mahdollisesti esiintyy erilaisia opiskelumotivaatioon, mielenterveyteen tai oppimiseen liittyviä haasteita. (OPPIVE – Oppivelvollisuudesta eteenpäin 2022, 2.)

Osana varsinaisia käytännön toimia nuorten itsenäistymisen tueksi hankkeessa kokeillaan ja kehitetään opiskelukykyä ja -motivaatiota vahvistavia opetusjärjestelyitä ja toimintaympäristöjä hyödyntäen muun muassa luonto-, taide- ja eläinavusteisuutta. Hyödyntäen osallistavia

menetelmiä, toimintamalleja ja ympäristöjä perinteisten menetelmien sijaan nuorten nivel- ja siirtymävaiheita vahvistettaessa OPPIVE-hankkeen tavoitteena on vaikuttaa positiivisesti syrjäytymisvaaran alla olevien nuorten elämäntilanteisiin ja saada heidät kiinnittymään yhteiskunnan rakenteisiin. (OPPIVE – Oppivelvollisuudesta eteenpäin 2022, 5.) Opinnäytetyöni tukee näitä hankkeen tavoitteita tutkimalla koira-avusteisuuden hyödyntämismahdollisuuksia laajennettua oppivelvollisuutta suorittavien nuorten parissa oppilaitosympäristössä.

2.2 Tarve ja tavoitteet

Tarve tälle opinnäytetyölle on noussut suoraan Pohjantähti-opistolla Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla nuorten kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta. Kyseisellä linjalla opiskelevat nuoret voivat yksilö- ja tapauskohtaisesti kaivata henkilökohtaisesti tehostetumpaa tukea ja ohjausta opintojensa aikana, johon opistovuosi pienryhmäkoulutuksena tarjoaa hyvän mahdollisuuden. Opinnäytetyö vastaa opintolinjan opettajan toiveeseen kartoittaa koira-avusteisia keinoja yhtenä vaihtoehtona vaikuttaa positiivisella tavalla nuorten opintojen edistymiseen tukien samalla yksilön kasvua ja kehitystä.

Koirilla on todettu olevan moninaisia vaikutuksia ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin muun muassa saaden ihmiset rentoutumaan ja heidän verenpaineensa laskemaan. Koiran kanssa toimiminen myös kohentaa itsetuntoa ja voi tehdä oppimisesta helpompaa ja motivoivampaa. Lisäksi koira voi auttaa keskustelun alkuun sekä helpottaa yksilön ryhmään osallistumista ja ryhmäytymistä. (Latvala-Sillman 2018, 23.) Tältä pohjalta tarkasteltuna koira-avusteisuuden hyödyntämismahdollisuuksia on täysin perusteltua tutkia oppilaitosympäristössä myös laajennettua oppivelvollisuutta suorittavien nuorten parissa.

Tämän koira-avusteisuuden hyödyntämistä tutkivan opinnäytetyön tavoitteena on ensinnä selvittää sopiiko koira-avusteisuus työmenetelmäksi laajennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien nuorten kanssa, ja toiseksi kehittää kerätyn aineiston pohjalta Pohjantähti-opistolle toimintamalliehdotus siitä, kuinka koira-avusteisuus voitaisiin tulevaisuudessa ottaa opetussuunnitelman mukaisesti osaksi opetusta opistoympäristössä sekä yksilö- että ryhmänohjaustilanteissa. Myös yleinen tietoisuuden lisääminen koira-avusteisuuden hyödyntämisestä sekä sen mahdollisuuksista erilaisten kohderyhmien kanssa voidaan laskea tämän opinnäytetyön tavoitteisiin.

Itselleni tämän opinnäytetyön toteuttajana yllä mainittujen asioiden lisäksi tavoitteena on luoda positiivista kuvaa koira-avusteisuudesta sekä antaa suunnittelemissani koiratoiminnoissa

mukana olleille nuorille hyviä kokemuksia koirista ja niiden kanssa touhuamisesta. Toivoisin tekemälläni työllä voivani myötävaikuttaa nuorten elämiin suotuisasti ja olevani mukana perustelemassa koira-avusteisuuden pysyvämpää jalkauttamista oppilaitoksiin yhtenä vaihtoehtoisena työmenetelmänä. Henkilökohtaisella tasolla olisi hienoa, jos jakamalla oman intohimon ja osaamiseni koiriin liittyen voisin olla mukana taistelemassa yhtä Suomen nuorison suurinta ongelmaa, syrjäytymistä vastaan (Allianssi ry. 2022).

3 TIETOPERUSTA

Opinnäytetyöni keskeisimpiä käsitteitä ovat eläinavusteisuus, koira-avusteisuus, koira-avusteinen työskentely, kansanopisto ja laajennettu oppivelvollisuus. Käsitteet ovat laajoja ja niitä voitaisiin tarkastella monista eri näkökulmista. Pyrin tietoperustaa rakentaessani luomaan niistä lukijalle aihetta avaavan yleiskuvan ja -käsityksen. Tarkemmin tulen keskittymään vain työni kannalta olennaisiin näkökulmiin käsiteltävistä aiheista.

Tämän kehittämistyöni tutkimuksen kohderyhmänä ovat peruskoulunsa päättäneen oppivelvolliset nuoret. Tästä syystä rajaan lähestymiseni tietoperustan aihealueisiin nimenomaan nuorten ympärille. Esimerkiksi koira-avusteista työtä tehdään kaikenlaisten ihmisryhmien kanssa lapsista vanhuksiin, ja kansanopistoissa opiskelee laaja kirjo erilaisia ihmisiä. Näiden tulokulmien huomioiminen ei kuitenkaan ole työni kannalta olennaista sen konteksti huomioiden.

3.1 Eläinavusteisuuden käsitteistöä

Terminä eläinavusteisuus sijoittuu Green Care -sateenvarjokäsitteen alle. Green Caressa on kyse luontoon ja maaseutu ympäristöön liittyvästä toiminnasta, jolla edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Monet kasvatusalan ammattilaiset ovat löytäneet ratkaisuja työhönsä luonnon ja eläinten parista ja kiinnostus Green Caren tarjoamia monipuolisia mahdollisuuksia kohtaan on enenevässä määrin lisääntyvä. (Yli-Viikari & Haapasaari 2013, 99.) Eläinavusteisuudessa on kyse prosessista, jossa eläin on osana ihmisen fyysistä, sosiaalista, emotionaalista tai tiedollista hyvinvointia edistävää toimintaa (Hautamäki, Ramadan, Ranta, Haapala & Suomela-Markkanen 2018, 5). Tunnetuimpia vakiintuneita toimintamuotoja ovat useat eläin- ja luontoavusteisuuden menetelmät, kuten ratsastusterapia, puutarhaterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, ekoterapia ja tunnetaitokasvatus. Green Care -toiminnassa hyödynnetään luontoavusteisia menetelmiä erilaisille asiakasryhmille, erityyppisissä ympäristöissä ja erilaisin tavoittein. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveennummi, 2011, 321–322.)

Eläinavusteisuus tai eläinavusteinen työskentely on kattotermi (Animal-Assisted Intervention AAI), joka pitää sisällään eri eläinavusteisen työn muotoja (Ikäheimo 2015, 1). Eläinavusteiset interventiot jaetaan eläinavusteiseen terapiaan (Animal-Assisted Therapy AAT) ja eläinavusteiseen opetukseen (Animal Assisted Pedagogy, AAP). Lisäksi omaksi toiminnanmuodoksi erotetaan usein myös eläinavusteinen sosiaalityö (Animal Assisted Social Work, AASW). Näitä

eläinavusteisen työskentelyn muotoja yhdistää toiminnan yhtenevät tavoitteet: työskentelyllä on aina tarve ja tavoite. Työskentelyä toteuttaa kasvatus-, sosiaali- tai terveysalan ammattilainen, jonka tukena työskentelee asianmukaisesti koulutettu eläin. (mt., 10–11.)

Eläinavusteinen työskentely on suunnitelmallista, tavoitteellista ja dokumentoitua työtä, jossa eläintä hyödynnetään läsnäolijana tai työn yhtenä toiminnallisena menetelmänä ja työkaluna. Eläinavusteinen interventio on aina prosessi, johon kuuluu olennaisena osana tavoitteen asetelu. Tavoitteet määrittelevät, millaista muutosta prosessissa haetaan. Tavoitteiden tulee olla eläinavusteisen työskentelyn kohteelle itselleen henkilökohtaisia ja merkityksellisiä. (Animal Assisted Intervention International 2022.) Eläinavusteisen työskentelyn tavoitteet voivat olla hyvin moninaisia riippuen tehtävästä työstä sekä kohderyhmästä. Eri eläinavusteisten työmuotoja yhdistävinä tavoitteina voidaan pitää ihmisten kokonaistavaltaisen toimintakyvyn, hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistämistä ja ylläpitämistä (Välimaa 2017, 2–3).

Eläinavusteisessa työskentelyssä turvallisuusnäkökulmat ovat tärkeitä ja niissä on huomioitava kokonaisuutena sekä asiakas, työntekijä että eläin. Työskentelyssä on otettava huomioon myös toimintaan vaikuttavat lait, kuten laki potilaan asemasta ja oikeuksista, sosiaalihuoltolaki ja eläinsuojelulaki. (Välimaa 2017, 3.) Työskentelyä ohjaa myös työntekijän oman alan ammatteettiset ohjeet. Lähtökohtana työskentelylle on asiakkaan oma halu ja mielenkiinto eläinavusteista toimintaa kohtaan sekä yhteinen tarkastelu siitä, hyötyykö asiakas toiminnasta (Kahilaniemi 2016, 22–23).

Eläinavusteiseen työskentelyyn verrattuna vapaamuotoisempi, ei tavoitteellinen toiminnan muoto on eläinavusteinen toiminta (Animal-Assisted Activity AAA), jota tehdään yleensä vapaaehtois pohjalta. Eläimen ohjaaja voi olla koulutettu ammattilainen tai vapaaehtoinen, joka ei työskentele sosiaali- ja terveysalalla. Vaatimuksina eläinavusteiselle toiminnalle ovat ainoastaan tehtävään soveltuva eläin sekä eläinavusteiseen toimintaan ja laitospvierailuihin perehtynyt eläimen ohjaaja. (Ikäheimo 2015a, 10.) Suomessa eläinavusteista toimintaa toteuttavat esimerkiksi Suomen Karva-Kaverit ry sekä Suomen Kennelliiton Kaverikoirat tehden vierailuja monipuolisiin kohteisiin, kuten lasten, kehitysvammaisten ja vanhusten asumisyksiköihin, päiväkoteihin, kouluihin ja erilaisiin tapahtumiin. Tavoitteena eläinavusteisella toiminnalla on tuoda iloa ja virkistystä ihmisille (Haapasaari & Ikäheimo 2013, 57; Muros 2013, 82).

Tämä opinnäytetyöni sijoittuu eläinavusteisen opetukseen (AAP) ja -toiminnan (AAA) väli- maastoon. Eläinavusteinen opetus on koululaitoksissa tapahtuvaa suunnitelmallista toimintaa,

missä opettajalla on työparinaan tehtävään koulutettu eläin (Latvala-Sillman 2018, 29). Ammattimaisesti toteutetussa eläinavusteisessa työskentelyssä sekä eläimen ohjaajalla että eläimellä olisi suotavaa olla konkreettista näyttöä soveltuvuudesta kyseisen työmuodon tekemiseen. Ohjaajan osalta tämä tarkoittaa vähintään 10 opintopisteen laajuista eläinavusteiseen työskentelymuotoon suunnatun täydennyskoulutuksen suorittamista ja eläimeltä soveltuvuuskokeen sekä työnäytön läpäisyä hyväksytysti. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2022a.)

Eläinavusteisen toiminnan piirteitä opinnäytetyöhöni tuo se, että minulla ja kahdella koirallani, joita hyödynsin Pohjantähti-opistossa opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla toteuttamistani koira-avusteisissa toiminnoissa, ei ole kirjallista pätevyyttä eläinavusteisen työskentelyn tekemiseen. Oman koulutus- ja työhistoriani sekä harrastuneisuuteni pohjalta katson kuitenkin ryhtymisemme koira-avusteisen työmenetelmän hyödyntämisen toiminnalliseen kehittämiseen perustelluksi. Tarkastelen ja perustelen tilannetta tarkemmin tietoperustan edetessä.

3.2 Koira-avusteisuus

Koira-avusteisuudella tarkoitetaan sellaista eläinavusteista ammattimaista työskentelyä tai vapaamuotoisempaa toimintaa, jossa hyödynnettävänä eläimenä on koira. Opinnäytetyöni kannalta on olennaista keskittyä erityisesti koira-avusteisen työskentelyn tarkasteluun, sillä kehitystyöni kohteena oleva oppilaitoksissa tehtävä eläinavusteinen työ kuuluu kyseiseen kategoriiaan. Koira-avusteista työskentelyä tekevä koirakko koostuu hyvin koulutetusta koirasta ja sen ohjaajasta, joka yleensä toimii samalla opettajana, opinto-ohjaajana, sosiaalityöntekijänä tai muuna vastaavana ammattilaisena. Koiranohjaajana voi toimia myös eläinalan ammattilainen, joka työskentelee kasvatus- ja kuntoutustyön ammattilaisen työparina. (Latvala-Sillman 2018, 29–34.)

Suomessa koira-avusteisen kasvatus- ja kuntoutustyön täydennyskoulutusta tarjoaa Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Koulutus on suunnattu sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden ammattilaisille tavoitteenaan antaa osallistujille valmiuksia koira-avusteisen metodin hyödyntämiseksi omalla alallaan. Koulutus toteutetaan yhteistyössä Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n kanssa, joka järjestää täydennyskoulutuksen saaneille kasvatus- tai kuntoutuskoirakoksi tähtääville soveltuvuuskokeita sekä valvoo ja arvioi koirakoiden työnäytöt. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2022b.) Lisäksi Suomen Hoivakoira organisoii sosiaalipedagoginen koiratoiminta -koulutusta, joka on suunnattu sosiaali-, kasvatus- ja hoitoalan ammattilaisille sekä myös eläinalan yrittäjille. (Suomen Hoivakoira 2022.)

Koira-avusteisen työskentelyn kohderyhmät kuten myös työympäristöt ovat moninaiset. Koira-avusteisuutta voidaan hyödyntää laajasti eri yhteyksissä kasvatus-, kuntoutus- ja sosiaali- ja terveysaloilla (Latvala-Sillman 2018, 35). Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Kaija Ikäheimon (2013, 135–147) mukaan koira-avusteisella toiminnalla voidaan lisätä ja nopeuttaa asiakkaan ja työntekijän välisen vuorovaikutussuhteen syntymistä. Sosiaalisissa tilanteissa koira toimii jäänmurtajana, rauhoittaa, rentouttaa ja tuo iloa. Se kuuntelee, lohduttaa ja hyväksyy meidät kaikki sellaisinaan. Koiralta saa myös hellyyttä. Ikäheimo kertoo koira-avusteisuuden hyötyjä työssään lasten ja nuorten psykoterapiassa olevan muun muassa koiran rentouttava ja turvallisuutta tuova vaikutus. Erityisesti ujut, ahdistuneet ja masentuneet lapset ovat hyötäneet koiran läsnäolosta.

Olennaista koira-avusteisessa työskentelyssä on sen tavoitteellisuus ja arviointi siitä, tuoko koira tilanteeseen ja asiakkaalle aidosti lisäarvoa. Koira ei ole itseisarvo vaan kyse on ammatillaisen ammattitaidon ja osaamisen yhdistämisestä koira-avusteisen intervention käytännön toteutukseen. Tämä tarkoittaa ammatillaisen käsitystä siitä, minkälaisia harjoitteita asiakas tarvitsee sekä ymmärrystä, kuinka ne toteutetaan koira-avusteisesti. Työskentelyn päätyttyä on aiheellista tarkastella onko asiakas hyötynyt koira-avusteisuudesta ja millä tavoin. (Latvala-Sillman 2018, 34.)

Koira-avusteiseen työskentelyyn soveltuva koira on perusluonteeltaan rohkea, avoin ja vieraista ihmisistä kiinnostunut. Koiran on oltava terve ja kohderyhmäänsä tottunut niin, että se kykenee työskentelemään rennosti vailla stressiä. Soveltuvuutta arvioidessa rotua tärkeämpää on kiinnittää huomiota yksittäisen koirayksilön ominaisuuksiin. (Latvala-Sillman 2018, 53.) Toimintaterapeutina toimiva eläinten kouluttaja ja yhteisöpedagogi Eeva Kahilaniemi (2016, 28) lisää kasvatus- ja kuntoutustyössä mukana olevan koiran tärkeisiin ominaisuuksiin tasapainoisuuden. Tasapainoinen koira omaa hyvän hermorakenteen ja reagoi asioihin järkevällä tavalla: ei yli- eikä alimitoitettusti.

3.2.1 Koirat oppilaitosympäristössä

Koulukoira tarkoittaa kouluissa kasvatuksellisenä tukena työskentelevää koiraa. Eläinavusteisuutta työssään voi hyödyntää opetushenkilökunta sekä oppilashuollon työntekijät. (Ahonen 2013, 184.) Koira-avusteisuuden hyödyntämisestä nimenomaisesti oppilaitosympäristössä on viime vuosina tehty jonkin verran tutkimuksia. Yleisimmät kohderyhmät ovat joko varhaiskasvatuksen oppilaat tai erityisluokalla opiskelevat lapset ja nuoret. Yhteistä tehdyillä

tutkimuksilla on lähes poikkeuksetta havaitut positiiviset vaikutukset muun muassa luokkahenkeen sekä lasten ja nuorten käyttöön.

Suvi Nikkolan (2022) opinnäytetyössä selvitettiin koira-avusteisen toiminnan hyötyjä alakouluympäristössä oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa. Tulokset osoittivat koiran läsnäolon koulussa perustelluksi ja koira-avusteisuuden menetelmänä monipuoliseksi sekä oppilaiden kasvua ja kehitystä tukevaksi. Koiran todettiin pelkällä olemisella voivan tuoda oppilaisiin positiivisuutta sekä helposti lähestyttävän ilmapiirin rakentamisen ja koko koulua yhdistävänä tekijänä toimimisen ansiosta lisäävän koulun yhteisöllisyyttä. Oppilaiden kynnys keskinäiselle vuorovaikutukselle ja tunteiden ilmaisulle myös madaltui koira-avusteisuuden ansiosta. (Nikkola 2022, 32–33.)

Nikkola (2022) toteaa tutkimuksensa tulosten perusteella koiran soveltuvan hyvin oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Koiran läsnäolo lisää vuorovaikutuksellisuutta sekä oppilaiden kesken että oppilaan ja aikuisen välillä. Tämä näkyi paitsi suunnitelluissa teemaa tukevissa luokkatilanteissa, myös koiran luomissa ja rohkaisemissa spontaaneissa kohtaamisissa. Koira-avusteisuus voi Nikkolan tulosten mukaan myös ennaltaehkäistä syrjäytymistä lisäämällä koulumotivaatiota tuomalla koulupäiviin mielekkyyttä. (Nikkola 2022, 32–33.)

Vuonna 2019 valmistuneessa Annika Ojalan Pro Gradu -tutkielmassa tutkittiin koira-avusteisuutta peruskoulun 7.–9. luokkalaisten keskuudessa, joka on iän puolesta melko lähellä myös tämän opinnäytetyön kohderyhmää. Tavoitteena Ojalalla oli selvittää oppilaiden kokemuksia ja mielikuvia koulukoiran läsnäolosta sekä millainen suhde koulukoira on oppilainen koulunkäyntiin. Tuloksista kävi ilmi, että suurin osa oppilaista kuvaili koulukoiraan myönteisin sanoin ja että ensireaktiot koirasta olivat enimmäkseen myönteisiä. Kuten edellä esitettyssä tutkimuksessa, myös Ojalan saamat tulokset tukivat näkemystä, jonka mukaan koira lisää koulupäiviin iloa ja että koira lisää ihmisten välistä vuorovaikutusta toimimalla luontevana välikappaleena kanssakäymiselle. (Ojala 2019, 55–56.)

Ojalan (2019) kvantitatiivisesti sähköisen kyselylomakkeen avulla toteutettu tutkimus pohjaa oppilaiden mielipiteisiin koulukoiraan ja sen kanssa toimimisesta. Enemmistön mielestä koira oli muun muassa parantanut luokkahenkeä, helpottanut yhteisten puheenaiheiden löytymistä ja rauhoittanut luokkatilanteita. Oppilaat olivat kokeneet koulukoiran ollessa luokassa myös ettei kukaan jäänyt kokonaan yksin. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet oppilaat arvioivat heissä tapahtuneen myönteisen muutoksen koulukoiraan ollessa läsnä oppitunneilla. Oppilaat

eivät kokeneet koulukoiran kuitenkaan huomattavasti vaikuttaneet koulunkäyntiin esimerkiksi lisäämällä mielenkiintoa oppiaineita tai tehtävien tekemistä kohtaan. (Ojala 2019, 56–58.)

Mielenkiintoisena kuriositeettina Ojalan (2019) tutkimustuloksissa on se, että vaikka suurin osa kyselyyn vastanneista kertoi koulukoiran tuoneen oppitunneille iloa ja rauhallisuutta sekä parantaneen ilmapiiriä, eivät oppilaat kokeneet koirasta kuitenkaan olleen juuri hyötyä. Ilmoitettuja hyötyjä koulukoirasta oli päivän piristäminen, keskittymisen helpottuminen sekä nopeammin kuluva aika oppitunneilla. Voikin olla, että nuoret ovat ajatelleet hyöty-sanan kovin konkreettisesti ja yhdistäneet sen esimerkiksi kouluarvosanoihin. (Ojala 2019, 60–63.) Ojalan tutkimustulosten pohjalta voitaneekin todeta koira-avusteisuuden tuovan oppilaitosympäristöön melko abstrakteja hyötyjä, joita oppilaan voi olla vaikea itse tunnistaa ja joita ei kyetä tarkoin mittareilla mittaamaan.

Koira-avusteisuutta tutkittaessa oppilaitosympäristöissä on yleistä tarkastella toimintaa oppilaiden näkökulmasta kysellen ja kartoittaen heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään koirasta koulussa. Anneli Honkasen (2021) yhteisöpedagogikoulutukseen liittyvä opinnäytetyö lähestyy aihetta pulpetin toiselta puolen opettajan silmin. Tutkimuksessa haastateltiin neljää erityisopettajaa, jotka työskentelivät osittain koiran kanssa. Tuloksista kävi ilmi koirasta olevan paitsi kiistatonta hyötyä opetuksessa, toimivan sen myös henkisenä tukena opettajalle itselleen. Koiran koettiin lisäävän työhyvinvointia, ja vaikka tarkan suunnittelun vuoksi työmäärä koirallisina päivinä lisääntyi, ei yksikään opettaja haluaisi enää työskennellä täysin ilman koiraa. (Honkanen 2021, 25.)

Merkittävää Honkasen (2021) tutkimuksen tuloksissa on oppilaiden välisten fyysisten konfliktien väheneminen ja laimeneminen, joka vaikuttaa niin opettajan kuin oppilaiden kouluviihtyvyyteen. Koulukoiran läsnä ollessa väkivaltatilanteita tapahtui harvemmin ja sittenkin ne raukesivat nopeammin kuin ilman koiran läsnäoloa. Koulukoiran työn tärkeydestä kertoo sekin, että yksi Honkasen haastattelemissa opettajista kertoi koiran ansiosta saaneensa selville lapsen kotielämästä lopulta lastensuojeluilmoitukseen johtaneita tietoja, jotka eivät todennäköisesti olisi käyneet ilmi ilman koiraa. (Honkanen 2021, 25–26.)

Koiran ottamisella osaksi opetusta ja koulupäivää voi siis olla lapsen tai nuoren elämän kannalta hyvin perustavanlaatuisia vaikutuksia. Edellä kuvattujen tutkimustulosten perusteella lie-nee perusteltua todeta, ettei koiran mukanaan tuomat mahdolliset positiiviset vaikutukset ole aivan vähäpätöisiä. Parhaimmillaan koulukoira voi opettaa koulun jälkeisen elämän kannalta

ensiarvoisen tärkeitä taitoja kuten kuinka aloittaa ja ylläpitää keskustelua, omien tunteiden ilmaisua ja toisaalta vihanhallintaa sekä empaattisuutta muita kohtaan.

3.2.2 Koira-avusteisuuden käyttö tässä opinnäytetyössä

Kuten aiemmin kirjoitin, sijoittuu tämä opinnäytetyö eläinavusteisen pedagogiikan ja eläinavusteisen toiminnan välimaastoon. Syynä tähän on eläinavusteisen työskentelyn muodollisen pätevyyden puuttuminen sekä minulta että kahdelta koiraltani, joita hyödynsin kerätessäni aineistoa kehittämistyötä varten. Suomessa koira-avusteinen työskentely oppilaitoksissa on vielä toistaiseksi melko hajanaista ja vailla yhtenäistä pedagogista näkemystä (Ahonen 2013, 184). Koira-avusteisessa pedagogiikassa ei saisi olla kyse opettajan oman lemmikkikoiran tuomisesta mukaan luokkatilanteisiin ilman osoitusta tai pätevää perustelua sekä koiran että sen ohjaajan kyvystä selviytyä siitä. Koira-ohjaavan on osattava lukea eläimen elekieltä sekä stressisignaaleja voidakseen ennakoita ja välttää vaaratilanteiden syntyä työtilanteessa (Kahilaniemi 2016, 29).

Tämä opinnäytetyö kuuluu osaksi yhteisöpedagogi (AMK) -tutkintoani, jonka aikana olen suuntautunut vahvasti nuorisopuolen työkentälle. Aikaisemmalta koulutukseltani olen eläintenhoitaja sekä eläintenkouluttaja. Kaksoisammattitutkinnon tuomin opein olen kouluttanut koiria ohjaajineen sekä yksilö- että ryhmäkoulutuksissa valmistumisestani vuodesta 2012 lähtien. Eläintenkouluttajan ammattitutkinnossa opintojemme aikana kiinnitettiin paljon huomiota koirien luonneominaisuuksien tunnistamiseen ja niiden vaikutuksen ymmärtämiseen koiran käyttökseen. Tältä pohjalta katson olevani kykenevä lukemaan koiria ja näkemään niiden eleistä esimerkiksi stressin tai epämukavuuden signaaleja. Osaan suunnitella ja ohjeistaa toimintaa ennakoivasti niin, etten aseta koirayksilölle sille liian haastavaan tai epämukavaan tilanteeseen.

Koirien kanssa työskennellessä turvallisuusnäkökulmat ovat aiheellisesti tärkeässä asemassa. Työskentelyssä mukana oleva eläin on aina työntekijän vastuulla, jonka tehtävä on tuntea oma eläimensä ja sen käyttäytyminen. (Välimaa 2017, 4.) Suunnittelemissani ja toteuttamissani koiratoiminnoissa käyttämäni koirat ovat omiani, tämän opinnäytetyön kirjoittamisen hetkellä 6- ja 3-vuotiaita palveluskoirarotuisia yksilöitä. Olen kouluttanut molemmat luovutusikäisestä pennusta aikuisuuteen. Vanhemman koirani kanssa olen myös suorittanut hyväksytysti Suomen Palveluskoiraliiton hallinnoiman käyttäytymiskokeen (BH), jossa testataan koirien yhteiskuntakelpoisuutta tottelevaisuus- ja kaupunkiosiossa. Käyttämäni koirayksilöt olivat siis minulle

erittäin tuttuja ja minulla on niiden kanssa vahva luottamuksellinen suhde, joka osaltaan luottaa koirille työtehtävissään.

Ennen koirieni tuomista Pohjantähti-opiston opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalle ne ovat paitsi keränneet kokemusta, myös osoittaneet soveltuvuutensa koira-avusteiseen toimintaan sosiaali-, kasvatus- ja nuorisopuolen ympäristöissä. Kohderyhmänä nuoret on koirilleni tuttu muun muassa nuorisotiloilta ja peruskoulumaailmasta. Riippuen ympäristöstä ja tehtävistä, mitä koiralta odotetaan, olen valinnut sopivamman yksilön tehtävään. Tarpeen vaatiessa olen myös kieltäytynyt, mikäli olen kokenut ettei tilanne ole koirilleni mahdollinen esimerkiksi osaamis- tai turvallisuussyistä.

Suomen kasvatus- ja kuntoutuskoirat ry:n ammattieettisissä ohjeissa (2022a) koira-avusteiseen työskentelyyn soveltuvaa koira kuvailaan seuraavasti:

Koira-avusteisessa interventiossa käytettävän koiran tulee olla hyväkäytöksinen, peruskoulutettu, turvallinen sekä asianmukaisesti rokotettu. Pelokasta ja aggressiivisesti käyttäytyvää koira ei tule koskaan käyttää koira-avusteisessa työskentelyssä.

Kuvaus pätee koiriini, vaikka kirjallisen todistuksen sijaan niillä on vain eläinten kouluttamisen ammattilaisen näkemys ja luottamus siitä. Tätä opinnäytetyötä varten katsoin harkitsemiskyyni koirieni käytöstä sekä omasta kykenevyydestäni toimimaan laadukkaalla tavalla sekä eläinten että nuorten ohjaajana riittäväksi. Kahilaniemen (2016, 29) mukaan on aiheellista tiedostaa, ettei pelkästään koulutus eläinavusteisesta työskentelystä takaa työn laatua vaan eläimen lajityypillisen käyttäytymisen tunteminen on myös ensiarvoisen tärkeää.

Tekemääni päätöstä omien koirieni käytöstä perustelen myös sillä, että esimerkiksi koira-avusteiseen vapaaehtoistoimintaan soveltuvia koiria arvioi lähes poikkeuksetta ihmiset, joilla ei ole koulutuksen ja/tai työkokemuksen tuomaa varsinaista kompetenssia kyseiseen tehtävään. Soveltuvuustestit ovat usein myös melko suppeita sisältäen rajallisen määrän arvioitavia tilanteita verrattuna siihen, että ammattilainen on seurannut koirayksilön toimintaa ja reaktioita erilaisissa tosielämän ympäristöissä useiden vuosien ajan. Näin ollen, hypoteettisesti ajateltuna, läpäisty vapaaehtoistoiminnan soveltuvuustesti antaisi todennäköisesti paljon epätarkemman arvon koirieni ominaisuuksista ja kyvystä selvitä koira-avusteisen toiminnan vaatimuksista kuin mitä oma arvioni koirien käyttäytymisen ja kouluttamisen asiantuntijana antaa.

3.3 Laajennettu oppivelvollisuus

Ennen lakiuudistusta oppivelvollisuus päättyi perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta oli kulunut kymmenen vuotta (Seuri; Uusitalo & Virtanen 2018, 2). Uuden 1.8.2021 voimaan astuneen oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisuus päättyy vasta hyväksytysti suoritettuun ylioppilas- tai ammatilliseen tutkintoon, tai viimeistään oppivelvollisen täyttäessä 18 vuotta (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, 2§). Lakia sovellettiin ensimmäisen kerran niihin oppivelvollisiin, jotka keväällä 2021 olivat perusopetuksen 9. luokalla, eli pääosin vuonna 2005 syntyneisiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022a). Laajennettu oppivelvollisuus tuo mukaan velvoitteen jokaiselle perusopetuksen päättävälle hakea toisen asteen tai nivelvaiheen koulutukseen tavoitteena pyrkiä varmistamaan, että jokainen nuori tulee suorittamaan vähintään toisen asteen tutkinnon, joka on nykyisin yleinen vähimmäisvaatimus työllistymiselle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022b).

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena on kaventaa oppimiseroja, nostaa koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla sekä kasvattaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lakimuutoksen tavoitteena on myös kasvattaa lasten ja nuorten hyvinvointia vahvistamalla oppilashuollon palveluita ja opinto-ohjausta sekä peruskoulun mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022a; 2022b.)

Nuorten erilaisia tarpeita huomioiden oppivelvollisuutta voi suorittaa myös perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvassa nivelvaiheen koulutuksessa. Aiemmat nivelvaihekoulutukset, perusopetuksen lisäopetus (nk. kymppiluokka), lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA) ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA) yhdistyvät syksyllä 2022 yhtenäiseksi koulutuskokonaisuudeksi, tutkintokoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi (TUVA). (Opetushallitus 2022b.) TUVA-koulutuksen yleisenä tavoitteena on saavuttaa sellaiset opiskelunvalmiudet, joiden avulla opiskelija voi tulevaisuudessa suoriutua luki- tai ammatillisesta koulutuksesta (Opetushallitus 2022c). Lisäksi oppivelvollisuutta voi suorittaa myös kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA) tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksen vähintään lukukauden pituisessa koulutuksessa oppivelvollisen ollessa saamelainen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022b).

Merkittävä muutos lakiuudistuksessa on toisen asteen opintojen muuttuminen oppivelvollisille maksuttomiksi ensimmäisen tutkinnon osalta. Maksuttomuus kestää enintään sen vuoden loppuun, jolloin oppivelvollinen täyttää 20 vuotta, mikäli hän ei siihen mennessä ole suorittanut hyväksytysti toisen asteen tutkintoa. Maksuttomuus koskee aiemminkin veloituksettomien opetuksen ja ruokailun lisäksi muun muassa opetuksessa tarvittavia oppikirjoja, työvälineitä-, asuja- ja aineita sekä materiaaleja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022b.)

Uudessa laissa säädetään myös oppivelvollisuuden suorittamisen ohjaus- ja valvontavastuusta, joka koskee sekä oppivelvollisen huoltajaa että koulutuksen järjestäjää. Huoltajan vastuu on sakkorangaistuksen uhallu huolehtia siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, 9§ & 22§). Koulutuksen järjestäjän vastuulla on tukea ja ohjata opiskelijaa riittävästi koko opiskelujen ajan sekä lisäksi seurata opintojen etenemistä ja ilmoittaa huoltajalle, mikäli opinnot eivät edisty suunnitellusti. Käytännössä oppivelvollisuuslaki lisää ja tiivistää yhteistyötä perus- ja toisen asteen välillä, sillä yhden tahon ohjaus- ja valvontavastuu päättyy vasta toisen tahon vastuiden alettua. Näin halutaan varmistaa saumattoman opintopolun toteutuminen. (Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2022, 6–7.)

Oppivelvollisuuden laajenemisella on moniulotteisia vaikutuksia. Kansainvälisessä vertailussa suomalainen koulutusjärjestelmä sijoittuu kärkijoukkoon, mutta perusopetuksen jälkeen suoritettavan koulutustason kasvu on jäämässä alhaisemmaksi aiempiin ikäluokkiin verrattuna. Syitä tälle kehitykselle ovat muun muassa eriarvoisuus, oppimiserot ja syrjäytyminen. (Kalenius & Karhunen 2017.) Oppivelvollisuuden nostamisella tavoitellaan tämän kehityskulun katkaisua pyrkien turvaamaan jokaiselle elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys, sillä pelkän peruskoulun varassa olevien asema työmarkkinoilla on heikko. Suomessa laajennetun oppivelvollisuuden pidemmän aikavälin vaikutuksia ei ole vielä nähtävissä, mutta kansainvälisten tutkimusten mukaan korkeampi oppivelvollisuusikä on lisännyt koulutukseen osallistumista, kasvattanut työllisyyttä sekä vähentänyt erilaisten sosiaalietuuksien tarvetta ja nuorisorikollisuutta. (Seuri; Uusitalo & Virtanen 2018, 1–3.) Oppivelvollisuuden pidentämistä voidaankin luonnehtia sekä inhimilliseksi että taloudelliseksi investoinniksi (Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2022, 5).

3.4 Kansanopisto opiskeluympäristönä

Kansanopistot edustavat suomalaisessa koulutuskentässä vapaata sivistystyötä. Koulutukseen hakeutuminen on avointa kaikille eikä opiskelu pääsääntöisesti ole tutkintotavoitteista.

Vapaassa sivistystyössä on kyse ihmisten monipuolisen kehittymisen edistämisestä elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta sekä aktiivista kansalaisuutta, yhteiskunnan eheyttä ja tasa-arvoa tukevan koulutuksen järjestämisestä. Vapaan sivistystyön koulutusorganisaatiot vastaavat koulutuksestaan ja sen kehittamisestä itsenäisesti, sillä sen sisältöjä ei säädellä lainsäädännössä. Suomessa muita vapaata sivistystyötä tekeviä oppilaitoksia kansanopistojen ohella ovat kansalaisopistot, kesäyliopistot, urheiluopistot ja opintokeskukset. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022c.)

Vuonna 2022 Suomessa toimii 82 kansanopistoa eri puolilla maata Rovaniemeltä Ahvenanmaalle ja vuosittain niissä opiskelee yhteensä noin 100 000 opiskelijaa sekä pitkä- että lyhytkestoisissa opinnoissa. Opetuskielenä on pääsääntöisesti suomi, mutta myös ruotsinkielisiä opistoja on muutamia. Vaikka vapaan sivistystyön oppilaitosten koulutusten sisältöjä ei säädellä lailla, määrittää kansanopistojen toimintaa laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) korostaen kansanopistojen osalta omaehtoista oppimista, oppimisvalmiuksien kehittämistä sekä yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä kasvamista. Toimintaa ohjaa myös opistojen oma arvoperusta. Taustayhteisön ja luonteensa mukaan opistot voidaan jaotella sitoutumattomiin, kristillisiin, puolue/järjestöopistoihin sekä erityisopistoihin. (Suomen kansanopistoyhdistys 2022b)

Vapaan sivistystyön ytimessä ovat osallisuus, yhteisöllisyys ja omaehtoinen oppiminen. Alkio-opiston entisen opettajan tohtori Seppo Niemelän (2009, 3) mukaan lähtökohtana on, että jokainen tekee sivistymisensä itse kansanopistojen tehtävänä ollen tukea ajattelu- ja arvostelukyvyn kehittämistä, avoimuutta ja luovuutta sekä vuorovaikutus-, yhteistyö- ja kommunikaatiotaitoja. Vapaata sivistystyötä tarjoavien organisaatioiden tavoitteena on edistää ihmisten hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022c).

Yksi kansanopistojen erityispiirre, joka erottaa sen muista perinteisistä oppilaitoksista, on sisäoppilaitosmuotoisuus eli internaatti. Opistojen yhteydessä olevat asuntolat mahdollistavat ohjatun, yhteisöllisen asumisen ja erityisesti nuorille tärkeää itsenäisen asumisen tuettua opettelua. Yhdessä sisäoppilaitosmaisuus ja kansanopiston opetus muodostavan kansanopistopedagogiikan, joka sisältää erilaisia oppimisen muotoja, oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä. Kansanopistokasvatus on opiskelijaa kokonaisvaltaisesti tukevaa yhteisöllistä ohjausta. (Suomen kansanopistoyhdistys 2022c.) Samaa katsantokantaa vahvistaa Etelä-Pohjanmaan opiston rehtori Kyösti Nyyssölä artikkelissaan (2019) todeten kansanopistojen yhteisöllisen juuren

ponnistavan sisäoppilaitosmuotoisuudesta ja kansanopistopedagogiikasta korostaen opiskelijan kokonaispersoonallisuuden kehittymistä.

Ensimmäinen Suomessa toimiva kansanopisto oli vuonna 1889 perustettu Kangasalan opisto, joka keskittyi erityisesti käsitöiden opettamiseen naisille (Suomen kansanopistoyhdistys 2022d). Nykyään kansanopistojen koulutustarjonta on hyvin laajaa tarjoten muun muassa päätoimisena opiskeluna suoritettavia lukuvuoden kestäviä kansanopintolinjoja, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, avoimen yliopiston ja korkeakoulujen opintoja sekä erityistukea tarvitsevien ryhmien koulutusta. Myös lyhytkurssit ja monenlaiset maahanmuuttajakoulutukset sekä oppivelvollisille suunnatut opinnot kuten Opistovuosi oppivelvollisille ja tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) kuuluvat useiden kansanopistojen tarjontaan. (Suomen kansanopistoyhdistys 2022e.)

Edellä kuvatun mukaisesti voidaan vapaan sivistystyön tavoitteiden todeta olevan laaja-alaisia ja opiskelijoiden kokonaispersoonaan liittyviä. Kansanopistojen pedagogiikka on yhdessä elämistä, tekemistä, kasvamista ja oppimista. Opiskeluympäristönä kansanopiston voidaan ajatella olevan henkilön kasvua kokonaisvaltaisesti tukeva yhteisöllinen yksikkö, joka pyrkii sivistämään paitsi opiskeltavassa aiheessa myös elämänhallinnassa ja kasvussa yksilölliseksi, yhteiskunnan osana toimivaksi ihmiseksi.

3.5 Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinja

Tämä opinnäytetyö tutkii koira-avusteisuuden hyödyntämistä nimenomaan Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla opiskelevien nuorten kanssa. Kyseessä on yhden lukuvuoden mittainen kansanopistolinja, joka syntyi oppivelvollisuuden laajentumisen seurauksena syksyllä 2021. Ensisijaisena kohderyhmänä ovat 15–18 -vuotiaat peruskoulun päättäneet oppivelvolliset, mutta linjalla voivat opiskella myös lukio-, ammatillisen tai muun toisen asteen koulutuksen keskeyttäneet oppivelvolliset. (Suomen kansanopistoyhdistys 2022a.) Opistovuosi-koulutusta tarjoavat kymmenet kansanopistot ympäri Suomen ja sitä on mahdollista opiskella sekä suomen että ruotsin kielellä (Suomen kansanopistoyhdistys 2022f). Opintolinjan nimi voi vaihdella opistokohtaisesti, esimerkiksi Torniossa sijaitsevassa Peräpohjolan opistossa koulutus tunnetaan nimellä Sopivasti erilainen vuosi (Peräpohjolan opisto 2022).

Muista toisen asteen opinnoista ja esimerkiksi tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (TUVA) Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinja eroaa erityisesti siinä, että ensisijaisesti

nuorta ohjataan ja tuetaan kasvamaan yksilönä kohti omaa täyttä potentiaaliaan ja löytämään sekä selkiyttämään omaa elämän- ja urapolkuaan. Koulutus on nuorilähtöistä, joka näkyy myös siinä, että opintolinjan valtakunnallisesti annetun opintosuunnitelman 53:stä kokonaisopintopisteestä vain noin puolet on yhteisiä opintoja loppujen ollessa opistoittain vaihtelevia valinnaisia suuntautumiso-pintoja, joita nuori voi valita oman mielenkiintonsa ja osaamisensa mukaan. (Suomen kansanopistoyhdistys 2022a.) Opistovuosi-koulutukseen osallistumisesta opiskelija saa todistuksen ja 6 valintapistettä yhteishakuun, mutta kyseessä ei ole tutkintoon johtava koulutus. Näin ollen oppivelvollisen velvoite hakea toisen asteen opintoihin säilyy vielä opistovuoden suorittamisen jälkeenkin. (Opintopolku 2021.)

Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinja on suunnattu nuorille, jotka haluavat selkiyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan ennen varsinaisiin toisen asteen opintoihin hakeutumista. Se tarjoaa nuorille kurkistusikkunan eri oppilaitoksiin ja ammattialoihin, sillä opintojen aikana on mahdollista suorittaa työssäoppimis- ja tutustumisjaksoja itseä kiinnostavilla ammatillisen koulutuksen aloilla tai kokeilla miltä lukiossa opiskeleminen tuntuisi. Tulevaisuussuunnittelussa tukea kaipaavien lisäksi opintolinja sopii nuorille, joiden opiskelu- ja elämänhallintavalmiudet sekä arjen taidot kaipaavat vahvistusta tai jotka kaipaavat tukea opiskelumotivaation löytämiseen. (Suomen kansanopistoyhdistys 2022f.)

Kirjoitin aikaisemmin kansanopiston olevan opiskeluympäristönä opiskelijoiden kokonaispersoonallisuuden kehittymistä korostava ja tukeva. Tämä sama teema käy ilmi opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjan opetuksen yleisistä tavoitteista, joita on muun muassa tukea opiskelijaa hyödyntämään omaa potentiaaliaan kaikilla elämänalueilla itsensä ja muiden hyväksi, ylläpitää motivaatiota itsensä kehittämiseen ja jatkuvaan oppimiseen, tukea oppimansa soveltamista käytäntöön ja selviytymään elämään kuuluvista vaikeuksista. (Opintopolku 2021.) Kai-ken tämän perusteella lienee sopivaa tulkita, että Opistovuosi-koulutuksen tärkein oppiaine ovat nuoret itse. Aivan kuin opiskelijoiden tavoitteena olisi ensisijaisesti oppia itsestään, ajatuksistaan, taidoistaan ja haaveistaan, ja oppimansa pohjalta suunnata tulevaisuuden valtatielle.

Opistovuosi voi olla suunnannäyttävä, motivaation herättävä tai itseluottamuksen vahvistaja, kaikkiaan yksi elämän parhaista vuosista (Nyyssölä 2019).

4 KEHITTÄMISTYÖN KUVAUS

Humanistisen ammattikorkeakoulun (Humak) opinnäytetyö on työelämälähtöinen tilaustyönä suoritettava kehittämistehtävä, jolla opiskelijan on määrä osoittaa ammatillinen kypsyytensä sekä kykynsä työelämän kehittämiseen tähtäävään suunnitelmalliseen työhön. Humakin opinnäytetöillä tuotetaan tilaajalle jotain konkreettista, kuten vaikkapa uutta tietoa tai uudistettua toimintaa esimerkiksi toimintamallin, tuotteen, oppaan tai palvelun muodossa. Opinnäytetyö on osoitus opiskelijan taidoista soveltaa kehittämistyön menetelmiä suoriutuakseen vaativasta asiantuntijuutta kysyvistä tehtävistä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022.)

Opinnäytetyössäni on läsnä sekä tutkimuksellisia että toiminnallisia elementtejä ja tukeakseni työni tavoitteen täyttymistä parhaalla mahdollisella tavalla yhdistelen sekä laadullisia että määrällisiä tutkimusmenetelmiä, joita kuvaan myöhemmin tässä luvussa. Koska Humakin opinnäytetyö on edellä kirjoitetun mukaisesti ensisijaisesti kehittämistehtävä, käytän rinnakkain synonyymeina toisilleen termejä opinnäytetyö ja kehittämistyö. Kehittämistyö on mielestäni kuvaavampi ilmaisu sille, mitä opinnäytetyöllä pyritään saavuttamaan ja mistä siinä puhtaimmillaan on kyse.

4.1 Toiminnallinen ja tutkimuksellinen kehittämistyö

Opinnäytetyöni kehittämisprosessi oli tavallaan kaksivaiheinen, sillä ensin tutkin toteuttamieni koiratoimintojen avulla soveltuuko koira-avusteisuus työmenetelmäksi oppivelvollisten nuorten kanssa ja toisessa vaiheessa keräsin tietoa siitä, kuinka koira-avusteisuutta hyödynnetään oppilaiden kanssa muissa oppilaitoksissa. Näiden tietojen pohjalta kehitin työni tilaajalle toimintamalliehdotuksen, jossa käyn läpi miten koirat ja Pohjantähti-opiston Opistovuosi oppivelvollisille-opintolinja voisivat toimia yhteen oppilaita hyödyttävällä tavalla. Kehittämistyössäni toiminnallisuus ja tutkimuksellisuus kulkevat käsikädessä toisiaan täydentäen pyrkimyksenä päätyä sellaiseen tutkimusongelmaan kokonaisvaltaisesti huomioivaan lopputulokseen, johon ei olisi päästy valitsemalla vain toinen mainituista lähestymistavoista.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ammatillisesta viitekehyksestä tarkasteltuna ohjeistaa, opastaa, järjestää tai järjeistää käytännön toimintaa. Opiskeltavasta alasta riippuen toiminnallinen opinnäytetyö voi käytännössä olla vaikkapa tapahtuman toteuttaminen tai ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyy aina lopullisena tuotoksena syntyvä konkreettinen tuote, joka voi olla esimerkiksi kirja,

tietopaketti, portfolio tai tapahtuma. Prosessi toiminnallista opinnäytetyötä tehtäessä sisältää käytännön toteutuksen ja sen raportoinnin tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9–51.)

Toiminnallisiin opinnäytetöihin ei välttämättä liity tutkimuksellisen selvityksen tekemistä ja tutkimuskäytäntöjä käytetään muutoinkin väljemmin kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä. Mikäli selvityksen tekeminen on kehittämistehtävän kannalta tarpeellinen, liittyy se yleensä keinoihin, joilla lopputuloksena syntyvän produktin sisältö hankitaan sekä keinoihin, joilla produktin valmistus, visuaalinen ilme ja virikkeet toteutetaan. Tutkimuksellista selvitystä hyödynnetään toiminnallisissa opinnäytetöissä usein siksi, että lopputuote voitaisiin toteuttaa kohderyhmälähtöisesti, vaikka kohderyhmää tai sen tarpeita ei alkutilanteessa vielä tunneta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56–57.)

Tutkimuksellisen kehittämistyön lähtökohdat kumpuavat samoista aiheista kuin toiminnallisenkin: organisaation kehitystarpeista ja halusta muutokseen. Tutkimukselliseenkin kehittämiseen liittyy olennaisena osana käytännön ongelmien ratkaisua, uusien ideoiden ja käytäntöjen sekä tuotteiden ja palveluiden tuottamista. Tavoitteena tutkimuksellisessa kehittämistyössä on luoda ratkaisuja ja viedä asioita käytännössä eteenpäin esittämällä nykyistä asiantilaa parempia vaihtoehtoja. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 18–20.)

Uuden tiedon tuottaminen on tutkimuksellisessa kehittämistyössä keskeistä, vaikka työtä ohjaa teoreettisten tavoitteiden sijaan ensisijaisesti käytännölliset tavoitteet, joihin teoriasta haetaan tukea. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä sekä olemassa olevan teorian että menetelmien rooli on auttaa kehittämisen tavoitteiden saavuttamisessa. Tehdyn työn dokumentointia ja julkisuutta korostettaessa tutkimuksellisen kehittämistyön avulla on mahdollista luoda aivan uudenlaista ammatillista tietoa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 18–20.)

Toiminnallisessa sekä tutkimuksellisessa kehittämistyössä on siis paljon samankaltaisuuksia ja niitä erottaa toisistaan lähinnä pienet vivahde-erot. Tässä kehittämistyössäni on enemmän toiminnallisen kuin tutkimuksellisen opinnäytetyön piirteitä. Tämä ilmenee erityisesti kerätyn aineiston pohjalta koostetussa produktissa, eli toimintamalliehdotuksessa, jonka tarkoituksena on mahdollistaa työn tilaajalle uudenlaisen toiminnallisuuden perustuvan työmenetelmän hyödyntäminen. Tiedonkeruumenetelmistä erityisesti vertailukehittämisen hyödyntämistä voidaan ajatella toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyvänä selvityksen tekemisenä, sillä kyseisellä menetelmällä saavutettu tieto oli tarpeellista lopputuotteen sisällöntuotannossa.

Opinnäytetyössäni tutkimuksellinen työote näkyy toiminnallisen kehittämistyön vaatimuksia tarkempana dokumentointina ja raportointina. Myös asetettu tutkimuskysymys sekä monipuolinen tutkimusmenetelmien käyttö laadukkaan aineiston keräämisen takaamiseksi puoltavat tutkimuksellista näkökulmaa. Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen:

- Soveltuuko koira-avusteisuus työmenetelmäksi laajennetun oppivelvollisuuden parissa olevien nuorten kanssa yksilö- ja ryhmäohjauksessa?
- Millaisella tavalla kyseistä työmenetelmää olisi järkevää hyödyntää kohderyhmä ja toimintaympäristö huomioiden?

4.2 Opintolinjalla toteutetut koiratoiminnot

Koiratoimintoja toteutettiin Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla keväällä 2022 yhteensä 6 päivänä. Tällöin mukaan oli vaihdellen joko yksi tai kaksi koira, riippuen päivän alustavista suunnitelmista ja sisällöstä. Kyseisinä päivinä koirat olivat mukana opintolinjan toiminnassa koko päivän niin, että koirat toivottivat oppilaat tervetulleiksi kouluun sekä saattelivat heidät päivän päätteeksi kotimatalle. Koulupäivät eivät rakentuneet kokonaisuudessaan koirien ympärille, vaan koiratoimintojen ja niin sanottujen normaalitehtävien tekemisen välillä vuoroteltiin joustavasti. Tällainen toimintatapa antoi koirille myös mahdollisuuden tarpeelliseen lepoon kesken päivän.

Suunnittelemani koiratoiminnot olivat toiminnallisia ja usein koira oli niissä toiminnan kohteena. Esimerkiksi hoitotoimenpiteet, koiravalokuvaus, koiran ohjaaminen ja temputtaminen. Joitain toimintoja suunnittelin myös niin, että koira on niissä sivuosassa, vaikka motivaatio toiminnalle kumpuaakin eläimestä. Tällaisia toimintoja olivat esimerkiksi aktivointilelujen askarteleminen koirille, nimikylttien toteuttaminen koirien työliiveihin sekä harjaamisen yhteydessä kerätystä karvasta loihditun karvataiteen tekeminen. Lisäksi oli toimintoja, joissa koira oli mukana aktiivisena agenttina, kuin yhtenä ryhmän jäsenenä. Näitä toimintoja olivat muun muassa ulkoilu, kaupunkisuunnistukset ja asiointikäynnit.

Erilaisia toimintoja kokeiltiin hyvin laajalla skaalalla. Osa toiminnoista pohjasi opintolinjan opetussuunnitelmaan ja osa oli vapaamuotoisempaa, ei niin tavoitesuuntautunutta tekemistä. Keskimäärin kaikki toiminnot sopivat kuitenkin vähintäänkin vuorovaikutus- ja viestintätaitojen opintokokonaisuuteen, missä yhtenä tavoitteena on, että opiskelija osaa ilmaista itseään puhumalla erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa (e-perusteet 2022). Kaikki toiminta

koirien kanssa ei ollut myöskään ohjattua, sillä koska koirat olivat oppilaiden saatavilla koko päivän ajan, saattoivat he esimerkiksi väli- ja ruokatunneilla puuhastella itsenäisesti koirien kanssa vaikkapa palloleikkien merkeissä.

Käytännön syistä en suunnitellut koiratoimintopäivien sisältöjä kovin tarkkaan. Lähinnä mietin vain valmiiksi erilaisia asioita, joita voitaisiin tehdä mikäli tilanne sen sallisi, varaten näihin tarvittavat välineet mukaani. Opintolinjan luonteeseen kuuluu, että läsnä olevien opiskelijoiden määrä voi vaihdella päivittäin sekä päivän aikana. Samoten opintojen eritahtisuus on opintolinjalle ominaista, eli käytännössä hyvin harvoin kaikki tekivät samoja tehtäviä samanaikaisesti. Tästä syystä tarkka aikatauluttaminen sekä usein myös ryhmätoimintojen suunnitteleminen enakkoon oli lähestulkoon mahdotonta. Koiratoimintopäivien sisältöjä sovellettiin tilanteen mukaan ja tekemiseen osallistui aina kuka halusi.

4.3 Aineistonkeruumenetelmät

Mahdollisimman kattavan aineiston keräämiseksi tarkkaan rajatusta aiheesta, halusin hyödyntää useita eri aineistonkeruumenetelmiä. Ajatuksena tälle toiminnalle oli saada huomioitua mahdollisimman monta eri näkökulmaa aiheesta sekä myöhemmässä vaiheessa kyetä vertailemaan eri menetelmin kerättyä materiaalia keskenään. Kuvaan valitsemani menetelmät seuraavaksi samalla perustellen syyni kyseisten menetelmien käytölle.

4.3.1 Havainnointi

Opinnäyteyöni aineiston kerääminen alkoi havainnoinnilla. Ennen tätä olin hakenut tutkimusluvan Pohjantähti-opiston rehtorilta sekä pyytänyt kehittämistyössäni osana olevien nuorten huoltajilta kirjallisen suostumuksen tutkimukseeni osallistumiselle. Kirjallisen tiedonannon lisäksi kerroin nuorille suullisesti mitä tutkimukseen osallistuminen käytännössä tarkoittaa. Suoritin havainnointia koira-avusteisuuden toimivuudesta ja vaikutuksista Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla kuutena päivänä toukokuussa 2022.

Havainnointi eli observointi on yksi laadullisen tutkimuksen aineistohankinnan perusmenetelmä. Havainnoinnissa tutkija on suorassa yhteydessä tutkittavaan ilmiöön ja menetelmän etuna on erityisesti autenttisuus, sillä havainnointia tehtäessä on mahdollista päästä seuraamaan todellisia tilanteita reaaliaikaisesti. Näin voidaan saavuttaa sellaista tietoa, mihin muilla tutkimusmenetelmillä ei päästäisi käsiksi. (Paalumäki & Vähämäki 2020, 131.) Havainnointia

voidaan käyttää joko itsenäisesti tai kuten on yleistä, täydentämässä ja tukemassa muita tutkimusmenetelmiä kuten haastatteluja ja kyselyjä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 103.)

Olennaista havaintojen tekemisen kannalta on miettiä tarkkaan vähintään tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset (Vilka 2018, luku ”Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa”). Keskityin havainnointia suorittaessani tarkkailemaan erityisesti millainen rooli koiralle luokassa muotoutuu, mitä luokan yleiselle ilmapiirille tapahtuu koirien läsnä ollessa sekä millaisia positiivisia tai negatiivisia muutoksia oppilaisissa tapahtuu, joiden voidaan olettaa johtuvan koiran mukana olosta. Näin toimien pyrin keräämään tutkimusongelmani kannalta olennaista tietoa siitä, soveltuuko koira-avusteisuus työmenetelmäksi oppivelvollisten nuorten kanssa vai ei.

Toteutin suunnittelemani koiratoimintoja oppilaiden kanssa sekä ryhmä-, että yksilöohjaustilanteissa. Havainnointi soveltuikin hyödynnettäväksi niin yksittäin kuin yhdessä ollen erinomainen tapa saada tietoa vuorovaikutustilanteista ja ryhmäilmiöistä (Paalumäki & Vähämäki 2009, 132). Oma roolini oli osallistuva havainnoija, joka on keskivaiheilla kahden ääripään, osallisen ja ulkopuolisen, havainnoijan roolin välillä. Osallistuva havainnoitsija on organisaation ulkopuolinen toimija, jonka läsnäolo ja toiminta kuitenkin vaikuttaa havainnoitavan ilmiön kulkuun (mt., 132).

Haasteena havainnointimenetelmän käytössä voikin olla havainnoijan rooli tilanteessa. Pahimmillaan ulkopuolinen havainnoitsija voi häiritä tai jopa muuttaa tilannetta pelkästään olemalla paikalla. Välttääkseen tällaisen ilmiön, tutkija voi ennen havainnoinnin aloittamista vieraila useamman kerran tutkittavassa tilanteessa tullakseen tutuksi ja antaakseen tutkittaville aikaa tottua omaan läsnäoloonsa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 105.) Opinnäytetyössäni tämänkaltainen ilmiö ei ollut läsnä eikä siihen ollut oikeastaan vaaraakaan, sillä pääsin toteuttamaan kaikki suunnittelemani koiratoiminnot osana viimeistä harjoitteluani samassa ryhmässä, joka toimii tutkimuskohteenani. Ennen havainnoinnin aloittamista harjoitteluani oli kulunut kaksi kuukautta, jonka aikana olin ollut luokassa läsnä ja tullut nuorille tutuksi. Tältä pohjalta arvioin, ettei oman roolini vaikuttanut havainnoin tuloksiin negatiivisesti tai väärin tavalla.

Systemaattisen havainnointipäiväkirjan pitäminen on tutkimusta tekeväälle tutkijalle tärkeää, jotta tehtyihin havaintoihin voidaan palata analyysiä tehtäessä. Päiväkirjaan kannattaa kirjata sekä kaikki sellainen tieto, minkä voidaan olettaa olevan olennaista tutkimuksen kannalta että myös kaikenlaisia muita yksityiskohtia, joiden olennaisuudesta ei olla vielä varmoja.

Varsinaisen havainnoinnin kohteen lisäksi on hyödyllistä kirjoittaa päiväkirjaan missä kontekstissa vuorovaikutus on tapahtunut. (Paalumäki & Vähämäki 2020, 135–136.) Koska toimin itse koiratoimintojen ohjaajana, en voinut kirjata havaintojani ylös reaaliaikaisesti. Välittömästi toimintojen päätyttyä kirjasin kalenterini marginaaliin sanalyhenteitä hyödyntäen tiivistetyn version havainnoistani, jotka kotona avasin pidemmäksi ja tarkemmin kuvailevaksi tekstiksi.

Tilanteessa, jossa havaintoja ei voida tallentaa välittömästi, on tutkijan vain luotettava muistiinsa kirjatessaan havainnot tilanteen päättymisen jälkeen (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 106). Havainnoinnissa useamman tutkijan käyttäminen on eduksi, sillä näin samasta tilanteesta saadaan monipuolisempia havaintoja. Tutkijat voivat myös keskustellen jakaa tekemiään havaintoja ja arvioida niiden merkityksiä ja olennaisuuksia. (Paalumäki & Vähämäki 2020, 136.) Luonnollisesti, koska teen tätä opinnäytetyötä yksin, oli varsinaisia tutkijoita tilanteissa vain yksi. Kuitenkin kaikissa luokkatilanteissa tapahtuneissa koiratoiminnoissa havainnoitsijana lisäkseni toimi luokan opettaja, jonka kanssa kävimme keskustellen läpi tahoillamme tekemiämme havaintoja.

Havainnointitutkimuksen laadun varmistamiseksi tutkijan on suhtauduttava kriittisesti omaan toimintaansa. Tutkijan on tiedostettava, että se mihin seikkoihin hän huomionsa kiinnittää, mitä hän näkee ja kuinka ymmärtää näkemänsä, on aina subjektiivista. (Paalumäki & Vähämäki 2020, 138.) Keskusteluissamme luokan opettajan kanssa kävi ilmi, että tekemämme havainnot olivat hyvin samansuuntaisia ja toisiaan täydentäviä. Havainnointimenetelmän subjektiivisen luonteen huomioiden uskallan väittää havaintojeni olevan pääosin paikkansapitäviä ja yleistettäviä, sillä toinenkin tilanteessa ollut aikuinen, jolla ei ole itseni kaltaista motiivia opinnäytetyötäni kohtaan, teki kanssani samoja havaintoja samoista tilanteista.

Valitsin havainnoinnin yhdeksi tutkimusmenetelmäksi, sillä kohderyhmä huomioiden arvioin saavani siten kerättyä tietoa, jota en muuten saisi näkyväksi osaksi tutkimustani. Uskoin havainnoinnin kautta pystyväni paremmin todentamaan koira-avusteisuuden vaikutuksia opiskelijoihin ja luokkailmapiiriin kuin esimerkiksi pelkästään haastattelemalla nuoria heidän kokemuksistaan koiratoimintojen mukanaan tuomista muutoksista. Yhdistetty toiminnanohjaajan ja havainnoitsijan rooli voi kuulostaa haastavalta, mutta itselleni se on tuttua aikaisemmasta koirankouluttajan työstäni, joka perustuu paljolti ihmisten toiminnan tarkkailemiseen ja sen pohjalta lisäohjeiden antamiseen reaaliaikaisesti.

4.3.2 Palautekysely

Toukokuun 2022 lopulla keräsin toteuttamissani koiratoiminnoissa mukana olleilta oppilailta palautetta koira-avusteisuuden hyödyntämisestä heidän luokassaan kyselymuodossa. Kyselytutkimus on tapa tiedon keräämiseen esimerkiksi ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista ja arvoista (Vehkalahti 2019, 11). Punnitsin kyselyn ja haastattelun väliltä kummalla menetelmällä saisin kohderyhmältäni enemmän ja relevantimpaa tietoa. Harjoittelun aikana tekemiini havaintojen perusteella nuorten halusta ja kyvystä pukea ajatuksiaan sanoiksi päädyin lopulta kyselyyn, jossa he saisivat kirjoittaa ja vastata itsenäisesti vailla jännitystä kanssakäymisestä aikuisen kanssa.

Tapoja kyselyn toteuttamiselle on monia. Esimerkiksi paperinen, sähköinen ja puhelimitse tehtävä kysely. Tiedonkeruutekniikalla on vaikutusta siihen, millaisia kysymyksiä kyselyssä voidaan esittää sekä millaiset tekijät vaikuttavat vastauksiin ja niiden luotettavuuteen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 108.) Toteutin kyselyn tarkoituksellisen vanhanaikaisesti paperisella lomakkeella teemaan sopivasti koira-avusteisesti. Opiskelijat saivat pyytämällä koiran luokseen ottaa sen työliiveistä kyselylomakkeen ja vastavuoroisesti jättää täytetyn lomakkeen toisen koiran liivin taskuun. Kysely ei sisältänyt sellaisia arkaluontoisia kysymyksiä, joiden vastauksiin oman läsnäolon tilanteessa voitaisiin arvioida vaikuttavan. Ennen kyselyn alkua painotin vastaajille, että kaikenlaiset mielipiteet ovat tervetulleita ja että negatiivistakin palautetta saa ehdottomasti antaa. On toki aiheellista pohtia, onko kyselyn valittu toteuttamistapa voinut vähentää negatiivisen palautteen antamista, koska se piti tehdä omalla persoonallisella käsialalla, joka on mahdollisesti tunnistettavissa vaikka vastaaminen muuten tapahtui anonyymisti.

Pyrkimyksenäni oli saada kyselyllä vastaus ensisijaisesti siihen, kokivatko opiskelijat koira-avusteisuuden soveltuvan työmenetelmäksi Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalle. Tähän tavoitteeseen päästäkseni olin muotoillut kyselyn kysymykset (liite 1) tavoitettani tukevaksi kysyen samaa asiaa monta kertaa hieman eri näkökulmista lähestyen. Yhteiskuntatieteiden tohtori Raine Vallin (2018) mukaan kyselyn kysymysten muotoilussa pitää olla huolellinen, sillä ne luovat perustan kyselyn onnistumiselle.

Kyselylomakkeen pituuteen on myös tarpeellista kiinnittää huomiota kohderyhmää ajatellen, sillä liian pitkä lomake voi lannistaa vastaajan heti alkuunsa. Vastaamisinnokkuuteen vaikuttavia asioita ovat myös muun muassa vastaajan lukutaito, kyselyn aihealueen tärkeys tai

kohdistuu ajattelun sisältöihin ja jonka tavoitteena on kerätä sellainen aineisto, jonka avulla tutkittavasta ilmiöstä on mahdollista tehdä uskottavia päätelmiä. (Kallinen & Pirskanen 2022, 103.) Opinnäytetyöni tavoitteiden täyttymisen kannalta arvioin järkeväksi toteuttaa vain yhden haastattelun. Pohdin, olisiko minun aiheellista haastatella useampia henkilöitä esimerkiksi Pohjantähti-opiston henkilöstöstä, mutta en katsonut saavani tätä kautta työni kannalta kovinkaan olennaista tai uutta tietoa.

Niinpä päädyin haastattelemaan Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjan opettajan kesäkuussa 2022 etäyhteyksin toteutetussa tapaamisessa. Haastattelumenetelmiä on erilaisia, joiden suurimmat erot liittyvät strukturointiasteeseen eli siihen, miten kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja kuinka paljon haastattelijaa voi tilanteessa joustaa (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 95). Toteutin haastatteluni puolistrukturoidusti, joka tarkoittaa etukäteen laadittuja kysymyksiä mutta kuitenkin joustavaa haastattelutilannetta. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymysten paikkoja voi vaihdella keskustelun etenemisen mukaan, tarkat sanamuodot voivat vaihdella ja haastattelijaa voi myös jättää laatimiaan kysymyksiä pois sekä keksiä tilanteessa uusia mieleen tulevia kysymyksiä. (Mt., 97.)

Joustavana menetelmänä haastattelua voidaan pitää myös siksi, että tutkijan on mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä tai pyytää haastateltavaa selittämään vastaustaan (Kallinen & Pirskanen 2022, 107). Haastattelussa onkin aina kyse vuorovaikutuksesta osapuolten välillä, ja haastattelutilanteessa myös luottamuksen tulisi olla molemminpuolisesti läsnä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 97). Haastateltava henkilö oli minulle entuudestaan tuttu ja arvioisin oman kokemukseni kautta välimme avoimiksi ja luottavaisiksi. Haastattelutilanne erosi normaaleista keskusteluhetkistämme oikeastaan vain siinä, että minä haastattelijana loin tilanteelle rakennetta esittämieni kysymysten kautta sekä tallensin keskustelun ääniraidan. Tavoitteenani haastattelulla oli selvittää opintolinjan opettajan mielipide siitä, soveltuuko koira-avusteisuus työmenetelmäksi hänen luoksaan sekä kuinka hän toivoisi koira-avusteisuuden hyödyntämistä kehitettävän tulevaisuudessa Pohjantähti-opistolla opiskelevien oppivelvollisten parissa.

Valitsin puolistrukturoidun haastattelutavan tutkimusmenetelmäkseni tuntien oman persoonani sekä myöntäen kokemattomuuteni haastattelijana. Koin ennalta-asetettujen kysymysten luovan itselleni selkeyttä haastattelutilanteeseen sekä antavan turvaa haastattelun ja sitä kautta aineistonkeruun onnistumiselle. Etukäteen ajateltu haastattelurunko luo haastattelulle muodon. Se myös auttaa varmistamaan tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimusongelman näkökulmista

merkityksellisen tiedon saavuttamisen keskustelun keskittyessä tutkimuksen kannalta keskisiin seikkoihin. (Kallinen & Pirskanen 2022, 113.)

4.3.4 Vertailukehittäminen

Kehittämistyölle tyypillisestä vertailukehittämisen menetelmästä käytetään useita eri nimityksiä kuten esikuva-analyysi, valiovertailu ja parastaminen. Yleisin vastine lienee englanninkielinen termi benchmarking (Seppänen-Järvelä 2005, 56). Kyseessä on kehittämisprosessi, jossa pyrkimyksenä on ymmärtää, identifioida ja sisäistää muiden toimijoiden tapoja toimia. Menetelmällä ei ole tarkoitus kopioida muiden toimintatapoja sellaisinaan, vaan oppia niistä ja näin kartutetun ymmärryksen avulla parantaa omaa toimintaa. Vertailukehittämisen kohteina ovat useimmiten toimijat, jotka tekevät tutkittavana olevan toimen paremmin kuin itse kehittämis-työtä tekevä taho. (Tuominen 2016, 9–10.) Tavoitteena prosessissa on saada kerättyä vertailun kohteilta sellaista tietoa ja näkemystä, joita soveltamalla voidaan kehittää ja parantaa sekä omaa että organisaation toimintaa (Seppänen-Järvelä 2005, 56).

Valitsin vertailukehittämisen menetelmäksi opinnäytetyöhöni, koska arvioin sen avulla voivani saada arvokasta tietoa tavoista koira-avusteisuuden hyödyntämiseen oppilaitoksissa. Tavoitteenani oli selvittää millaisissa ympäristöissä ja minkälaisien kohderyhmien kanssa koirat kouluissa työskentelivät. Lisäksi minua kiinnosti erityisesti koira-avusteisuuteen liittyvät erilaiset käytänteet, harjoitukset ja toiminnot sekä oppilaille laaditut säännöt. Vertailukehittämisen avulla kerättyä tietoa hyödynsin nimenomaan opinnäytetyön pohjalta syntyneessä tuotoksessa, joka on toimintamalliehdotus koira-avusteisuuden hyödyntämisestä Pohjantähti-opiston Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla.

Vertailukehittämistä voidaan toteuttaa avoimesti vuorovaikutuksessa vertailun kohteen kanssa, jolloin tietoa voidaan hankkia esimerkiksi haastatteleamalla tai kyselyillä. Vertailukehittämistä voidaan tehdä myös ottamatta kontaktia kohteeseen hankkimalla vertailutietoa yleisistä tietolähteistä. (Karjalainen 2002, 13–15.) Päädyin tekemään vertailuprosessia useilla eri tavoilla: kasvatusten tapahtuneena haastatteluina, puhelinkeskusteluina sekä tiedonkeruuna saatavilla olevista lähteistä, kuten sosiaalisesta mediasta. Oman kokemukseni mukaan monille ihmisille on mieluista seurata koira-aiheisia sosiaalisen median päivityksiä kuvineen. Joillain koulukoirillakin on omia Instagram-tilejä, joiden avulla koiralle annetaan ääni. Näen tällaisten tilien vahvistavan koiran ympärille rakentuvaa yhteisöllisyyttä ja me-henkeä. Kenties se myös

vahvistaa oppilaiden tunnesidettä koiraan, kun se saa sanat suuhunsa. Olisikin mielenkiintoista tutkia koulukoirien sosiaalisen median tilien merkitystä oppilaille.

Yhteydenpidossani vertailukehittämisen kohteiden kanssa olen heidän pyynnöstään luvannut olla erittelemättä tarkemmin mistä oppilaitoksista vertailutiedot ovat peräisin. Vertailukehittämisenprosessissa on muistettava varmistaa toiminnan laillisuus sekä sopia tietojen asianmukaisesta salassapidosta (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 164). Vertailukohteeni sijaitsevat koko Suomen alueella ja koira-avusteisessa toiminnassa mukana on ollut enimmäkseen yläkouluikäisiä nuoria. Pyrkimyksenäni oli työni kannalta relevanttia tietoa kerätäkseni rajata kohteet mahdollisimman lähelle tämän opinnäytetyön kohderyhmää, eli 15–18 -vuotiaita nuoria, joilla voi olla haasteita koulunkäynnin suhteen.

4.4 Kehittämistyön eettisyys

Ollakseen eettisesti hyväksyttävä ja luotettava, on tieteellinen tutkimus suoritettava hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkimusetiikan näkökulmasta hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa. Tutkimuksessa on huomioitava muiden tutkijoiden saavutukset kunnioittaen muiden tekemää työtä sekä viitattava asianmukaisella tavalla muiden tutkijoiden julkaisuihin. Tutkimuksessa käytettävien tutkimus-, arviointi- ja tiedonkeruumenetelmien on oltava eettisesti kestäviä. Tarpeellisista tutkimusluvista huolehtiminen kuuluu myös osana hyvään tieteelliseen käytäntöön. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen peruslähtökohtana on tutkimuksen kohteena olevien luottamus tutkijoihin, joka rakentuu ja säilyy tutkimuksiin osallistuvien henkilöiden ihmisarvoa ja oikeuksia kunnioittamalla. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja siitä täytyy myös voida kieltäytyä ennen tutkimuksen alkua, vetäytyä kesken tutkimuksen sekä peruuttaa suostumuksensa missä vaiheessa tahansa. Tutkittavalle henkilölle ei saa syntyä tunnetta osallistumisen pakollisuudesta eikä myöskään pelkoa kielteisistä seuraamuksista mikäli jättäytyy osallistumasta tutkimukseen jossain sen vaiheessa. Tutkimukseen osallistuvan henkilön oikeuksiin kuuluu yllä listattujen lisäksi myös oikeus saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä sekä tutkimuksen käytännön toteutuksesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–8.)

Edellä mainittuja hyvän tieteellisen käytännön sekä ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita noudattaen huolehdin opinnäytetyöprosessini eettisyyden toteutumisesta. Ennen käytännön tutkimustoimien alkua hain Pohjantähti-opistolta tutkimusluvan sekä kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistuvien nuorten huoltajilta. Tutkimuksessa mukana olleet nuoret olivat yli 15-vuotiaita, jolloin huoltajan suostumus ei ole enää pakollinen, mutta nyt lupalomakkeen mukana opiskelijoiden kotiväki sai samalla tiedon koira-avusteisen työmenetelmän käytöstä osana opintoja. Kerroin nuorille myös suullisesti heidän oikeuksistaan osallistua tai olla osallistumatta, ja ettei heidän tarvitsisi perustella päätöksiään eikä niistä seuraisi heille itselleen mitään seuraamuksia.

Kehittämistyöni aikana ainoat kerätyt henkilötiedot löytyivät opintolinjan opiskelijoiden huoltajille suunnatuista lupalomakkeista, joista käy ilmi nimitietoja. Nämä tiedot olivat kuitenkin itse tutkimuksen kannalta irrelevantteja, eivätkä vaikuttaneet millään tavalla työni varsinaiseen kulkuun tai lopputuloksiin. Aineistoa kerätessäni käytin havainnointipäiväkirjassani nuorista tunnistamisen estämiseksi nimimerkkejä ja heille teettämässäni kyselyssä vastaukset annettiin anonymisti. Kaikkea opinnäytetyöni aikana kertynyttä kirjallista ja auditiivista materiaalia sekä henkilötietoja säilytin tutkimuksessa mukana olleiden anonymiteettia kunnioittaen sellaisella tavalla, ettei niihin päässyt käsiksi itseni lisäksi kukaan muu.

Opinnäytetyössäni mukana olleille henkilöille olen tutkimukseni osalta luvannut anonymiteetin, mutta en täyttä tunnistamattomuutta, sillä tässä tapauksessa sellainen ei ole mahdollista. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) nostaa esiin ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisissä periaatteissa, että henkilöiden nimeämättömyys tutkimusjulkaisussa ei yksistään estä heidän tunnistamistaan sellaisten henkilöiden toimesta, joille tutkimuskohteena olevan yhteisön tai organisaation toiminta on tuttua. Jo opinnäytetyöni suunnitelmaa tehdessäni olen arvioinut, että vaikka tutkimukseni kohdistuu pieneen, rajattuun yhteisöön, jonka jäsenet on mahdollista saada selville huolimatta heidän nimeämättömyydestään raportissani, ei tutkimukseni aihe kuitenkaan ole niin sensitiivinen, että se aiheuttaisi tutkimukseni kohteena oleville henkilöille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7).

5 TULOKSET JA TUOTOS

5.1 Aineistoanalyysi

Keräämäni aineiston analysointiin tarttumista ei helpottanut professori Anu Puusan (2020, 147) kirjoittamat sanat laadullisen aineiston analyysin näkökulmista: analysointi on sekä vaativa että tutkimusprosessin vähiten ohjeistettu osuus. Yhteiskuntatieteiden tohtori ja dosentti Jari Eskola (2018, 211) vertaa laadullisen aineiston analysointia kaupunkisuunnistukseen. Hän korostaa jonkinlaisen kartan etsimisen tärkeyttä, jonka avulla päämäärätön vaellus päättyy ja suunnistaja voi selvittää missä oikeastaan on perillä. Voin myöntää lähteneeni omalle analyysivaellukselleni vailla karttaa, toivoen sen löytyvän matkan varrelta.

Lähdin liikkeelle purkamalla kaiken keräämäni aineiston sellaiseen muotoon, että pystyin saattamaan ne konkreettisiksi tulosteiksi. Tiedostan olevani visuaalinen oppija, joka hyötyy asioiden näkemisestä ja korostamisesta esimerkiksi värejä hyödyntäen. Tämä ei kuitenkaan toimi sähköisessä muodossa niin tehokkaasti kuin perinteisemmässä paperisessa formaatissa. Kysely ja havainnointipäiväkirja olivat jo valmiiksi haluamassani muodossa, joten minun tarvitsi litteroida vain opintolinjan opettajan haastattelu sekä vertailukehittämistä varten tekemäni vapaa-muotoisemmat keskustelut.

Haastattelumenetelmän käyttämiseen liittyy olennaisena osana äänitallenteen puhtaaksi kirjoittaminen, eli litterointi. Litterointi on työläs ja aikaa vievä työvaihe, mutta olennaisen tärkeä alettaessa analysoida aineistoa. Ennen litteroinnin aloittamista olisikin hyödyllistä tietää millaista analyysitapaa aikoo soveltaa, koska sillä on vaikutusta litteroinnilta vaadittuun tarkkuuteen. Esimerkiksi keskusteluanalyysia tehtäessä on litteraattiin merkittävät painotukset, tauot ja äännähdyksen, kun sisällönanalyysiin taas riittää pelkän haastattelussa sanotun purkaminen tekstiksi. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018, luku ”Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas”.)

Olennaisinta tietoa kehittämistyöni kannalta haastatteluissa oli itse sisältö, ei niinkään paljon tapa ja sanat (esimerkiksi murteet tai tarkat sanavalinnat), joita käytettiin sen sisällön tuottamiseen. Näinpä litteroin haastattelut keskittyen asiaan jättäen turhat täytesanat pois ja selkeyttäen joitain lauserakenteita helpottaen näin tekstin luettavuutta. On tavallista, että laadullista aineistoa kertyy runsaasti. Analyysi aloitetaankin käytännössä aina käymällä aineistot läpi useampaan kertaan, jonka aikana tutkija voi tehdä muistiinpanoja tai kirjata ylös havaintoja, joiden avulla aineiston alustava hahmo alkaa muodostua. (Puusa 2020, 151.) Saatuani kaiken aineiston

tulostettua, aloitin sen läpikäymisen. Luin kaiken läpi useamman kerran pyrkien pitämään mielessä kuinka voisin aineiston pohjalta antaa perustellut vastaukset tutkimuskysymyksiini.

Usein tutkimusaineistoa voidaan ajatella kerättävän juuri vastausten saamiseksi valmiiksi asetettuihin kysymyksiin. Aineistojen tehtävänä voi olla kuitenkin myös tutkijan ajattelun vauhdittaminen ja laajentaminen, joka voi johtaa täysin uusien näkökulmien löytymiseen aineistosta. Tutkijan on siis mahdollista itseasiassa hakea ideansa aineistostaan eikä käyttää sitä vain todentaakseen ennestään tekemäänsä hypoteesia. Olennaista onkin, että tutkija selvittää itselleen mitä hän aineistostaan oikeastaan hakee ja miksi on kerännyt sen. (Eskola 2018, 212.)

Lukiessani aineistoani sieltä alkoi nousta esiin asioita, joille aloin miettiä yhdistäviä teemoja tai kategorioita. Kaipaamani kartta ja etenemissuunnitelma alkoi muodostua. Eräs laadullisen aineiston käsittelemisen tapa on havaintojen luokittelu. Luokittelu tarkoittaa asioiden ryhmittelemistä määriteltyihin kategorioihin tai ryhmiin epämääräisemmän samankaltaisuuden mukaan. Havaintojen luokittelussa tulkitseminen on aina tavallaan läsnä, sillä siinä keskitytään tarkastelemaan aineistoja yhdistäviä piirteitä sekä yhdistelemällä löytämään säännönmukaisuuksia tai samankaltaisuuksia eri luokkien väliltä. Tätä vaihetta analyysin tekemisessä voidaan kutsua teemoitteluksi, jota pidetään yhtenä sisällönanalyysin muotona. (Puusa 2020, 152.)

Hahmottelin lopulta viisi kategoriaa, jotka nimesin koira-avusteista työskentelyä puoltaviksi asianhaaroiksi, koira-avusteiseen työskentelyyn negatiivisesti suhtautuviksi näkökulmiksi, näkyviksi vaikutuksiksi opintolinjalla kokonaisuudessaan sekä tunnetason vaikutuksiksi opintolinjalla kokonaisuudessaan. Lisäksi viimeinen kategoria oli koira-avusteisen työskentelyn kehittämiseen liittyvät ideat. Neljä ensin lueteltua teemaa vastasivat pääsääntöisesti tutkimusongelmani ensimmäiseen kohtaan, eli siihen soveltuuko koira-avusteisuus työmenetelmäksi Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalle. Viimeisen teeman anti kohdistui selkeästi vastaamaan siihen, millaisella tavalla koira-avusteisuutta olisi järkevää hyödyntää mainitussa oppimisympäristössä. Nämä jälkimmäisenä mainitut tiedot suuntasin laatimaani toimintamalliehdotukseen.

Koko tutkimusaineistoni puhui selkeästi sen puolesta, että niin oppilaiden kuin opettajankin mielestä koira-avusteisuus oli ollut erittäin mielekäs menetelmä. Halusin tarkastella asiaa kuitenkin syvemmin kuin toteamalla toistuvien positiivisten adjektiivien pohjalta koirien sopivan erinomaisesti osaksi oppivelvollisten opetusta. Tästä syystä etsin aineistosta esiin nousseita näkyviä ja tunnetason vaikutuksia sekä oppilaissa että opettajassa, joita tulkitsemalla ajattelin

voivani perustella koira-avusteisuuden soveltuvuutta syvällisemmin. Näin toimien pyrkimyksenäni oli myös pelkän kyllä-ei -vastauksen sijaan saada käsitystä siitä, *miksi* koira-avusteisuus soveltuu tai ei sovellu kyseiselle opintolinjalle.

Järjestellyn aineiston ei tulisi koskaan olla tutkimuksen lopputulos eikä pelkän analyysiprosessin kuvailun yksistään oltava riittävä. Tutkimus ei siis ole vielä valmis tutkimusaineiston ollessa analysoitu, vaan tämän jälkeen seuraa tulkinnan tekeminen, jolla tarkoitetaan aineiston analyysissä esiin nousseiden merkitysten selkeyttämistä ja pohdintaa. Tulkinta onkin nimenomaan se piirre, joka erottaa tutkimuksen arkijärjestä. Tutkimuksen tuloksista pyritään tekemään synteesejä, jotka kokoavat yhteen pääiseikat, ja synteisien perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä, eli merkitystulkintaa tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa 2020, 154–155.)

Lähtiessäni tekemään tulkintaa, jonka perusteella voisin löytää vastauksia asettamiini kysymyksiin, löysin lohtua laadullisen aineiston analyysin pakollisesta subjektiivisuudesta. Oli omalla tavallaan helpottava ajatus, että vaikka kahdella tutkijalla olisi käytettävissään tismalleen sama aineisto, eivät he silti koskaan päätyisi täysin samoihin lopputulemiin. Kaikki ihmiset kun eivät havaitse, saati tulkitse, asioita samalla tavalla. (Puusa 2020, 155.) Tulkintaan ryhtyessäni tiesin, ettei aineistoni pohjalta voi antaa vain yhtä objektiivisesti oikeaa vastausta. Koliikon kääntöpuolena tämä tarkoitti siis sitä, että kunhan perustelisin tulkintani pätevin argumentein aineiston pohjalta, olisi vääriäkin vastauksia huomattavasti paljon vähemmän kuin tilanteessa, missä vain yksi vastaus hyväksyttäisiin ja kaikki muut hylättäisiin.

5.2 Aineiston tulkinta

Olen tässä raportissani kuvannut opinnäytetyöprosessini kulkua sekä tapoja, joilla olen kerännyt tutkimusaineistoni. Vaikka aineistonkeruumenetelmiä oli käytössä useita, on analysoitava aineisto kuitenkin melko rajallinen johtuen tutkimuksen kohteena olleen opintolinjan opiskelijamäärästä. Tutkimuksena ajankohtana Pohjantähti-opiston Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla oli yhteensä 7 opiskelijaa, joista lopulta 4 palautti huoltajansa allekirjoittaman tutkimuslupalomakkeen minulle. Yksi opiskelija tuli tutkimukseni aikana täysi-ikäiseksi, joten hänen osaltaan huoltajan lupaa ei tarvittu.

Kyseisellä opintolinjalla opiskelevilla voi moninaisista syistä johtuen esiintyä runsaastikin poissaoloja koulusta, joka vaikutti tutkimukseeni päiväkohtaisena epätasaisuutena osallistujamäärissä. Toteuttamiini koiratoimintoihin osallistui aktiivisesti 3 opiskelijaa. Kuitenkin

yhteensä 6 opintolinjan oppilasta oli vähintään yhtenä päivänä koulussa, kun koiratoimintoja suoritettiin ja koirat olivat luokassa läsnä. Siispä jokaisella kyselyyn vastanneella (5kpl) on ollut jotain kokemusta ja kosketuspintaa tutkittavaan aiheeseen.

Aineiston tiivyydestä johtuen en nähnyt aiheelliseksi eritellä omien otsikoidensa alle millaisia tuloksia milläkin tutkimusmenetelmällä saavutettiin. Sen sijaan näin mielekkäämmäksi mu-
kailla aineiston pohjalta tekemääni kategoriointia ja tulkita sisältöjä tällä tavalla tutkimusme-
netelmiä yhdistellen. Neljässä ensimmäisessä kategoriassa yhdistelen havainnoinnilla, palaute-
kyselyllä ja haastattelulla saavuttamiani tuloksia. Viidenteen kategoriaan materiaali on löytynyt
suurimmilta osin vertailukehittämisen ja opintolinjan opettajan haastattelun kautta.

5.2.1 Puoltavat näkökulmat

Ne oli (koirat) monille niin kuin kohokohtia koulupäivissä. (Opintolinjan opettajan haastattelu 2022).

Läpi koko kerätyn aineiston oli kohderyhmän tyytyväisyys koira-avusteisuuden hyödyntämi-
sestä Pohjantähti-opiston Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla selkeästi nähtävissä. Op-
pilaille teettämässäni palautekyselyssä vastaukset olivat pääsääntöisesti lyhyitä ja adjektiivivi-
voittoisia. Päätin konkretisoida tätä kokoamalla nuorten käyttämät adjektiivit sanapilveen. Eni-
ten kuvailussa käytettyjä sanoja oli mukavaa (6kpl), kivaa (4kpl) ja hauskaa (3kpl).

Kuvio 1: Sanapilvi koottuna Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjan oppilaiden kyselylomakkeista poimituista positiivisista adjektiiveista. Grafiikka Sini Ruohonen (2022).

Kysyessäni opettajan näkemystä siitä, olisiko koira-avusteisuudesta hyötyä hänen luoksaan, oli vastaus ehdottomasti kyllä. Haastattelusta kävi ilmi, että koirien mukana olo luokassa ja

toteutetut koiratoiminnot oli opettajan mielestä ollut erittäin onnistunut ja positiivinen kokemus, jota hän toivoisi voitavan hyödyntää myös tulevaisuudessa. Perusteluina tälle näkemykselle opettaja toi esiin opintolinjan opiskelijamateriaalin, jossa osalla on erilaisia kehitystarpeita muun muassa vuorovaikutustaidoissa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä – asioissa, joihin hän näki koira-avusteisella työskentelyllä voitavan vaikuttaa positiivisesti. Omat havaintoni tukivat opettajan kertomaa siitä, kuinka monissa toiminnoissa koira toimi huomion kohteena helpottaen oppilaan kanssakäymistä tilanteessa mukana olevan aikuisen kanssa saaden myös oppilaat tekemään yhteistyötä keskenään. Monille opintolinjan oppilaille tavallinen arkipäiväinen keskustelu toisen kanssa saattoi olla jännittävää, mutta koira madalsi tilanteessa kynnyistä avata suunsa.

Haastattelussa opettaja toteaa koirien olleen luokassa mukava lisä, joka ei hänen mielestään häirinnyt opetusta millään tavalla. Päinvastoin rauhallisesti käyttäytyvät koirat toivat luokkaan vapautuneisuutta ja rentoutta. Opettaja kuvaa koiria piristysruiskeina niiden hakiessa välillä oppilailta rapsutuksia luoden näin luonnollisia taukoja nuorten työskentelyyn. Tekemissäni havainnoissa koira voitti useassa tapauksessa jopa älypuhelimien. Niinä päivinä, kun koira ei ollut koulussa mukana nuoret tauottivat itse työskentelyään uppoutumalla puhelimiinsa, kun taas koirapäivinä puhelimet jäivät useammin käyttämättömiksi koirien rapsuttelun rinnalla. Näin koiran luoma tauko oppilaiden työskentelyyn oli itseasiassa lyhyempi kuin se muutoin olisi mahdollisesti ollut, sillä puhelimen ääressä käytetty aika ennen koulutehtävien jatkamista oli huomattavasti pidempi kuin koiran rapsuttamiseen käytetty aika.

Opettajan hyvin myönteinen suhtautuminen koira-avusteisuuden hyödyntämistä kohtaan ja vahvana esiin tullut toive mahdollisuudesta kyseisen työmuodon käyttämisestä tulevaisuudessa on laskettavissa erittäin vahvasti puoltavaksi asianhaaraksi. Opettajan sanojen mukaan olisi todella ikävää, mikäli hänen luokassaan ei saataisi enää kokea koirien mukanaan tuomia positiivisia vaikutuksia, sillä kuten myöhemmin tuon esiin, vaikutukset ulottuivat kokonaisvaltaisesti koko luokkaan niin oppilaat kuin opettajakin mukaan luettuna.

Vaikka kävin jotain sanomassa tai muuta, niin eihän oppilaat aina oikein innostunut niistä (tehtävistä). Mutta tuo koira-avusteisuus ja koirien kanssa toiminnot kyllä innosti niitä vuorovaikutuksellisiin juttuihin. (Opintolinjan opettajan haastattelu 2022).

Omat havaintoni koira-avusteisuuden puolesta puhuvista asioista ovat hyvin samansuuntaisia kuin edellä esiin tuomani asiat. Lisäksi koirien läsnäolo väritti muutoin hyvin rauhallisen ja osittain eleettömäksi luonnehdittavan luokan toimintaa saaden oppilaissa aikaan spontaaneja

reaktioita naurunpyrskähdyksistä kiljahduksiin yllättävän nenän tökätessä käteen pulpetin alta. Olennaista on myös tarkastella mitä kaikkea koira-avusteisuudella voidaan saavuttaa vaikkapa tutkimuksen kohteena olleen luokan kaltaisessa ympäristössä. Oppilaita, jotka eivät normaalisti ole tekemisissä toistensa kanssa saatiin puhumaan keskenään ja tekemään yhteistyötä käyttämällä koira tehtävän kohteena. Nuoret myös avasivat enemmän itsestään läsnä olleille aikuisille kertomalla omasta lemmikkihistoriastaan ja näyttämällä puhelimistaan kuvia näistä eläimistä.

Huomattavaa on myös palautekyselyssä esiin nousseet nuorten ajatukset siitä, voisiko koira osana koulupäivää lisätä opiskelumotivaatiota. Neljä viidestä antoi vastauksen tähän kysymykseen, ja kaikki neljä vastannutta olivat sitä mieltä, että koira osana koulupäivää voisi vaikuttaa positiivisesti opiskelumotivaatioon. Osa ajatteli asiaa sitä kautta, että tehtävien tekeminen koira-avusteisesti tuo monipuolisuutta ja vaihtelua auttaen näin jaksamaan pakollistenkin tehtävien tekemistä. Toisenlaisessa näkökulmassa kouluun oli vain yksikertaisesti mukavampi tulla tietäessä koiran olevan siellä vastassa.

Edellä esittämiäni tutkimusaineistosta kerättyjen huomioiden pohjalta voidaan päätellä koira-avusteisuuden voivan soveltua työmenetelmänä erinomaisesti Opistovuosi oppivelvollisille - opintolinjalle. Syvemmälle sukeltaessa voidaan tulkita koiratoiminnan lisännen kouluviihtyvyyttä ja parantaneen luokan yleisilmapiiriä rentouttaessa ihmisiä sekä saamalla heitä lisäämään keskinäistä kanssakäymistään. Koirat lisäsivät kohderyhmän opiskelumotivaatiota maldaltamalla kynnystä kouluun saapumiselle sekä tarjoamalla vaihtoehdoisen tavan suorittaa joi-tain tehtäviä, jonka ansiosta jotkin oppilaat saivat suoritettua kauan tekemättömänä roikkuneita opintokokonaisuuksien osia. Koirien avulla opiskelua saatiin siis tehostettua joidenkin oppilaiden kohdalla.

Palautekyselyssä oli mahdollista lopuksi jättää koirille terveisiä joko kirjoittaen tai piirtäen. Näistä terveisistä löytyy kiitosten lisäksi merkkejä muun muassa hyväksynnästä ja kiintymyksestä. Huomion arvoista on myös se, että jokainen oppilas jätti koirille jotain myönteisiä terveisiä – kaksi kirjoittamisen lisäksi myös piirtäen. Tämä kertonee jonkinlaisesta positiivisesti korreloivasta suhteesta tai siteestä koiraan, sillä harvoin kukaan jättää terveisiä sellaiselle henkilölle tai kohteelle, joka ei ole itselle jollain tavalla merkityksellinen.

Hyvin koulutettuja viisaita koiria :) (Opintolinjan opiskelijan vastaus palautekyselyyn 2022).

Olitte ihania ja tulee ikävä (Opintolinjan opiskelijan vastaus palautekyselyyn 2022).

5.2.2 Kielteiset näkökulmat

Aineistoani leimaa negatiivisen palautteen ja koira-avusteisuuden hyödyntämiseen kielteisesti suhtautuvien näkökulmien lähes täydellinen puuttuminen. On varmastikin aiheellista pohtia, onko oma toimintani vaikuttanut tähän lopputulokseen jollain tavalla. Ovatko tutkittavat esimerkiksi kohteliaisuus- tai jostain muusta syystä jättäneet jotain kertomatta? Tiedostan katsovani itse koira-avusteisuutta hyvin positiivisten linssien läpi, joka voi vaikuttaa myös toiminnan aikana tekemiini havaintoihin väärin tavalla. Haluan kuitenkin uskoa sekä oppilailta että heidän opettajaltaan saamani tiedon todenmukaisuutta, sillä paitsi että ne ovat linjassa omien havaintojeni kanssa, puhuvat ne myös puhtaasti samaa kieltä keskenään.

Oon surkea tämmösissä (kyselyyn vastaamisessa). Mutta voin sanoa että on ollu ainoastaan mahtavaa. Ei mitään miinusta! Lol. (Opintolinjan opiskelijan vastaus palautekyselyyn 2022.)

Oppilaille toteuttamassani palautekyselyssä oli erityisesti yksi kysymys, jolla pyrin kartoittamaan nuorten ajatuksia sekä koira-avusteisuuden hyvistä että huonoista puolista (liite 1). Tämän kysymyksen miinukset-sarakkeeseen tuli kaksi vastausta, joista toinen oli suruemojilla täydennetty toteamus siitä, että ainoa huono puoli oli kun koirat päivän päätteeksi lähtivät pois. Toisessa vastauksessa luki ”yllättävät”, jonka aukeaminen vaatii hieman ymmärrystä luokkatileteesta koirien ollessa siellä läsnä. Tekemiini havaintojen perusteella tulkitseksin tämän vastauksen viittaavan siihen, kuinka koirat saattoivat joskus hiipiä hiljaa oppilaiden pöytien alle ja sieltä käsin yllättäen tökätä märällä nenällä oppilaita saadakseen huomiota. Tämä ilmiö korostui erityisesti niiden oppilaiden kanssa, jotka kuuntelivat luokassa musiikkia vastamelukuulokkeilla eivätkä huomioineet tarkoin ympäristöään.

Opintolinjan opettajan haastattelusta on löydettävissä viittaus siihen, kuinka allergiat tulee muistaa ottaa huomioon, mikäli koira-avusteista työskentelyä luokassa jatketaan tulevaisuudessa. Samassa asiayhteydessä opettaja kuitenkin myös toteaa uskovansa tällaistenkin seikkojen olevan lähinnä järjestelykysymyksiä. Tutkimukseni kohteena olevalta ryhmältä oli selvitetty mahdolliset allergiat ennen koirien tuomista kouluun. Omien havaintojeni perusteella kuukaan opintolinjan oppilaista ei myöskään pelännyt koiria. Koirakokemattomuutta oli havaittavissa muun muassa tavoissa, joilla koiria käsiteltiin ja lähestyttiin, mutta varsinaista pelkoa ei ilmentänyt yksikään toimintoihin osallistunut. Mikäli koiriin liittyvää pelkoa olisi ilmennyt, olisi toimintojen toteuttamista pitänyt järjestellä eri tavoin kuin nyt toimittiin.

Tavallaan kielteiseksi näkökulmaksi koira-avusteisuuden hyödyntämistä kohtaan voidaan ajatella myös se, ettei koirien kanssa touhuaminen kiinnosta kaikkia. Tutkimuksen kohteena olleessa ryhmässä kiinnostus toimintoihin ja koiriin oli oppilaskohtaisesti vaihtelevaa: osa oli mukana hyvin aktiivisesti kun taas toiset tyytyivät seuraamaan toimintaa kauempaa. Lisäksi yksi negatiivinen näkökulma voi olla koirien mukanaan tuoma sotku hiekan, kuran ja irtokarvojen muodossa. Koirien kanssa leikittäessä ja herkkuja annettaessa kädet voivat myös sotkeutua kuolaan, joka voi jollekin osoittautua epämieluisaksi kokemukseksi. Tähän tutkimukseen osallistuneille kyseiset asiat eivät olleet esteitä toimintaan osallistumiselle, vaan itseasiassa suhtautuminen sotkuun ja likaisiin käsiin oli hyvin ymmärtävää. Luokkatilan yhteydessä olevassa vessassa käsien pesu kävi helposti ja teippiharjalla selvittiin irtokarvoista.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että keräämäni tutkimusaineiston pohjalta kielteisiä näkökulmia koira-avusteista toimintaa kohtaan sai lähestulkoon hakemalla hakea. Kenelläkään tutkimukseeni osallistuneella ei ollut varsinaisesti mitään valitettavaa koirien läsnäolosta, tai sitten nämä mielipiteet eivät vain käyneet tuloksissani ilmi. Vaikka palautekyselystä esiin nousut yksi negatiivinen palaute on tietysti otettava tosissaan, ei siinä kuitenkaan ole kyse mistään perustavanlaatuisesta ongelmasta, joka estäisi koira-avusteisuuden käyttämisen opintolinjalla. Kuvatun kaltainen ”yllättämisongelma” on helposti korjattavissa koiranohjaajan aktiivisemalla työotteella. Asiaa voitaneenkin tulkita niin, että joko tutkimukseen osallistuneet olivat tyytyväisiä koira-avusteisuuden hyödyntämiseen luokassaan, tai sitten he eivät tuoneet todellista mielipidettä ilmi.

5.2.3 Näkyvät vaikutukset

Näkyvillä vaikutuksilla tarkoitan tässä konkreettisia silmillä havaittavia muutoksia niihin tilanteisiin verrattuna, joissa koira ei ole läsnä. Nämä muutokset voivat olla positiivisia tai negatiivisia ja kohdistua niin yksittäiseen oppilaaseen, osaan oppilaista, opettajaan, koko luokkaan kuin myös luokan normaaleihin toimintamalleihin ja ilmapiiriin. Aineistosta nostamani näkyvät vaikutukset sisältävät samankaltaisuuksia esimerkiksi edellä esiteltyjen puoltavien asianhaarojen kanssa. Kuitenkin kokonaisvaltaisen kuvan luomiseksi koira-avusteisuuden soveltuvuudesta tutkimuksen kohteena olleella opintolinjalla koin huomion arvoiseksi eritellä vaikutuksia pelkkiä plussia ja miinuksia tarkemmin.

Yksi selkeimmin näkyvistä vaikutuksista koirilla osana koulupäiviä oli luokkatilanteiden elostuttaminen ja oppilaiden aktivoiminen. Tämä näkökulma tuli verrattain samasisältöisenä esiin

sekä havainnointipäiväkirjassa, palautekyselylomakkeissa että opettajan haastattelussa. Palautekyselyissä nuoret kertoivat, että koirien ansiosta koulussa ei ole tullut niin tylsää kuin ilman niitä, sillä ajankuluksi on voinut puuhata koirien kanssa vaikkapa välitunneilla. Nämä vastaukset tukevat tekemiäni havaintoja siitä kuinka koirien mukanaolo luokassa sai oppilaissa aikaan spontaania toimintaa. He poistuivat tavallista enemmän omilta paikoiltaan, puhelimen selaamisen sijaan istahtivat lattialle rapsuttamaan koira tai saattoivat jopa aloittaa palloleikin koiran kanssa täysin oma-aloitteisesti. Kyseisessä luokassa omalta paikalta poistuminen ei ollut negatiivinen asia, sillä ryhmä oli erittäin rauhallinen ja jokainen tavallaan sulkeutunut omaan kuplaansa.

Myös opettaja näki luokan pulssin vahvistumisen hyvänä asiana. Haastattelussa hän kertoo koirien tuoneen lisää eloa luokkaan sekä aktivoineen oppilaita asioihin, jotka eivät heitä muuten välttämättä olisi kiinnostaneet. Esimerkkinä opettaja muisteli keväällä tekemäämme luontoretkeä, johon liitettiin koira-avusteista roskankeruuta. Kyseiselle retkelle lähdettiin lopulta porukalla, jota tuskin olisi ilman koirien panosta saatu ulkoilemaan, ja vaikka kaikki oppilaat eivät itse halunneet osallistua roskien keräämiseen, oli heistä kiinnostavaa ja osin huvittavaakin seurata kuinka se tapahtui koira-avusteisesti.

Opettajan näkökulmasta koirien heiluvien häntien mukana tullut eloisuus näkyi luokassa vapautuneisuutena ja rentoutena. Hän mainitsee haastattelussaan myös huomioineensa oppilaiden poistuneen enemmän omilta paikoiltaan, joka oli osan oppilaiden kohdalla merkittävä muutos. Opettajan näkemyksen mukaan koirien avulla voidaan helpottaa koulunkäyntiä tai vuorovaikutuksellisuuteen liittyviä haasteita. Yhtenä esimerkkinä opettaja nosti esiin oppilaiden kanssa tekemäni asiointikäynnin lemmikkitarvikeliikkeeseen, missä nuorten tehtävänä oli ennalta määritellyllä rahasummalla ostaa toiselle koiralleni syntymäpäivälahja. Tehtävä sai normaalisti toisiinsa välinpitämättömästi suhtautuvat nuoret tekemään yhteistyötä keskenään ja kokoontumaan yhteen päätöksentekoa varten.

Meillä on kyllä oppimateriaalia ja muuta, muuta ei niillä kuitenkaan opeteta selaista luontevaa vuorovaikutusta (Opintolinjan opettajan haastattelu 2022).

Yksi koira-avusteisuudella saavutettu näkyvä vaikutus opintolinjalla olikin luokan ryhmäyttäminen tavalla, joka ei ollut onnistunut millään muilla keinoin. Haastattelussa opettaja toi esiin vakuuttuneisuutensa siitä, kuinka koirien avulla oppilaiden osalta kynnys ryhtyä yhteisiin toimintoihin madaltui huomattavasti myös niille yksilöille, joita oli muutoin vaikea saada mukaan mihinkään yhteiseen tekemiseen. Koiran toimiessa välineenä ja tekemisen kohteena yhteisen

asian äärelle kokoontuminen oli helpompaa ja oppilaat saattoivat myös johdattaa keskustelua eläimen kautta niin, ettei tarvinnut olla täysin suorassa vuorovaikutuksessa keskenään.

Tekemiäni havaintojen mukaan koira-avusteisuuden hyödyntäminen sai aikaan erottuvia muutoksia nimenomaan luokassa vallitsevassa suhtautumisessa vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen muiden kanssa. Ilman koiria luokan ilmapiiri saattoi olla yleisesti melko vaihtelias ja hiljainen opettajan opetuksen ollessa usein ainoat luokassa ääneen lausutut sanat. Kuitenkin koirien kautta puhe lisääntyi eikä se rajoittunut enää vain opettajalta oppilaille tapahtuvana viestintänä, vaan syntyi vastavuoroista spontaaniakin keskustelua. Koirien tuominen luokkaan antoi välittömästi luontevan puheenaiheen, joka johti usein oppilaiden kertomuksiin muun muassa omista lemmikeistään. Tätä kautta pääsimme opettajan kanssa tutustumaan oppilaisiin henkilökohtaisemmin ja pystyimme myös löytämään sellaisia yhteisiä mielipiteitä ja mielenkiinnon kohteita, joita ei ollut löydetty aikana ennen koiria. Haastattelussa opettaja kertookin tutustuneensa oppilaisiinsa enemmän koira-avusteisuuden myötä.

Koirien kanssa toimiessa oppilaista alkoi myös erottua persoonallisuuksia. Ohjatakseen koira vaikkapa teettääkseen sillä temppeja, on ihmisen toimittava selkeästi, tiedostettava oma keholinen viestintänsä sekä hallittava äänenkäyttöään. Havainnoin, että esimerkiksi pelatessaan koirien kanssa naminpiilotusleikkiä, koirat uskoivat jotakin oppilaista paremmin kuin toista, joku rohkeni käyttää ääntään kuuluvammin ja joku taas uskalsi puuttua koiran ei-toivottuun käytökseen (esimerkiksi karkaaminen ”paikka” -käskyn alta) tehokkaammin kuin muut. Koirien kanssa toimiminen siis tavallaan rohkaisi nuoria olemaan näkyvämmiin omia itsejään sekä antamaan itsestään enemmän kuin mitä he yleensä koulussa antoivat. Tämän havaintoni vahvisti opettaja todetessaan haastattelussa oppilaidensa olleen koirien kanssa touhutessa välillä aivan kuin eri ihmisiä.

Nämä esitetyt koira-avusteisuuden aiheuttamat näkyvät vaikutukset opintolinjan toimintaan ovat kaikki luettavissa positiiviksi muutoksiksi. Aineistosta ei noussut esiin mitään negatiivisiin muutoksiin viittaavaa. Tältä pohjalta voidaan jälleen todeta koira-avusteisuuden voivan soveltua hyvin kyseessä olevan opintolinjan toimintaan. Koira-avusteisella työskentelyllä on mahdollista tuoda iloa ja eloa koulupäiviin sekä lisätä oppilaiden kiinnostusta tehtäviä kohtaan. Koirien avulla voidaan vapauttaa luokassa vallitsevaa ilmapiiriä sekä samalla saada oppilaat käyttäytymään rennommin omaa aitoa persoonaansa ilmentäen. Vapautuneisuus voi näkyä myös oppilaiden toiminnassa muun muassa oma-aloitteisuuden lisääntymisenä.

Aineistosta on tulkittavissa, että koirien avulla voidaan vähentää jännitystä koulunkäynnin kaltaisessa sosiaalisessa tilanteessa sekä madaltaa kynnystä vastavuoroisen keskustelun käymiselle. Koira mukana luokassa voi saada ihmiset tutustumaan toisiinsa paremmin ja toimimaan yhdessä, joka voi parantaa yhteishenkeä sekä tiivistää ryhmää yhtenäisemmäksi. Edellä kuvamani luontoretki todistaa koira-avusteisella toiminnalla voitavan rakentaa yhteisöllisyyttä. Koirasta muodostuu luokan yhteinen tekijä, jonka ympärille kokoonnutaan mielellään, vaikka itse ei osallistuisikaan aktiivisesti koiran kanssa toimimiseen.

Koira aiheuttaa keskusteluja, hymyjä, naurua, kysymyksiä ja kertomuksia. Tämä kaikki puhuu sen puolesta, että koiran tuominen oppilaitosympäristöön voi tuoda mukanaan paljon hyvää. Esimerkiksi tutustuessaan oppilaisiinsa paremmin opettaja pystyy tukemaan ja ohjaamaan heitä yksilöllisemmin, ja opettajastakin tulee oppilaiden silmissä aivan tavallinen koira rapsutteleva ihminen. Tämä voi myös osaltaan vähentää oppilaiden opettajaa kohtaan kokemaa jännitystä ja itseasiassa kaventaa kuilua nuoren ja aikuisen väliltä.

Yleisen ilmapiirin suotuisasta muutoksesta puhuu oppilaan antama vastaus palautekyselyn kohdassa, jossa piti listata koira-avusteisuuden hyviä ja huonoja puolia. Hyviin puoliin oli kirjoitettu ”kaikki ovat olleet iloisempia”, josta voidaan tulkita vastauksen anteen oppilaan huomanneen koirien vaikuttaneen itsensä lisäksi myös muihin luokassa oleviin positiivisesti. Opetushallituksen opettajille luomissa materiaaleissa kerrotaan ilon, naurun sekä myönteisen olon ja tunteen vapauttavan energiaa, mahdollistavan uuden luomista, edistävän oppimista ja avaavan väyliä ongelmien ratkaisuun (Opetushallitus 2022d). Oppilaitosympäristössä tällaiset vaikutukset eivät ole aivan vähäpätöisiä – ja todistetusti ainakin osittain koiran avulla mahdollisia saavuttaa.

5.2.4 Tunnetason vaikutukset

Tunnetason vaikutuksilla tarkoitan tässä sellaisia aineistosta löytyviä teemoja, jotka liittyvät tai osoittavat tunteisiin liittyvästä reaktiosta johtuen koira-avusteisuuden hyödyntämisestä opintolinjalla. Aivan kuin näkyvätkin vaikutukset, tunnetason vaikutukset voivat myös olla joko negatiivisia tai positiivisia ja ulottua kokonaisvaltaisesti koko luokkaan ilmapiireineen ja ihmisi-neen. Tunnetason vaikutusten tunnistamiseksi tarvitaan muita edellä läpikäytyjä kategorioita enemmän tulkintaa ja hienovaraisuutta, sillä osoitus tunteisiin liittyvästä reaktiosta voi olla ilmaistu vain yhdellä sanalla tai vaihtoehtoisesti varjottu näkyvän vaikutuksen kaltaiseksi selostukseksi tapahtumista. Pyrin tässä tuomaan aineistostani esiin mahdollisimman puhtaita

tunnetason vaikutuksia, eli kertomaan millaisia tunteita koira-avusteisuus sai tutkimukseni kohteena olevissa henkilöissä esiintymään.

Oppilaille toteutetussa palautekyselyssä useaan kertaan esiin noussut sana oli rentous. Eräs oppilas kuvasi koirien saaneen itsessä aikaan rennomman olon ja tarkensi vielä toisessa kohtaa, että on myös kyennyt olemaan rennompi. Tämä on merkittävää huomioon ottaen kohderyhmän erityispiirteet, joihin voi lukeutua muun muassa erilaisia neurokognitiivisia häiriöitä. Toinen oppilas kertoi kyselyssä koirien läsnäolon helpottaneen omaa oloaan. Hänen oli helpompi ja miellyttävämpi saapua kouluun tietäessään koirien olevan luokassa. Koirien avulla on siis mahdollista luoda opiskelijoille myös tunnetasolla suotuisampaa opiskeluympäristöä, jossa he kokevat tuntevansa vähemmän negatiivisia tunteita.

Opiskeluympäristön tunnetason vaikutuksesta puhuu myös oppilaan palautekyselyyn antama vastaus, jonka mukaan koirien läsnäolo tuo mukavaa kodintuntoa kouluun. Koti voi tietysti edustaa hyvin erilaisia asioita eri ihmisille assosioituen hyvin laajaan tunneskaalaan, mutta kyseisessä vastauksessa asiayhteys on selkeästi positiivinen. Pohdittaessa mitä koti ja kodinomaisuus tässä tapauksessa voisi tarkoittaa, voidaan olettaa vastaajan kotoa löytyvän koira tai koiria. Koiran ollessa luokassa voi se tällaiselle oppilaalle olla kuin osa kodista olisi tuotu kouluun, jolloin vaikutus voi olla vaikkapa se, että nuori tuo sellaisen kotoa tutun osan itsestään kouluun, jota ei muutoin siinä ympäristössä näyttäisi. Tätä päätelmää tukee tekemäni havainnot, jossa koirien kanssa touhutessa nuoret avasivat enemmän omaa persoonaansa näkyviin.

Koti voi edustaa myös esimerkiksi lämpöä, turvaa ja lupaa olla oma itsensä. Jos koirien avulla voidaan saada edes pienimuotoisesti tämänkaltaisia tunteita linkittymään kouluympäristöön, voivat vaikutukset olla huomattavia muun muassa kouluviihtyvyydessä ja oppilaiden yleisessä turvallisuudentunteessa. Oppilaat ovat vastauksissaan tuoneet esiin koirien läsnäolon luokassa tuntuneen mukavalta ja mahtavalta sekä että he ovat pitäneet siitä hyvin paljon. Eräs oppilas kirjoitti koirien olleen hyvää seuraa, josta voidaan päätellä koirien tuoneen luokkatilanteisiin mielekästä kanssakäymistä ryhmässä, jossa muutoin vietettiin usein aikaa omissa oloissaan. Se, että joku on hyvää seuraa, voi kertoa nähdyksi ja kuulluksi tulemisen tunteista, tai että kyseisen henkilön (tässä tapauksessa eläimen) seurassa on vain helppo olla.

Yksi henkilökohtaisesti kiinnostavimpia tuloksia on palautekyselyssä kahteen otteeseen esiin noussut ajatus siitä, millaisena oppilaat kokivat koiran roolin luokassa. Yhdessä vastauksessa käytettiin termiä ”supporttieläin” ja toisessa kerrottiin vaikuttaneen kuin koirat olisivat olleet

luokassa tukikoirina. Molemmat vastaukset puhuvat siis täysin samasta asiasta. Tällaiset kokemukset ovat huomionarvoisia, sillä vastauksista voidaan tulkita oppilaiden saaneen koirista sellaista tukea, mitä eivät ole ihmisiltä saaneet. Muutoin he tuskin olisivat tunnistanee koirilla olevan tällaista roolia. Pohdittavaksi jää mitä, mihin ja millaista tukea oppilaat kokivat koirilta saaneensa. Lienee kuitenkin oikeutettua olettaa tuen olleen nimenomaan henkistä ja tunnetasolle ulottuvaa.

Havainnointimenetelmää käytettäessä on vaikea tietää milloin jokin asia on vaikuttanut toisen ihmisen tunteisiin, mikäli hän ei sitä selkeästi sanoin tai elein ilmennä. Niinpä en voi väittää saaneeni havainnoinnilla huomattavaa määrää aineistoa kerättyä tämän kategorian alle. Kuitenkin teemoittelua tehdessäni nostin havainnointipäiväkirjastani esiin sellaisia asioita kuin että koira täyttää koulupäivissä olevia tyhjiä hetkiä, aiheuttaa hymyjä ja saa oppilaissa aikaan rohkaistumista. Tyhjillä hetkillä tarkoitan tilanteita, joissa oppilaat esimerkiksi odottivat opettajalta uutta tehtävänantoa, avun saamista tehtäväntekoon tai ruoka- ja välitunteja. Se, että koirat täyttivät tällaisia hetkiä tarjoten itseään rapsutettavaksi tai leikkikaveriksi, on mahdollisesti vähentänyt oppilaiden koulupäivää kohtaan kokemia negatiivisia tuntemuksia ja ajatuksia. Tätä päätelmää tukee aiemmin analyysissä esiin tuomani oppilaan kommentti siitä, kuinka koulussa ei ole ollut yhtä tylsää koirien ollessa läsnä.

Mainitsemani hymyt liittyvät iloisuuteen ja koirien myötä luokkaan saapuneeseen eloisuuteen, josta olen jo kirjoittanut edellä. Oppilaiden rohkaistuminen näkyi erityisesti koirille tehtävissä hoitotoimenpiteissä ja koirien ohjaamisessa. Esimerkkinä yksi oppilas, joka ensimmäisen koiran kynsiä leikatessaan oli hieman arka otteissaan, mutta toisena päivänä toisen koirani kynsiä leikatessa oli jo paljon reippaampi ja määrätietoisempi toiminnassaan. Tämä kertoo paitsi tekemisen kautta oppimisesta myös rohkaistumisesta ja mahdollisesti jopa itsetunnon kohentumisesta. Vähintäänkin tällainen toiminta on tarjonnut oppilaalle onnistumisen kokemuksia ja voinut näin vahvistaa minäpystyvyyttä.

Myös opettajan haastattelusta löytyy viittauksia tunnetason vaikutuksiin, joita hän on nähnyt oppilaissa. Aiemmin mainitsemani rentous nousee opettajan havainnoissa esiin, joka osaltaan liittyy myös toiseen havaintoon siitä, kuinka koirat vaikuttivat yleiseen ilmapiiriin vähentämällä jännitystä sosiaalisissa tilanteissa. Haastattelusta on löydettävissä osoituksia siitä, että koira-avusteisuuden hyödyntämisellä on ollut tunnetason vaikutuksia myös itse opettajaan. Haastattelun aikana hän kuvaa luokkaansa muun muassa sanoilla rauhallinen, osittain eleetön

ja sulkeutunut samalla pohtien, mitä olisi voitu tehdä toisin, jotta luokassa olisi ollut yleisesti ottaen rennompaa.

Tämä teema oli opettajalle selkeästi tärkeä ja samalla jonkinasteinen henkinen taakka harteilla kannettavaksi. Hän totesi aiemmissa töissään onnistuneensa luomaan luokkaansa vapautuneemman ja rennomman tunnelman, josta voidaan tulkita opettajan tuntevan pahimmassa tapauksessa epäonnistumista tutkimuksen aikaisen ryhmänsä kanssa tai vähintäänkin neuvottomuutta siitä, mitä asialle olisi voinut tehdä. Opettaja kertoo koirien läsnäolon myötä oppilaiden alkaneen puhua enemmän ja luontevammin paitsi keskenään myös hänen kanssaan. Hän mainitsee luokassa olleen koirien ansiosta enemmän naurahtelua ja että hänen mielestään oli ihana nähdä oppilaiden ilmeitä ja iloisuutta. Voidaankin tulkita, että koira-avusteisuuden tuominen koulupäiviin aloitti kokonaisvaltaisen ketjureaktion, missä opiskelijoiden rentoutumisen myötä luokan sisäinen vuorovaikutus kävi luontevammaksi, joka vaikutti myös opettajan tunnetason kokemukseen positiivisesti.

Se oli minullekin tärkeä hetki että ne jotain puhuivat sillä tavalla iloisella ja nauravaisella äänellä minulle (Opintolinjan opettajan haastattelu 2022).

5.2.5 Kehittämiseen liittyvät ideat

Aineistosta poimituilla kehittämiseen liittyvillä ideoilla pyrin vastaamaan kehittämistyöni tutkimusongelman toiseen kohtaan, eli siihen millaisella tavalla koira-avusteisuutta olisi järkevä hyödyntää Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla. Ideat on kerätty vertailukehittämisen tuloksena sekä opintolinjan opettajan haastattelusta. Aineistosta ei oikeastaan juuri löydy täysin valmiita sellaisenaan toteuttamiskelpoisia kehittämisideoita, vaan lähinnä sieltä on poimittavissa idea-aihioita, joissa itse ajattelen olevan jotain potentiaalia jatkokehittämistä varten. Tätä ajatuksenjuoksua pyrin kuvaamaan seuraavaksi.

Kysyin opintolinjan opettajalle tekemässäni haastattelussa näkemyksiä, kuinka hän toivoisi koira-avusteista työskentelyä kehitettävän hänen luokassaan. Opettajan näki koirien hyödyntämisessä paljon mahdollisuuksia muun muassa opetussuunnitelmasta löytyvien vuorovaikutus- ja viestintätaitojen, arjentaitojen ja elämönhallinnan vahvistamisessa. Erikseen hän mainitsee potentiaalın ryhmäyttämistoiminnassa sekä liikenneturvallisuuden opettamisessa. Samassa haastattelussa opettaja tuo kuitenkin esiin ajatuksen siitä, että kenties koira-avusteisesti toteutettavia toimintoja ei tarvitse kehittää valmiiksi, vaan toiminta voisi olla opiskelija- ja

tarvelähtöistä. Tällaisessa mallissa koiratoiminnot räätälöitäisiin tapauskohtaisesti kohdentumaan juuri käsillä olevaan haasteeseen.

Opettajan ajatuksista on ymmärrettävissä, että hänen näkemyksensä mukaan joitain koiratoimintoja voisi suunnitella ja kehittää valmiiksi sellaisenaan toteutuskelpoisiksi paketeiksi, liittyen erityisesti vaikkapa ryhmäyttämiseen. Kaikkea ei opettajan mielestä kuitenkaan tulisi kehittää liian valmiiksi tiiviiseen muottiin, sillä tarpeet ja tavoitteet koira-avusteiselle työskentelylle opintolinjalla voivat vaihdella paljonkin oppilaiden ja tilanteiden mukaan. Voidaan siis tulkita opettajan toivovan toiminnassa säilyvän joustavuus sekä mahdollisuus nopeisiinkin muutosliikkeisiin ja reagointeihin. Tätä tulkintaa tukee opettajan ajatukset siitä, että koira-avusteisuus voisi olla joillekin oppilaille yksilöllistetty tapa suorittaa osia opinnoista.

Vertailukehittämisen kautta kerätystä aineistosta nousi yhden toimijan kohdalla esiin vahva sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen oppilaiden tavoittamisessa. Kyseisessä oppilaitoksessa työskentelevällä koiralla on oma aktiivisesti toimiva sosiaalisen median tili, jonka kautta oppilaille viestitään koiramaisin vinkein kaikesta kouluun ja nuorten elämään olennaisesti liittyvästä. Tällainen toiminta tuo koiraa ja koulua lähemmäs nuoria myös koulupäivien ulkopuolella nuorten suosimille alustoille. Tämä osaaminen yhdistettynä opintolinjan opettajan haastattelusta nousseeseen toteamukseen siitä, kuinka oppilaat odottivat tuleeko koira tänään kouluun, sai minut pohtimaan näiden kahden tulokulman yhdistämistä. Voisiko opintolinjan opettaja hyödyntää esimerkiksi jotain pikaviestintäohjelmaa tiedottaessaan oppilaita etukäteen vaikkapa kuvatervehdyksellä koiran saapumisesta kouluun? Näin oppilaat tietäisivät koiran olevan tulossa, jolla voisi olla suotuista vaikutus esimerkiksi oppilaiden kouluun saapumiseen.

Toinen samaan aiheeseen liittyvä kehitysidea nousi vertailukehittämisen kautta vahvistuneesta näkemyksestä koiravierailujen säännöllisyyden tärkeydestä. Koiran säännöllinen läsnäolo nähtiin tärkeäksi nimenomaan yhteisöllisyyden ja tunnesiteen rakentumisen kannalta. Jotta koira-avusteisuudesta siis saataisiin Pohjantähti-opistollakin paras mahdollinen hyöty irti, olisi koiravierailuilla hyvä olla selkeä jatkumo. Jotta tämä jatkumo tulisi oppilaille konkreettisesti nähtäville, voisi luokan seinälle askarrella koira-avusteista työtä tekevien koirien kuvilla varustetun julisteen, jonka yhteydestä löytyisi selkeästi tieto milloin koirat ovat tulossa seuraavan kerran. Koirien kuva luokan seinällä toisi koirat osaksi luokkaa silloinkin, kun ne eivät ole fyysisesti läsnä ja antaisi koira-avusteisuudesta innostuneille oppilaille mielekästä odottamisen aiheita.

Yhdessä vertailukehittämisen kohteessa koiratoimintoja tukemassa oli erilaista välineistöä, kuten taskunoppa ja toimintamatto. Taskunoppa on iso kankainen noppa, jonka jokaisella sivulla on tasku, johon voidaan tilanteesta riippuen laittaa kuva, numero, laskutehtävä jne. Koiran tehtävä on pyörittää noppaa. Toimintamattokin voi muodostua taskuista, joista koira käy noutamassa tehtäviä. Toimintamatto voi olla myös lautapeliä muistuttava tehtäväkokonaisuus, jota koiran kanssa voidaan pelata läpi. Tämän kehittämistyöni alkutaipaleella toteuttamissani koiratoiminnoissa ei hyödynnetty mitään tällaista välineistöä, mutta ne voisivat sopia opintolinjan toimintaan hyvin. Esimerkiksi taskunopalla voisi saada luotua mielenkiintoa moniin oppiaineisiin ja samalla oppilaat pääsisivät luonnollisessa tilanteessa ohjaamaan koira, joka jo itsessään on hyvin kehittävää. Opintolinjalaiset voisivat vaikka itse suunnitella ja toteuttaa jonkin koiran kanssa hyödynnettävän välineen, esimerkiksi toimintamattopohjaisen pelin tai jotain onnenpyörän kaltaista. Näitä voitaisi sitten hyödyntää luokassa tapahtuvissa koiratoiminnoissa.

Kaikissa vertailukehittämisen kohteissa oli kiinnitetty asianmukaisesti huomiota työskentelevän koiran hyvinvointiin, josta tärkeä osa on koiran mahdollisuus vetäytyä lepäämään tuntiesiansaan itsensä väsyneeksi tai muutoin kuormittuneeksi. Usein koirille oli varattu jokin oma rajattu tila tai alue lepäämistä varten, jolloin oppilaat myös tiesivät koiran haluavan olla rauhassa. Omilla koirillani ei koiratoimintopäivinä ollut tällaista mahdollisuutta, mutta tutkimuksen aikaisen ryhmän kanssa se ei ollut ongelma. Koirani nukkuivat luokan lattialla missä halusivat, ja oppilaat jättivät ne silloin rauhaan. Tässä on kuitenkin tilaa kehittämislle, sillä mikäli opintolinjan ryhmä sattuisi olemaan rauhaton tai jonkun oppilaan olisi vaikea antaa koiran olla rauhassa, olisi tällainen rajattu tila hyödyllinen. Käytännössä koiran oma tila voi tarkoittaa esimerkiksi kevytmetallihäkkiä, jonka ovi pidetään aina auki, tai liikuteltavan koira-aitauksen avulla rajattua osaa luokasta. Se voi yksinkertaisimmillaan tarkoittaa myös esimerkiksi koirapetiä tai vilttiä jonkin pöydän alla, sillä olennaisempaa kuin missä koira lepää on se, että oppilaat kunoittavat ohjetta jättää koira rauhaan sen levätessä.

Yhteisesti noudatettavat ohjeet ja säännöt olivat myös jokaisesta vertailukehittämisen kohteesta löytynyt asia, joka toteuttamistani koiratoiminnasta puuttui. Emme missään vaiheessa varsinaisesti käyneet oppilaiden kanssa läpi kuinka koirien kanssa ja läsnä ollessa tulisi toimia. Toki olin aina itse mukana tilanteissa ohjaamassa ja tarpeen mukaan korjaamassa nuorten toimintaa. Yhteiset säännöt, joita jokainen sitoutuisi noudattamaan, olisivat ehdottomasti tarpeellinen kehittämisen kohde. Säännöt voitaisiin käydä oppilaiden kanssa läpi jo ennen koirien saapumista

luokkaan ja ne voisivat olla luokan seinällä näkyvillä vähintäänkin niinä päivinä, kun koira on fyysisesti osana koulupäivää.

Pohtimisen arvoista on myös, olisiko oppilaille hyödyllistä esitellä koira-avusteista työskentelyä yleisesti ennen toiminnan varsinaista aloittamista? Eräässä vertailukehittämisen kohteessa näin oli toimittu kertoen oppilaille muun muassa koiratoimintojen tarpeista ja tavoitteista sekä siitä, mitä koiran kanssa käytännössä tehdään. Jos tällainen tietoisuus toteutettaisiin vaikkapa jonkinlaisen tiedotteen muodossa, voitaisiin sitä hyödyntää koko Pohjantähti-opiston keskuudessa niin henkilökunnan kuin opiskelijaryhmien tiedon lisäämiseksi. Sama tiedote voisi kulkeutua myös Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjan oppilaiden koteihin, jolloin myös huoltajat saisivat käsityksen miksi koulussa on koiria, mitä koirien kanssa tehdään sekä mihin toiminnalla pyritään.

5.3 Tutkimuksen johtopäätökset

Tutkimusaineistoni ja sen analyysin pohjalta voidaan todeta koira-avusteisen työmenetelmän kokeilun olleen erittäin onnistunut Pohjantähti-opiston Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla. Koira-avusteisuuden käytön soveltuvuuden puolesta puhuvia perusteluja oli löydetty useita sekä oppilailta että opettajalta kerätyssä aineistossa. Toisaalta negatiiviset näkökulmat eivät olleet tutkimuksen tuloksissa aktiivisesti läsnä. Ja nekin muutamat kielteiset löydökset, mitä aineistosta oli tehtävissä, eivät olleet millään tavoin koira-avusteisen menetelmän käyttöä estäviä, vaan ainoastaan huomioon otettavia yksityiskohtia.

Koira-avusteisuudella koettiin olevan paljon positiivisia vaikutuksia oppivelvollisten nuorten yksilö- ja ryhmäohjauksessa. Koiratoimintoja voidaan soveltaa laajasti eri oppiaineissa ja opintokokonaisuuksissa tarjoten näin vaihtoehdoisen, eriyttävän tavan suorittaa opintoja sellaista lähestymistapaa tarvitsevalle. Koirilla koettiin olevan merkitystä opiskelumotivaation vahvistajana ja kouluun saapumisen helpottamisessa. Koira-avusteisuudella saatiin tehostettua joidenkin oppilaiden tehtävien suorittamista sekä vähennettyä oppilaiden kokemaa yleistä jännitystä luokkaympäristössä. Yleisesti koira-avusteisuuden nähtiin parantaneen ja piristäneen luokan ilmapiiriä lisäämällä sinne iloa, eloa, naurua ja liikettä. Tätä vaikutusta kuvattiin myös sanoilla vapautuneisuus ja rentous.

Koirien koettiin tuovan positiivisia vaikutuksia erityisesti luokan ryhmäytymiseen sekä yhteistyön tekemisen kynnyksen madaltumiseen. Luokassa lisääntyi vastavuoroinen keskustelu ja

ihmiset tulivat tutummaksi toisilleen, joka johti myös tervetulleeseen persoonallisuuksien erottumiseen. Koirien ei koettu häiritsevän opetusta, vaan päinvastoin piristävän niitäkin hetkiä, kun oppilaat keskittyivät tehtävien tekoon. Koirat lisäsivät oppilaiden omatoimista toimintaa ja aktivoivat heitä tauoilla tekemään muutakin kuin uppoutumaan älypuhelimiansa. Oppilaiden mielestä koirat vähensivät luokassa tylsyyttä. Koira-avusteisuuden todettiin myös rohkaisevan oppilaita tekemisen kautta sekä tarjoavan mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin.

Aineistosta poimitut kehittämiseen liittyvät ideat suuntautuivat enemmän koira-avusteisuuden toteuttamisen tapoihin ja käytäntöihin kuin varsinaisesti sisältöihin ja toimintoihin. Vertailukehittämisen kautta kerätty aineisto sisälsi paljon vahvistusta ja toisintoa sille, mitä olin opintolinjalla jo tehnyt. Tämä kertoo siitä, että tapa, jolla koira-avusteisuutta opinnäytetyöhöni liittyvissä koiratoiminnoissa hyödynnettiin, oli jo sellaisenaan käyttökelpoinen ja onnistunut. Tulokset osoittivat tilaa toiminnan kehittämiseksi jääneen siihen, kuinka oppilaat voisi ottaa paremmin huomioon ennen toiminnan alkua sekä voisiko heitä osallistaa toiminnan mahdollistamiseen tai suunnittelemiseen. Lisäksi kehittämisen tarvetta havaittiin koiriin liittyvien yhteisten sääntöjen puuttumisessa ja näkyväksi tekemisessä.

5.4 Tuotoksen sisältö

Tämän opinnäytetyöni pohjalta syntynyt tuotos (liite 2) on koira-avusteisen työskentelyn toteutustapaan liittyvä toimintamalliehdotus Pohjantähti-opistolle. Ehdotus on suunnattu nimenomaan tutkimukseni kohteena olleelle Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalle, vaikka onkin hyvin sovellettavissa muidenkin oppilaitosten ja ryhmien toimintaan. Pohdin tuotoksen muotoa, ja päädyin toteuttamaan sen Power Point -muodossa, sillä jos työni tilaaja OPPIVE-hanke tulisi käyttämään tekemääni materiaalia webinaareissa tai muissa vastaavissa esittelytilaisuuksissa, toimisi kyseinen muoto esimerkiksi PDF-asiakirjaa paremmin. Power Point -muoto mahdollistaa myös tuotoksen tulostamisen ja helppolukuisuuden, joten tältäkin kantilta katsoin valintani perustelluksi.

Pohjantähti-opiston hallinnoimissa hankkeissa käytetään opiston omaa tyyliopasta, jonka olen tuotoksessani huomionnut. Olen tutustunut tyylioppaaseen aikaisemmissa toimeksiannoissani harjoitteluideni ajalta, joten värimaailma ja typografia olivat minulle tuttuja. Toteutin diat ensin suunnitteluohjelma Canvassa ja siirsin ne sitten kuvina Power Pointiin. Canva on minulle tuttu ja mieluisa työkalu, jota halusin hyödyntää tuotoksen toteutuksessa muun muassa ohjelman tarjoaman silmäystävällisen ja teemaan sopivan visuaalisen ilmeen luomisen helppouden

vuoksi. Ennen toimintamalliehdotuksen rakentamisen konkreettista aloittamista tartuin tyylilteni uskollisesti kynään ja hahmottelin paperille rungon tuotokselle. Näin toimien loin itselleni käsityksen siitä, mitä kaikkea haluaisin ehdotukseen sisällyttää.

Sisällysluettelo ja runkoa hahmotellessani minulle kävi selväksi, että haluan pyrkiä rakentamaan tuotoksesta mahdollisimman itsenäisen kokonaisuuden, joka toimisi myös irrallaan opinnäytetyöstäni. Tämä tarkoitti tuotoksen paisumista peräti 24-sivuiseksi tietopaketti. Lähestyin toimintamalliehdotusta siitä näkökulmasta, että jos sitä esitettäisiin tai jaettaisiin muille tahoille, vaikkapa OPPIVE-hankkeen yhteistyötahoille ja verkostoille, saisi lukija kokonaiskuvan tuotoksen lopputulokseen johtaneista tutkimustoimista ja -tuloksista. Vastatakseni kehittämistyölle asettamaani tavoitteeseen jakaa tietoutta koira-avusteisuudesta yleensä, liitin myös tämän näkökulman tuotokseen mukaan.

Kansilehden ja sisällysluettelon jälkeen toimintamalliehdotus lähtee liikkeelle kertomalla lukijalle tuotoksen lähtökohdat. Tuon heti alkuun esiin yhteyden opinnäytetyöhön, nimeän toimeksiantajan sekä kenelle toimintamalliehdotus on suoraan ja välillisesti suunnattu. Pyrkimys on mahdollisimman selkeisiin ja tiiviisiin, mutta silti informatiivisiin lauseisiin, joista lukija saisi nopeasti yleiskäsityksen tutkimuksen luonteesta. Lisäksi sivulle on listattu kysymyksiä, joihin toimintamalliehdotus tulee edetessään antamaan vastauksia. Ajattelin tällaisen lähestymistavan toimivan vähän kuin tiivistelmän tavoin herättäen mahdollisesti lukijan mielenkiinnon sekä antavan hänelle heti ensisilmäyksellä käsityksen siitä, millaisia asioita tuotoksessa tarkalleen käsitellään.

Ennen varsinaista johdatusta aiheeseen, jossa esittelen opinnäytetyöni tutkimuskysymykset, tarpeen ja tavoitteet, esittelen erillisellä dialla itseni ja koirani. Katsoin tämän olevan aiheellista, jotta saisin tuotua selkeästi ja näkyvästi esiin oman aikaisemman kompetenssini koira-alalta. Halusin tätä kautta perustella oikeutusta käyttää omia koiriani opinnäytetyöni koiratoiminnoissa, vaikka niitä ei virallisesti olekaan testattu minkään tahon toimesta soveltuviksi koira-avusteiseen työhön. Lisäksi itseni, näin suomalaisittain hieman röyhkeältäkin tuntuva, esiintuominen antaa tehdyille työlle kasvot sekä toimii markkinointina osaamiselleni koira-avusteisuuden työkentällä.

Kerron tuotoksessa Pohjantähti-opiston Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjasta toimintaympäristönä koira-avusteisuuden näkökulmasta. Pyrin näin luomaan yleiskäsitystä siitä, millaisessa ympäristössä koiratoiminnot on tehty sekä millaisia etuja, mahdollisuuksia ja

perusteluita koirien käytölle linjalla voisi olla. Mitä käytännössä tehtiin? – diassa listaan toteutettuja koiratoimintoja. Listausta tukemassa on myös valokuvia toiminnoista, joiden pyrkimyksenä on luoda lukijalle konkreettisempaa ymmärrystä toimintojen luonteesta ja monipuolisuudesta. Luonnollisena jatkumona koiratoimintojen läpikäymiselle kerron myös, millaisia tuloksia tutkimuksella saavutettiin. En katsonut tärkeäksi käydä tuotoksessa sen tarkemmin läpi tutkimusmenetelmiä, joilla tuloksiin lopulta päädyttiin.

Koira-avusteisuudesta yleensä käydään läpi toiminnan ja työskentelyn ero sekä seikkoja, jotka ovat koira-avusteisuudessa olennaisia ja huomionarvoisia. Lisäksi oma diansa on aiheelle koira-avusteiseen työhön soveltuvasta koirasta. Informatiivisuuden ja helppolukuisuuden nimissä käytin jälleen listaamista kertoessani millaisia asioita on syytä ottaa huomioon koiraavulitessa sekä millaisia ovat soveltuvan koiran ominaisuudet. Näiden aiheeseen johdatusten ja alustusten jälkeen käynkin tuotoksessani varsinaisesti itse asiaan, eli tapaan, jolla koira-avusteisuutta opintolinjalla voitaisiin toteuttaa pohjaten tutkimukseni tuloksiin.

Tassujanalle sijoitin asioita, joita tulisi huomioida ennen toiminnan alkua, mitä tapahtuu toiminnan aikana sekä millaisia seikkoja jää toteutettavaksi toiminnan päätyttyä. Kirkastaakseni opinnäytetyössäni esiin nousutta näkökulmaa toiminnan tavasta, jossa koiran olisi hyödyllistä olla opintolinjan toiminnassa mukana koko koulupäivä, tein siitä kokonaan oman diansa. Samasta yhteydestä löytyy tutkimuksessa esiin nousseita perusteluita tällaiselle tavalle toimia. Halusin korostaa toiminnan tapaa liittyviä seikkoja, koska ne ovat juuri niitä, joiden koen edesauttaneen kehittämistyössäni saavutettujen positiivisten tulosten syntyä.

Huomioitavista näkökulmista löytyy vastaukset kysymyksiin: millaisia asioita Pohjantähti-opistolta edellytetään koira-avusteisen toiminnan mahdollistamiseksi sekä millaisia rajoituksia koira-avusteiselle työskentelylle Pohjantähti-opistolla voisi olla? Listaamilleni haasteille tarjoan myös ratkaisuehdotuksia ”kuinka ottaa nämä asiat huomioon” -otsikon alla. Haasteiden ja mahdollisten ongelmien esiin tuominen ja liittäminen ehdotukseen oli ehdottoman tärkeää, sillä vain tiedostamalla niiden olemassaolo voidaan niihin suunnitella ennakolta ratkaisuja.

Käytännön toteutukseen liittyvien seikkojen jälkeen käyn tuotoksessa läpi ideoimiani koiratoimintoja, jotka pohjaavat opintolinjan viralliseen opetussuunnitelmaan. Joihinkin opintokokonaisuuksiin avasin useampia toimintoja, joihinkin vain yhden. Näiden esimerkkitoimintojen on tarkoitus ensisijaisesti luoda kuvaa siitä, kuinka moneen koira-avusteisuus taipuu. Toki kaikki toiminnot ovat täysin toteutuskelpoisia ja suurimmalta osin sovellettavissa muihinkin

oppiaineisiin. Lisäksi lähes kaikki toiminnot on mahdollista toteuttaa joko vain yhden oppilaan kanssa tai ryhmässä. Viimeisessä diassa käyn vielä läpi ajatuksia siitä, kuinka koira-avusteisuuden käyttöä hankkeessa voisi edelleen jatkokehittää.

6 LOPPUSANAT

6.1 Kehittämistyön luotettavuus

Luotettavuuden arviointi kuuluu osana hyvään tutkimuskäytäntöön kaikissa tutkimuksissa. Olennaista on, että tutkimuksessa esitetään perusteet, joiden mukaan tutkimusta voidaan pitää luotettavana ja sen tuloksia riippumattomina satunnaisista ja epäolennaisista tekijöistä. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija vakuuttaa lukijan ammattitaidostaan uskottavin perusteluin sekä siitä, että käytetyt lähestymistavat ja menetelmät ovat olleet perusteltuja ja oikeanlaisia tutkimuksen läpiviemiseksi. Jotta lukija voisi vakuuttua tästä, on tutkimusprosessia kuvattava totuudenmukaisesti alusta loppuun unohtamatta tehtyjä virheitä ja erehdyksiä. (Aaltio & Puusa 2020, 175–178.)

Suhtaudun opinnäyteyöhön kirjaimellisesti näyttönä oppimisestani yhteisöpedagogiopinnoisiani. Mitä tutkimuksen tekemiseen tulee, en kuvittele olevani ammattilainen, ja se varmasti osaltaan näkyy tässä aikaansaamassani kokonaisuudessa harjaantumattomuutena ja muuna haapuiluna. Koko opinnäytetyöprosessin ajan olen kuitenkin parhaan taitoni mukaan pyrkinyt toimimaan laadukkaasti ja hyvän tutkimuskäytännön mukaisesti. Olen kuvannut toimiani ja tekemiäni päätöksiä sekä tulkintoja mahdollisimman läpinäkyvästi säilyttäen raportissani punaisen langan niin, että lukijan olisi mahdollista seurata ajatuksenjuoksuani ja ymmärtää, miksi olen päätenyt juuri niihin lopputulemiin mihin olen päätenyt. Tutkimusraportin tulisikin vakuuttaa lukija siinä kuvattujen tulkintojen osuvuudesta sekä tutkijan vilpittömyydestä tiedonhankinnassa (Aaltio & Puusa 2020, 178).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ja tutkimuskohde ovat vuorovaikutuksessa keskenään, mistä syystä täydelliseen objektiivisuuteen on mahdotonta päästä. Tutkijan oma subjektiivisuus ja kyky reflektoida sitä ovat välttämättömiä edellytyksiä luotettavalle tutkimukselle. (Aaltio & Puusa 2020, 182.) Tämä näkökulma on ollut kehittämistyöni kantavia voimia siinä mielessä, että olen alusta asti tiedostanut suhtautuvani koira-avusteisuuteen hyvin positiivisesti ja ollut vakuuttunut sen hyödyllisyydestä ja potentiaalista erilaisten kohderyhmien kanssa. Tähän johdopäätökseen olen päätenyt toimissani koirien ja nuorten parissa ennen opinnäytetyön alkua. Tätä suhtautumista tukee myös useat aikaisemmat tutkimukset, kuten olen tässäkin raportissani esitellyt. Se, että saavuttamani tulokset ovat linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa osaltaan myös lisää tutkimukseni luotettavuutta.

Tiedostan olevan siis täysin mahdollista, etten esimerkiksi havainnointia tehdessäni ole huomioinut jotain negatiivista tulokulmaa tai koira-avusteisuuden hyödyntämiseen liittyvää haastetta. Luotettavuus aineiston hankinnassa voidaan kuitenkin ottaa huomioon keräämällä samasta tutkimuskohteesta useita aineistoja, jolloin niiden löydöksiä voidaan keskenään verrata (Aaltio & Puusa 2020, 184). Kuten raporttini menetelmä- ja analyysiosiot todistavat, juuri näin olen toiminut matkalla myös pohtien keräämieni aineistojen paikkansapitävyyttä.

Kirjoittaessani analyysiä koira-avusteisuuden tunnetason vaikutuksista opintolinjalla tulin ajatelleeksi, että minun olisi varmasti aiheellista pohtia myös koira-avusteisuuden vaikutuksia minuun itseeni ja sitä kautta tutkimustilanteeseen. Olinhan kuitenkin harjoittelijan asemassa osa opintolinjaa koiratoimintojen toteuttamisen aikaan, en pelkästään vieraileva ja ryhmästä täysin ulkopuolinen tutkija. Tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi sekä osoituksena kyvystä refleктоiva toimintaani ulkopuolisen silmin tuon tämänkin näkökulman esiin raporttini pohdintaosiossa. Tutkijan on kyettävä puolustamaan ja perustelemaan valintojaan, mutta samalla voitava suhtautua niihin kriittisesti arvioiden (Aaltio & Puusa 2020, 184).

Loppukädessä minä en voi päättää tätä raporttia lukevan henkilön puolesta vakuuttuuko hän tekemäni työn luotettavuudesta. Omien kokemusteni pohjalta opinnäytetyöprosessin ajalta voin kuitenkin todeta itse vakuuttuneeni ulkopuolisilta henkilöiltä keräämieni aineistojen todenperäisyydestä sekä omista vilpittömistä tarkoituksiperistäni tulkita aineistoja sellaisina kuin ne ovat, ei sellaisina kuin niiden olisin tahtonut olevan. Minun onkin jätettävä tämän opinnäytetyöni luotettavuuden perimmäinen arviointi ulkopuolisten tehtäväksi. Sen ei kuitenkaan tarvitse olla niin pelottavaa kuin sen voisi ajatella olevan, sillä itseasiassa oman työn itsearviointi ja saattaminen julkisen palautteen piiriin lisäävät tutkimuksen luotettavuutta (Aaltio & Puusa 2020, 188).

6.2 Prosessin pohdintaa ja itsearviointia

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli sekä selvittää koira-avusteisuuden soveltuvuutta työmenetelmänä laajennetun oppivelvollisuuden piirissä opiskelevien nuorten parissa että lisäksi tämän selvitystyön pohjalta luoda konkreettinen toimintamalliehdotus Pohjantähti-opistolle siitä, millaisella tavalla koira-avusteisuutta voitaisiin jalkauttaa opiston toimintaan tulevaisuudessa. Työni toimeksiantajan edustaja kirjoittaa kehitystyötäni koskevassa palautteessa Pohjantähti-opiston menetelmällisinä lähtökohtina asiakkaiden kanssa toimiessa olevan paljolti luonto-,

taide- ja eläinlähttöisyys. Opinnäytetyöni nähdäänkin tuoneen koko opistoa ajatellen arvokasta tieto- ja käytännön perustaa eläinavusteisen toiminnan hyödyntämiseen.

Toimeksiantajan napakka palaute vastaa opinnäytetyöni kannalta kahteen olennaisimpaan kysymykseen: mikä on tilaajan näkökulma siihen, oliko koira-avusteisuus soveltuva työmenetelmä kohderyhmälle sekä onko työlläni jotain aitoa sovellusarvoa, eli hyödyttääkö tuottamani tieto ketään? Palautteessa todetaan olevan ilmeistä, että toteuttamani koiratoiminta on rohkaisut ja tukenut kansanopiston opiskelijoita, joka vastaa osaltaan ensimmäiseen kysymykseen. Tilaajan katsantokannan jälkimmäiseksi esitettyyn kysymykseen kertoo se, että tuottamaani tietoa tullaan jatkossa palautteen mukaan soveltamaan ja käyttämään opiston toiminnassa. Esimerkkinä mainitaan OPPIVE-hankkeen koulutus- ja seminaaripäivät, joissa toteuttamiani koiratoimintoja ja tutkimukseni tuloksia voidaan hyödyntää muun muassa tietoisuuden lisäämiseksi koira-avusteisesta työmenetelmästä.

Tältä pohjalta voidaankin tulkita opinnäytetyöni toimeksiantajan OPPIVE-hankkeen nähneen työni tulokset oppilaiden ja Pohjantähti-opiston kannalta positiivisina ja hyödyllisinä. Saamasani palautteessa erityisen arvokasta minulle henkilökohtaisesti on ajatus siitä, että tekemäni työn on nähty toimivan opiskelijoita tukevana ja rohkaisevana tekijänä. Ajattelen, että meitä jokaista ajaa eteenpäin jokin sisäinen motivaatio. Itselleni se vaikuttaisi olevan jonkinlainen halu auttaa ihmisiä voimaan paremmin. Olen ponnistanut elämään joiltain osin heikommista lähtökohdista kuin moni muu, joten pystyn samaistumaan monien opinnäytetyöprosessin ja koko opintojeni aikana kohtaamieni nuorten kokemuksiin. Minun pelastukseksi muodostui perheeseemme otettu koira, josta sain itselleni uskollisimman ystävän. On henkilökohtaisesti merkittävää, että olen kyennyt tukemaan ja rohkaisemaan toista ihmistä tuomalla esiin osaamiseni ja intohimoni sellaisessa asiassa, joka on auttanut myös itseni elämän rankkojen aikojen yli.

Tiivistetysti totean saaneeni tällä opinnäytetyöllä vastauksen molempiin asettamiini tutkimuskysymyksiin. Koira-avusteisuus soveltui hyvin työmenetelmäksi laajennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien nuorten kanssa, joka käy ilmi tässä raportissa kuvaamistani moniulotteisista vaikutuksista. Jälkimmäiseen tutkimuskysymykseeni olisin toivonut saavani nykyistä laajemman vastauksen liittyen nimenomaan erilaisiin toimintatapoihin koira-avusteisuuden hyödyntämisessä, joita olisin voinut vertailla ja hyödyntää jatkokehittämisessä. Tämä olisi yksinkertaisesti vaatinut vain useampia vertailukehittämissä kohteita. Olen kuitenkin täysin tyytyväinen

kokoamaani vastaukseen siitä, millaisella tavalla koira-avusteisuutta voitaisiin käytännössä jalkauttaa opiston toimintaan.

Aloittaessani opinnäytetyöprosessini toukokuussa 2022 en hahmottanut laisinkaan, kuinka pitkä ja opettavainen matka minulla oli kuljettavanani. Olen pohjattoman onnellisuudesta kirjoittaa tämän työn itselleni tärkeästä aiheesta, johon olin jo koko opintojeni ajan suunnannut mielenkiintoani. Uskon aiheen mielekkyyden korreloineen suoraan tähän työhön suuntaamani panostuksen kanssa. Paitsi että opinnäytetyön laatiminen on syväluotaava oppimiskokemus, voi se muodostua myös ammatillista kasvua, urasuunnittelua ja työllistymistä suuntaavaksi prosessiksi (Vilkkä & Airaksinen 2004, 17). Koen itselleni käyneen juuri näin, sillä tämän puolivuotisen aikana olen sukeltanut niin syvälle eläin- ja koira-avusteisuuden maailmaan, että nyt projektin päättyessä pintaan ei nousekaan enää pelkkä opiskelija, vaan vakavasti otettava koira-avusteisen menetelmän asiantuntija.

En voi kuitenkaan väittää, ettenkö nyt taaksepäin katsoessani toivoisi tehneeni paljon asioita toisin. Olisin voinut paneutua valitsemiini tutkimusmenetelmiin paremmin ennen niiden käyttämistä, olisin voinut asetella sanojani taitavammin sekä palautekyselyn että haastattelun kysymyksenasettelussa ja olisin myös voinut vielä rohkeammin kartoittaa vertailukehittämisen kohteita. Työtäni ja tulosten läpikäyntiä olisi voinut rajata eri tavalla ja karkeimpia sanavalintojen aiheuttamia kulmia hioa vieläkin pehmeämmiksi. Koira-avusteisuuteen liittyviä negatiivisia näkökulmia olisin voinut työssäni tuoda enemmän esiin, sillä kiistattomasti on olemassa paljon vaikkapa uskontoihin, kulttuureihin ja ennakkoluuloihin liittyviä esteitä koira-avusteisuuden käytölle, vaikka ne eivät aineistostani nousseetkaan esiin. Lisäksi olisin voinut pohtia ja painottaa vahvemmin toiminnassa käytettävän eläimen hyvinvointia ja näkökulmaa. Jossain vaiheessa pitkäkestoista projektia on kuitenkin todettava, ettei kaikkea voi ottaa huomioon eikä hioa loputtomasti. On tiedostettava omat voimavaransa ja kunnioitettava niitä.

Vaikka työni jättääkin parantamisen varaa, ei sen tarvitse olla yksiselitteisesti huono asia. Tärkeämpää kuin täydellisyys, mitä kukaan ei minulta varmasti edes odota, on oppia tekemisistään ja kyetä tämän pohjalta toimimaan seuraavalla kerralla toisin. Juuri siitä näkisin opinnäytetyössä olevan myös osaltaan kyse: se on matka, jonka varrella on tarkoitus oppia, kasvaa ja kehittyä. Lisäksi pidän omien virheidensä ja kehityskohteidensa tunnistamista kypsänä osoituksena oppimisesta: jotta tietää tehneensä virheen, on täytynyt oppia ja sisäistää, miksi se on virhe.

Tiedostan lähteneeni kokoamaan opinnäytetyötäni ajatuksesta, jossa olin aiempien kokemusteni ja lukemiini tutkimustulosten pohjalta varma koira-avusteisuuden tuovan positiivisia hyötyjä tutkimukseni kohderyhmälle. Selvitettävänä oli mielestäni ennemminkin se, mitä nämä vaikutukset ja hyödyt tarkalleen ovat, kuin että olisiko sellaisia lainkaan. Lähtökohtaisesti tämä on tietysti puolueellinen asetelma lähteä tekemään tutkimusta, mutta onnekseni keräämäni aineisto vahvisti ennakkonäkemykseni paikkansapitäväksi.

On myös myönnettävä koirieni läsnäolon vaikuttaneen omaan olemiseeni luokassa ja ohjaustilanteissa. Koin täysin samoja vaikutuksia, joita olen tuloksissa esitellyt: rentous, jännittämisen vähentyminen, kontaktin ottamisen helpottuminen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääntyminen. Koirat helpottivat aidon minäni ja persoonani esiintuomista luokkatilanteissa, sillä koko identiteettini on vahvasti sidoksissa koiriin. Koin myös saavuttavani nuorten suhteen tietynlaisen luontaisen auktoriteetin koiratoimintopäivien ansiosta. Voin vain arvailla nuorten puolesta mistä tämä johtui, mutta ajattelisin sen voivan olla seurausta esimerkiksi siitä, että he näkivät ja kunnioittivat varmuuttani koirien ohjaamisessa sekä niihin liittyvissä toiminnoissa.

Sinun ohjaustyyli oli semmoinen kauhean luonteva nuorten kanssa, varmaan koska koirat on se sinun juttu ja niiden kanssa toimiminen tuttua (Opintolinjan opettajan haastattelu 2022).

Tämä varmuus ja ohjaamisen luontevuus on seurausta vuosien työstä koirien parissa. Ihmisten yksityisohjauksista, kurseista, ryhmälenkeistä ja kenttätreeneistä. Minuuteni on rakentunut vahvasti muottiin, jossa koirien liittyessä toimintaan tavalla tai toisella kerron ihmisille mitä tehdään ja sitten ohjaan heitä tekemään niin. Onkin vaikea nähdä, miksi kuvaamani kaltaisten vaikutusten esiintulo minussa olisi vaikuttanut tutkimustilanteeseen negatiivisesti. Päinvastoin ajattelisin rennomman ilmapiirin ja luokassa vahvistuneen yhteishengen kannustaneen erityisesti oppilaita antamaan palautetta vapautuneemmin kuin tilanteessa, jossa koirien aikaansaamat vaikutukset olisivat olleet itse kunkin kohdalla vähäisemmät.

6.3 Koira-avusteisuuden tulevaisuudesta

Kansakuntana näen meidän elävän keskellä suurta ristiriitaa: yhä enenevässä määrin ihmiset asettuvat asumaan suuriin kaupunkikeskittyymiin irralleen luonnosta, ja kuitenkin nimenomaan luonnosta haetaan koko ajan aktiivisemmin apua sekä helpotusta ihmisten jatkuvasti lisääntyvään pahoinvointiin. Tulevaisuudessa uskonkin erilaisten luonnosta hyvinvointia ammentavien toimijoiden ja palveluntarjoajien määrän lisääntyvän entisestään. Samassa toivon näiden

palveluiden ostamiseen löytyvän rahoitusta myös nykyistä enemmän. Oma kokemukseni on, että esimerkiksi koira-avusteisuus hyötyineen on toistaiseksi niin heikosti tunnettu menetelmä, ettei sen käytöstä olla valmiita maksamaan.

Tästä näkökulmasta katsottuna opinnäytetyöni voitaisiin kuvata ratsastavan eräänlaisella trendiaallonharjalla. Se aalto on vielä kenties pienehkö, mutta rantaa kohti vyöryessään kasvattaa koko ajan mittasuhteitaan pyyhkäistäkseen rantaviivan uuteen uskoon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että enenevässä määrin ammattilaisten riveistä nousee halu ja toive eläinavusteisuuden käytölle. Yleisin esimerkki on oman koiran ottaminen mukaan töihin. Kun yhä useampi kasvatus-, sosiaali- tai terveysalan ammattilainen tuo koiransa osaksi työtään, trendiaalto kasvaa. Näen tässä tietysti paljon potentiaalia hyvään, mutta samalla myös kasan mahdollisia haasteita ja ongelmia.

Tämän kehittämistyöni tuotoksessa kerron diassa 9 (liite 2) tiiviisti koira-avusteisuuden perusteista. Olen listannut olennaisiin asioihin muun muassa ammattilaisen menetelmäosaamisen, turvallisuusnäkökulmat, koiran hyvinvoinnin ja koiran soveltuvuuden. Juuri näiden asioiden toteutumattomuus on nähdäkseni suurin uhkakuva, mikäli trendiaalto kasvaa hallitsemattomasti kuvaamallani tavalla. Se myös syö koira-avusteisen työskentelyn uskottavuutta, sillä ammattimaisen työn tulee kyetä sekä tuloksellisuuteen että laadukkuuteen. On eri asia tuoda oma koira oleilemaan työpaikalle kuin pyrkiä aidosti saavuttamaan koiran kanssa toimimisella asiakkaiden kannalta merkittäviä asioita.

Eläinavusteinen ala kaipaa tulevaisuudessa järjestäytymistä ja valvontaa. Tällä hetkellä Suomessa koira-avusteista työskentelyä suorittavien koirakoiden työnäyttöjä ottaa vastaan yhdistys, joka tarkoittaa, että periaatteessa mikä tahansa saman asian ympärille perustettu yhdistys voi alkaa tehdä samoin. Tämä voi johtaa asetelmaan, jossa yhdistykset keskittyvät kilpailemaan toisiaan vastaan sen sijaan, että rakennettaisiin maanlaajuista, yhtenäistä ja kaikki olennaiset näkökulmat huomioon ottavaa toimintakulttuuria koira-avusteiselle toiminnalle. Opinnäytetyöni onkin mukana levittämässä tietoutta siitä, millaisia asioita koira-avusteisuus pitää sisälleen sekä millaisia mahdollisuuksia ja velvollisuuksia se tuo mukanaan.

Koira-avusteisuuden mahdollisuuksiin lukeutuu opinnäytetyöni tulosten osoittama sovellusarvo monenlaiseen nuorten kanssa tehtävään työhön, jossa pyrkimyksenä on tukea yksilön kasvua ja kehitystä. Tämä on merkittävää koko lasten ja nuorten parissa työskentelevän ammattialan kannalta, sillä se enteilee koira-avusteisuudessa olevan potentiaalia hyödynnettäväksi

useissa eri ympäristöissä niin oppilaitoksissa, nuorisopuolella kuin järjestöissäkin. Lisäksi toimintamalliehdotukseen ideoimani koiratoimintoesimerkit soveltuvat hyödynnettäväksi kaikenlaisten kohderyhmien kanssa lähes vauvasta vaariin, joka osaltaan todistaa koira-avusteisuuden taipuvan hyvin monenlaiseen käyttöön yhteisöpedagogienkin työkentällä.

Opinnäytetyöni jatkotutkimusaiheena minua kiinnostaisi viedä koira-avusteisuus osaksi nuorten vapaa-aikaa ja tutkia, millaisia tapoja tämän toteuttamiseen olisi, sekä saavutettaisiinko toiminnalla jotain vaikutuksia nuorten elämässä. Tämän nykyisen tutkimukseni tulokset osoittavat koirien tuomisen luokkaan aiheuttaneen positiivisia muutoksia erityisesti ilmapiiriin, yksilöiden sisäisiin oloiloihin sekä ihmisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin. Nämä ovat kaikki asioita, jotka näkisin hyödyllisinä vaikkapa nuorisotiloilla. Annika Ojala (2019, 57) kirjoittaa Pro gradu -tutkielmassaan siitä, kuinka koulukoiran läsnä ollessa luokassa vallitsevat säännöt rauhoitti oppilaita. Ojalan mukaan sääntöjen mukaan toimiminen jonkin ulkopuolisen kohteen vuoksi sai oppilaat ottamaan asian tosissaan ja pyrkimään hyvään käytökseen. Voisiko tässä olla elementti, jolla rauhoitettaisiin nuorisotilojen toisinaan villiksi äityvää tunnelmaa?

Itseäni kiinnostava tulokulma aiheeseen on esimerkiksi koira-avusteisuuden ulottaminen osaksi nuorten kohtaamistyötä sekä vapaa-ajalla että koulussa. Visioidaan nuorisotyöntekijä, jonka työparina työskentelee koira. Yhdistettynä koulunuorisotyön, nuorisotalotyön, jalkautuvan nuorisotyön ja kenties myös etsivän nuorisotyön tekeminen antaisi tälle työparille mahdollisuuden tulla lapsille ja nuorille tutuksi niin koulussa kuin vapaa-ajan eri ympäristöissä. Oman ajatukseni mukaan koira olisi tässä yhtälössä erityisen tärkeä juuri sen helpon lähestyttävyyden sekä taitavien jäänmurto-ominaisuuksien vuoksi. Näen myös yhteisöpedagogin läsnäolon tässä yhtälössä rikkaudeksi, sillä heillä on valmiudet liikkua luontevasti nuorten elämien eri osa-alueilla.

Uskon koirilla voitavan luoda siltaa aikuisten ja nuorten välille. Se silta voisi toteutuessaan ulottua lapsuudesta teini-ikään tai teini-ästä varhaisaikuisuuteen ollen koiran eliniän mittainen. Siinä sillassa voisi olla tukevat kaiteet ja mikä tärkeintä, sillan toiselta puolen lapsi tai nuori löytäisi turvallisen aikuisen oman kasvunsa tueksi. Puhumattakaan lasten ja nuorten kokemasta ystävyydestä ja toveruudesta tutuksi tullutta koiraan kohtaan. Jos ennen suomalaisen menestystarinan iskulause oli ”Nokia – connecting people”, niin tulevaisuudessa se voisi olla: koirat – ihmisiä yhdistämässä.

LÄHTEET

- Aaltio, Iris & Puusa, Anu 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. 177–188.
- Animal Assisted Intervention International 2022. Animal Assisted Intervention. Viitattu 6.9.2022. <https://aai-int.org/aai/animal-assisted-intervention/>
- Allianssi ry. 2022. Nuorisotyö ja nuorten hyvinvointi Suomessa. Viitattu 24.10.2022. <https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorisotyö-ja-nuorten-hyvinvointi/>
- E-perusteet 2022. Tukea työelämään – osaamisen vahvistaminen. Opetussuunnitelma. Viitattu 24.10.2022. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-amosaa-service/api/julkinen/koulu-tustoimijat/2485890/opetussuunnitelmat/2867934/dokumentti?kieli=fi>
- Eskola, Jari 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 5. Painos. PS-kustannus: Jyväskylä.
- Eskola, Jari; Lätti, Johanna & Vastamäki, Jaana 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. (E-kirja.) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Haapasaari, Maarit & Ikäheimo, Kaija 2013. Suomen Karva-Kaverit ry – Finlands Lurviga Kompisar rf. Teoksessa Karvaterapiaa - Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim. Kaija Ikäheimo. 1. painos. Helsinki: Solution Models House, 57–63.
- Hilli, Petri; Ståhl, Timo; Merikukka, Marko & Ristikari, Tiina 2017. Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskelmasta. Yhteiskuntapolitiikka . Viitattu 18.8.2022 <https://www.sitra.fi/app/uploads/2018/01/yp1706hilliym.pdf>
- Honkanen, Anneli 2021. Koira työparina koulussa. Opettajan näkökulma. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto. Opinnäytetyö. Viitattu 30.9.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/498169/Anneli_Honkanen1.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022. Humakin opinnäytetyöopas, AMK perustutkinto. Mikä on Humakin opinnäytetyö? Viitattu 20.9.2022. <https://humak.libguides.com/c.php?g=684696>
- Ikäheimo, Kaija. 2013. Lasten ja nuorten koria-avusteinen yksilöpsykoterapia. Teoksessa Karvaterapiaa - Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim. Kaija Ikäheimo. 1. painos. Helsinki: Solution Models House, 135–147.
- Ikäheimo, Kaija. 2015. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa Karvaterapiaa - Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim. Kaija Ikäheimo. 2. painos. Helsinki: Solution Models House, 10–14.
- Kahilaniemi, Eeva 2016. Eläinavusteinen interventio. Asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin. Tampere: Voimatassu Ky.

- Suomen Hoivakoira 2022. Sosiaalipedagoginen koiratoiminta -koulutus. Viitattu 8.9.2022. <https://www.sospedkoira.fi/>
- Kalenius, Alekski & Karhunen, Hannu 2017. Tieto & trendi – asiantuntija-artikkelit ja ajankoh-
taisblogit. Koulutustason nousu on pysähtymässä. Viitattu 26.8.2022. [https://www.tilasto-
keskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2017/koulutustason-nousu-on-pysahtymassa/](https://www.tilasto-
keskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2017/koulutustason-nousu-on-pysahtymassa/)
- Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna 2022. Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu. Helsinki: Gau-
deamus.
- Karjalainen, Asko 2002. Mitä benchmarking-arviointi on? Teoksessa Hämäläinen, Kauko &
Kaartinen-Koutaniemi, Minna (toim.): Benchmarking korkeakoulujen kehittämisvälineenä.
Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13:2002, 10–19. Helsinki: Oyj Edita Abp.
Viitattu 19.9.2022. https://karvi.fi/app/uploads/2015/01/KKA_1302.pdf
- Hautamäki, Lotta; Ramadan, Farid; Ranta, Paula; Haapala, Eija & Suomela-Markkanen, Tiina
2018. Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa.
Kela. Työpapereita 140/2018. Viitattu 15.11.2022. [https://helda.helsinki.fi/bitstream/han-
dle/10138/236987/Tyopapereita140.pdf?sequence=1](https://helda.helsinki.fi/bitstream/han-
dle/10138/236987/Tyopapereita140.pdf?sequence=1)
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä 2022a. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ammattieettiset
ohjeet. Viitattu 6.9.2022. [http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-tyoparina/ammatt-
ieettiset-ohjeet/](http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-tyoparina/ammatt-
ieettiset-ohjeet/)
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä 2022b. Koira-avusteinen kasvatus- ja kuntoutustyö täyden-
nyskoulutus 10op. Viitattu 11.9.2022. [http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-tyopa-
rina/koira-avusteinen-kasvatus-ja-kuntoutustyoy-taydennyskoulutus/](http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-tyopa-
rina/koira-avusteinen-kasvatus-ja-kuntoutustyoy-taydennyskoulutus/)
- Latvala-Sillman, Päivi. 2018. Työparina koira. Sanasilta Oy.
- Muros, Tiina 2013. Suomen Kennelliiton Kaverikoira-toiminta. Teoksessa Karvaterapiaa -
Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim. Kaija Ikäheimo. 1. painos. Helsinki: Solution
Models House, 82–87.
- Niemelä, Seppo 2009. Sivistystarve ja kansanopistot. Viitattu 29.8.2022. [https://www.kansan-
opistot.fi/wp-content/uploads/2020/01/Sivistystarve-ja-kansanopistot_Niemela-Seppo.pdf](https://www.kansan-
opistot.fi/wp-content/uploads/2020/01/Sivistystarve-ja-kansanopistot_Niemela-Seppo.pdf)
- Nikkola, Suvi 2022. Koira mukana tukemassa oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehi-
tystä kouluympäristössä. Koira-avusteisuutta hyödyntävien työntekijöiden näkökulmia
koira-avusteisesta toiminnasta alakoulussa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosionomin
tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 15.9.2022. [https://www.theseus.fi/bitstream/han-
dle/10024/702892/Nikkola_Suvi.pdf?sequence=5&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/han-
dle/10024/702892/Nikkola_Suvi.pdf?sequence=5&isAllowed=y)
- Nyyssölä, Kyösti 2019. Kansanopisto – koulu elämää varten. Viitattu 29.8.2022.
<https://www.kansanopistot.fi/kansanopisto-koulu-elamaa-varten/>
- Ojala, Annika 2019. Oppilaiden mielipiteitä koulukoiran läsnäolosta koululuokassa. Lapin Yli-
opisto. Kasvatustiede. Pro Gradu. Ei julkaistu.
- Ojasalo, Katri; Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uu-
denlaista osaamista liiketoimintaan. 1. Painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2022. Ilmapuntari rehtoreiden kokemuksista OAJ:N JÄSEN-
KYSELY 2022 Rehtorit oppivelvollisuus uudistuksen keskellä – missä mennään ja miltä

- tuntuu. Viitattu 23.8.2022. https://www.oaj.fi/globalassets/julkaisut/2022/oaj_esihenkilotutkimus_final.pdf
- Opetushallitus, 2022a. Koirat koulussa – Koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille. Viitattu 22.5.2022. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/koirat-koulussa-koira-avusteisen-toiminnan-ohjeistus-oppilaitoksille>
- Opetushallitus 2022b. Perustietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta. Viitattu 23.8.2022. <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/perustietoa-oppivelvollisuuden-laajentamisesta>
- Opetushallitus 2022c. Mikä on tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)? Viitattu 23.8.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-tutkintokoulutukseen-valmentava-koulutus-tuva>
- Opetushallitus 2022d. Miina ja Ville. Opettajan aineisto. Viitattu 12.10.2022. <https://www.oph.fi/fioppimateriaali/miina-ja-ville-opettajan-oppaita/miina-ja-ville-etiikka-etsimassa-3>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022a. Oppivelvollisuuden laajentaminen. Viitattu 23.8.2022. <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022b. Kysymyksiä ja vastauksia oppivelvollisuudesta. Viitattu 23.8.2022. <https://okm.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-oppivelvollisuudesta>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022c. Vapaa sivistystyö. Viitattu 29.8.2022. <https://okm.fi/vapaa-sivistystyo>
- Opintopolku 2021. Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2021. Viitattu 30.8.2022. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/vapaasivistystyo/7512390/tekstikappale/7512672>
- OPPIVE – Oppivelvollisuudesta eteenpäin 2022. Hankesuunnitelma. Ei julkaistu.
- Oppivelvollisuuslaki 1214/2020
- Paalumäki, Anni & Vähämäki, Maija 2020. Havainnointi organisaatiotutkimuksessa. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. 131–140.
- Puusa, Anu 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. 145–156.
- Peräpohjolan opisto 2022. Sopivasti erilainen vuosi. Viitattu 30.8.2022. <https://ppopisto.fi/hakijalle/muu-koulutus/sopivastierilainen/>
- Seppänen-Järvelä, Riitta (toim.) 2005. Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Helsinki: Stakes. Viitattu 19.9.2022. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77163/vertaismenetelmat.pdf?seq>
- Seuri, Allan; Uusitalo, Roope & Virtanen, Hanna 2018. Pitäisikö oppivelvollisuusikä nostaa 18 vuoteen? Viitattu 26.8.2022. https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/wordpress/wp-content/uploads/2018/01/Seuri_Uusitalo_Virtanen_2018.pdf
- Soini, Katariina; Ilmarinen, Katja; Yli-Viikari, Anja & Kirveenummi, Anna 2011. Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Viitattu 2.9.2022.

- <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102903/soini.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen. Viitattu 16.8.2022. <https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy>
- Suomen Kansanopistoyhdistys 2022a. Opistovuosi oppivelvollisille kansanopistossa. Viitattu 22.5.2022. <https://www.kansanopistot.fi/opiskelu-kansanopistossa/mita-kansanopistossa-voi-opiskella/opistovuosi/>
- Suomen kansanopistoyhdistys 2022b. Mikä on kansanopisto? Viitattu 29.8.2022. <https://www.kansanopistot.fi/opiskelu-kansanopistossa/mika-on-kansanopisto/>
- Suomen kansanopistoyhdistys 2022c. Kansanopiston pedagogiikka. Viitattu 29.8.2022. <https://www.kansanopistot.fi/suomen-kansanopistoyhdistys/kehittamme/kehittamistyonteemat/kansanopistopedagogiikka/>
- Suomen kansanopistoyhdistys 2022d. Kansanopistoyhdistyksen historiaa. Viitattu 29.8.2022. <https://www.kansanopistot.fi/suomen-kansanopistoyhdistys/suomen-kansanopistoyhdistys-finlands-folkhogskolforening-ry/kansanopistoyhdistyksen-historiaa/>
- Suomen kansanopistoyhdistys 2022e. Mitä kansanopistossa voi opiskella? Viitattu 29.8.2022. <https://www.kansanopistot.fi/opiskelu-kansanopistossa/mita-kansanopistossa-voi-opiskella/>
- Suomen kansanopistoyhdistys 2022f. Opistovuosi sekä muut oppivelvollisille tarkoitetut koulutukset kansanopistoissa. Diasarja. Viitattu 30.8.2022. <https://www.kansanopistot.fi/wp-content/uploads/2022/06/Opistovuosi-ja-muut-oppivelvollisten-koulutukset-kansanopistoissa-1.pdf>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 2.10.2022. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 2.10.2022. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Valli, Raine 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. (E-kirja.) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vehkalahti, Kimmo 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. (Verkkojulkaisu.) Helsinki: Helsingin yliopiston julkaisuja. Viitattu 26.9.2022. <http://hdl.handle.net/10138/305021>
- Vilkkä, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.–2. Painos. Helsinki: Tammi.
- Vilkkä, Hanna 2018. Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. (E-kirja.) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vähä-Aho, Vilja 2017. Koira-avusteinen työskentely lastenkodissa. Sosiaalityön. Helsingin Yliopisto. Pro-gradu -tutkielma. Viitattu 17.6.2020.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/193672/Koira-avusteinen%20tyoskentely%20lastenkodissa.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Välimaa, Leena. 2017. Eläinavusteista työskentelyä hyvinvointipalveluihin. Viitattu 6.9.2022.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125450/Valimaa%20Leena%20Lumenlehti%201_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yli-Viikari, Anja & Haapasaari, Maarit 2013. Eläinavusteinen työskentely ja Green Care. Teoksessa Kaija Ikäheimo (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 2. painos. Helsinki: Solution Models House, 99–100.

HAASTATTELUT

Opintolinjan opettajan haastattelu 2022. Etähaastattelu 27.6.2022. Haastattelija Sini Ruohonen.

LIITTEET

Liite 1: Oppilaille toteutetun palautekyselyn kyselylomake

Palaute koiratoiminnoista toukokuussa 2022

Mitä mieltä olet ollut koira-avusteisuuden hyödyntämisestä luokassanne?

Miten olet kokenut koirien läsnäolon luokassa? Miltä se on tuntunut?

Tee lista hyvistä (+) ja huonoista (-) puolista liittyen toukokuun aikana luokassanne tehtyihin koiratoimintoihin sekä koirien läsnäoloon yleisesti

Jos et keksi asioita jommalle kummalle puolelle, voit jättää sen tyhjäksi

+ Plussat

- Miinukset

Millainen on mielestäsi ollut koirien rooli luokassa?

Millaisilla sanoilla kuvailisit koira-avusteista toimintaa luokassanne?
Kirjoita sanat luihin.

Voisiko koira osana koulupäivää ja opintoja mielestäsi lisätä opiskelumuotiota? Miksi/ miksi ei?

Millaisia terveisiä haluaisit lähettää
Lumolle ja Tuitulle?
Voit kirjoittaa tai vaikka piirtää.

Liite 2: Tulosten pohjalta laadittu toimintamalliehdotus

Toimintamalliehdotus

**Koira-avusteisuuden hyödyntäminen
Pohjantähti-opiston Opistovuosi
oppivelvollisille -opintolinjalla**

POHJANTÄHTI-OPISTO

sivu 2

Sisällysluettelo

- Lähtökohdat
- Opinnäytetyön ja toimintamallin tekijä
- Johdatus aiheeseen
- Toimintaympäristönä Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinja
- Mitä käytännössä tehtiin?
- Opinnäytetyön tulokset
- Koira-avusteisuus
- Soveltuva koira
- Työskentelyn toteutus
- Toteutuksen tapa tassujanalla
- Toteutuksen tapaan liittyvää
- Huomioitavia näkökulmia
- Koiratoimintoesimerkkejä
- Jatkokehitysideoita

Lähtökohdat

sivu 3

Tämä toimintamalliehdotus on syntynyt Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogiopiskelijän Sini Ruohosen opinnäytetyön tuloksena.

Ehdotus on suunnattu tutkimuksen toimeksiantajan OPPIVE-hankkeen päätoteuttajalle Pohjantähti-opistolle, sekä välillisesti hankkeen moniammatillisille verkostoille ja muille, jotka voivat hyötyä ehdotuksen sisällöstä.

Materiaali tähän ehdotukseen on kerätty keväällä 2022 Pohjantähti-opiston Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla toteutetuissa koiratoiminnoissa.

Ehdotuksessa on hyödynnetty myös vertailukehittämisen kautta kerättyä tietoa muilta koiravusteisuutta hyödyntäviltä samankaltaisten ryhmien kanssa työskenteleviltä tahoilta.

Toimintamalliehdotus antaa vastauksen kysymyksiin:

Mitkä olivat opinnäytetyön keskeisimmät löydökset?

Kuinka niitä voidaan hyödyntää käytännössä?

Mitä koiravusteisuudella tarkoitetaan?

Millainen koiravusteisuus koiravusteiseen työskentelyyn?

Mitä Pohjantähti-opiston on huomioitava suunnitellessaan hyödyntävänsä koiravusteisuutta?

Opinnäytetyön ja toimintamalliehdotuksen tekijä

sivu 4

Yhteisöpedagogiopiskelija
Sini Ruohonen

Aiemmalta koulutukselta
eläintenhoitaja sekä eläinten kouluttaja at

Kokemusta koirien ja niiden ohjaajien koulutustyöstä
vuodesta 2012 lähtien

Perehtynyt opinnoissaan koiravusteisuuteen
teoriastehtävissä, työharjoitteluissa ja
vapaaehtoistoiminnassa

Aiemman ammattitaitonsa turvin hyödyntää
omia koiria työparinaan

Johdatus aiheeseen

sivu 5

Työelämälähtöisen opinnäytetyöprojektin tavoitteena oli selvittää:

1. Soveltuuko koiravusteisuus työmenetelmäksi laajennetun oppivelvollisuuden piirissä olevien nuorten kanssa
2. Millaisella tavalla koiravusteisuutta olisi järkevä hyödyntää oppivelvollisten opinnoissa

Tarve selvitykselle on noussut suoraan Pohjantähti-opistolla oppivelvollisten nuorten kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta

Selvitys vastaa opintolinjan opettajan toiveeseen kartoittaa koiravusteisia keinoja yhtenä vaihtoehtona vaikuttaa positiivisella tavalla nuorten opintojen edistymiseen ja tukemiseen

Selvityksen tarkoituksena on antaa Pohjantähti-opistolle opinnäytetyön tutkimustuloksiin perustuva valmis toimintamalli koiravusteisuuden jalkauttamiseen Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalle

Pyrkimyksenä on myös tehdä koiravusteista työskentelyä ja sen hyötyjä sekä mahdollisuuksia tunnetuksi

Toimintaympäristönä Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinja

Koira-avusteisuuden näkökulmasta

- Opiston keskeinen sijainti Kemlin keskustassa ja silti luonnon äärellä
 >> mahdollistaa laajasti erilaisia toimintoja
- Opistolla hyvät, avarat tilat
 >> helppous, käytännöllisyys, koirien hyvinvointi
- Pienryhmäkoulutus, 5-10 oppilasta
 >> yksilöllisyys suunnittelussa ja toteutuksessa
- Kohderymänä peruskoulun päättäneet tai toisen asteen keskeyttäneet
 >> ikäjakama 15-18v.
- Opiskelu sisältää paljon projekteja ja toiminnallisuutta
 >> potentiaalia vaikka mihin
- Opiskelijoilla voi esiintyä tehostetun tuen tarvetta opintoihin liittyen
 >> erilaisten menetelmien hyödyntäminen perusteltua

Mitä käytännössä tehtiin?

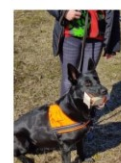
Koiratoimintoja kokeiltiin oppilaiden kanssa laajalla skaalalla tavoitteena selvittää, minkälaisia asioita koira-avusteisuudella voidaan saavuttaa.

Osa toiminnoista liittyi opintosuunnitelman sisältöihin, osa oli vapaamuotoisempaa ei-tavoitteellista toimintaa.

Koiratoiminnoissa käytettiin opinnäytetyöntekijän omia koiria hänen toimissa tilanteissa sekä koirien että oppilaiden ohjaajana.

sivu 7

Opinnäytetyön tulokset

Tulosten perusteella koira-avusteinen työmenetelmä sopi erittäin hyvin osaksi opintolinjan toimintaa.

Koira-avusteisuudella koettiin olevan paljon positiivisia vaikutuksia oppivelvollisten nuorten yksilö- ja ryhmänohjauksessa.

Tuloksissa koira-avusteisuuteen kielteisesti suhtautuvat näkökulmat olivat vähissä, ja nekin kohdistuivat vastaisuudessa helposti huomioitaviin yksityiskohtiin.

Koira-avusteisuus...

- lisäsi opiskelijoiden opiskelumotivaatiota
 - tehosti tehtävien tekoa
 - vähensi jännitystä
- helpotti kouluun saapumista
- toi luokkaan vapautuneisuutta ja rentoutta
 - toi luokkaan iloa ja eloa
 - paransi luokan ilmapiiriä
- lisäsi ryhmän keskinäistä kanssakäymistä
 - paransi valmiuksia tehdä yhteistyötä
 - lisäsi vastavuoroista keskustelua
 - auttoi ihmisiä tutustumaan toisiinsa
 - rohkaisi oppilaita ja tarjosi heille onnistumisen kokemuksia
- lisäsi oppilaiden omatoimista toimintaa
 - vähensi tylsyyttä

sivu 8

sivu 9

Koiravusteisuus

Voidaan jakaa:

Toiminta:
(yleensä)

- vapaaehtoistyötä
- ei tavoitteellista
- koiranohjaajan ei tarvitse olla ammattilainen
- riittää, että koira soveltuu toimintaan
- esim. Kaverikoirat ja Karvakaverit

Työskentely:

- suunnitelmallista, tavoitteellista ja dokumentoitua työtä
- koiranohjaaja yleensä kasvatus-, sosiaali- tai terveysalan ammattilainen
- koira ei itseisarvo, vaan työnteen väline
- sekä koiralla että ohjaajalla aiheellista olla näyttöä soveltuvuudesta työskentelyyn
- lähtökohtana hyötyharkinta sekä asiakkaan halu ja mielenkiinto menetelmän käytölle

Olennaisia näkökulmia

Koiran soveltuvuus

Koiran hyvinvointi

Turvallisuus näkökulmat

Ammattilaisen menetelmäosaaminen

Tarvelähtöisyys ja osallistumisen vapaaehtoisuus

sivu 10

Soveltuva koira

Koiran soveltuvuuden arvioinnissa on olennaisia tietää, millaista työtä koirayksilö tulee tekemään ja millaisten kohderyhmien kanssa

Huomioon otettavia asioita koiran valinnassa voi olla mm.

- koiran koko ja väri
- karvanlaatu ja pituus
- kuolaako koira
- pitääkö koiran kestää halailua
- pitääkö koiran kestää hälinää tai riehakasta menoa
- mitä taitoja koiralla pitää olla
- pitääkö koiran kyetä useisiin toistoihin esim. nopan pyöryksessä

Koiran rotua tärkeämpää ovat yksilön ominaisuudet

Avoin ja luoksepäästävä, ystävällinen
Hyvin sosiaalistettu ympäröivään maailmaan
Ottaa oma-aloitteisesti kontaktia ihmisiin
Nauttii ihmisten kanssa toimimisesta
Kuuliainen ja tottelevainen
Hyvähermoinen, tasapainoinen

Soveltuvan koiran ominaisuuksia ovat mm.

Helposti motivoituva (esim. ruokapalkalla)
Ei liian kiihkeä tai yli-innostuva
Itsevarma, ei arka tai pelokas
Toimintakykyinen (rohkea)
Kokonaisvaltaisesti terve
Ei vahtivietäinen

Työskentelyn toteutus

sivu 11

Toteutuksen tapa tassujanalla

Ennen toiminnan alkua:

- Tarveharkinta menetelmän käytölle
- Alustavat näkemykset millaisiin aiheisiin koira-avusteisuudesta kaivataan apua
- Suostumusten ja rajoitusten kartoittaminen
- >> suunnittelu kuinka käytännössä huomioidaan
- Tiedottaminen (henkilöstö, oppilaat, huoltajat)

Toiminnan aikana:

- Eteneminen suunnitelmien ja yksilöiden mukaan
- >> tarvittaessa joustavuus suunnitelmien muutoksissa ja soveltamisessa
- Koiramaista toimintaa ja hauskanpitoa!

Toiminnan päätyttyä

- Toiminnalla saavutettujen tulosten arviointi
- >> oliko menetelmästä hyötyä kohderyhmälle ja yksilöille
- mahdollinen palautteidenkeruu toimintoihin osallistuneilta
- >> toiminnan kehittäminen
- Jatkoa sopiminen

Toteutuksen tapaan liittyvää

Opinnäytetyötä varten kerätyn aineiston perusteella voidaan todeta, että niinä päivinä kun koira on opintolinjan toiminnassa mukana, olisi sen hyödyllistä olla läsnä koko koulupäivän ajan.

Tämä mahdollistaisi sen, ettei kaikki toiminta koiran kanssa ole ohjattua, joka antaisi oppilaille tilaa ja aikaa toimia omaehtoisessa tahdissa.

Hyötyjä:

Koira on luokassa odottamassa oppilaiden kouluun saapumista

Oppilaat saavat luoda kontaktia koiraan omalla tavallaan ilman koiranohjaajan välitöntä läsnäoloa

Jättää aikaa leikkimiselle esimerkiksi mielekkäänä välituntitoimintana

Mahdollistaa vapautuneen ja rennon ilmapiirin rakentumista

Parantaa mahdollisuuksia toimintojen soveltamiselle lennosta

Luokan lattialla nukkuvaa leikeistä uupunut koira on söpö ja luo lämmintä tunnelmaa

Huomioitavia näkökulmia

Millaisia asioita Pohjantähti-opistolta edellytetään koira-avusteisen työskentelyn mahdollistamiseksi?

- Toimintaan soveltuvat tilat
- Henkilöstön ja oppilaiden suostumus työmenetelmälle
- Mahdolliset luvat oppilaiden huoltajilta
- Ammattimaisen toimijan löytäminen
- Riittävät resurssit taata työskentelylle jatkumo parhaiden mahdollisten hyötyjen saavuttamiseksi

= tahtotila työskentelyn mahdollistamiseksi

Millaisia rajoituksia tai esteitä koira-avusteiselle työskentelylle Pohjantähti-opistolla voi olla?

- Allergiat
- Koirapelko
- Epäluulot koiria tai menetelmää kohtaan
- Erot kulttuureissa ja uskunnoissa
- Koirien aiheuttama sotku ja zoonoosit

Kuinka ottaa nämä huomioon?

- Allergioiden ja suostumusten kartoittaminen
- >> toimintojen järjestäminen erillään henkilöistä, joilla koiriin liittyviä rajoitteita
- Koiranohjaajan tiedottaminen rajoitteista
- >> osaa huomioida toimintaympäristön
- Koirien terveydestä ja yleisestä hygieniasta huolehtiminen (zoonoosit), sotkuun varautuminen teippirullin ja välilakaisuin

Koiratoimintoesimerkkejä

Seuraavista dioista löytyy esimerkkejä erilaisiin koiravivesteihin toimintoihin

Toiminnot on ideoitu tukemaan Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjan (tukea työelämään, osaamisen vahvistaminen) opetussuunnitelmaa ja osia sen opintokokonaisuuksista

Näitä toimintoja voidaan soveltaen hyödyntää muidenkin kohderyhmien kanssa

OPINTOKOKONAIUUDET

Vuorovaikutus- ja viestintätaidot

Matemaattiset perustaidot ja ongelmanratkaisu

Aktiivinen kansalaisuus

Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot

Arjen taidot ja elämäntaito

Opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaidot

Suuntaavat opinnot: digitaaliset ja luontolähtöinen taide ja kulttuuri

Opintokokonaisuus: Arjen taidot ja elämäntaito, 8.00 op

Ruuan valmistaminen

Voidaan valmistaa yhdessä koirille herkkukukkeja, yrjölänpuuroseoksia ymv. Samalla voidaan keskustella täysipainoisesta ruokavaliosta ja sen vaikutuksesta hyvinvointiin.

Luontoliikunta

Koirien kanssa voidaan käydä luonnossa kävelemässä tai mahdollisuuksien mukaan vaikka pyöräilemässä. Tähän voi liittää lisäksi mitä vain muitakin tehtäviä.

Tähän voi liittää mm. taloudenhallinnan opettelua, jos ainekset käydään ostamassa yhdessä ja vertaillaan hintoja ja kilohintoja

Liikenneturvallisuus

Kuljetaan koirien kanssa kaupungissa kiinnittäen erityistä huomiota liikennesääntöihin, -merkkeihin ja muuhun liikenteeseen. Tähän voi liittää myös esim. erilaisia kaupunkisuunnitelmia.

Opintokokonaisuus: Opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaidot, 5.00 op

Opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaidojen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa muunmuassa:

Toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä työskennellä erikokoisissa ryhmissä aktiivisesti ja rakentavasti

Suunnitella ja aikatauluttaa omaa työskentelyään

Kohderyhmä huomioiden hyviä vuorovaikutustilanteita ovat sellaiset, joissa koira on toiminnan kohteena, esimerkiksi hoitotoimenpiteet tai leikkiminen. Tällöin huomio voidaan pitää koirassa ja keskustelu tapahtuu luontevasti toiminnan ohessa. Koiran ympärille voi kokoontua myös erilaisissa ryhmissä.

Oppilaat voivat ottaa työstääkseen tempuprojektin, eli opettaa koiralle jonkin uuden tempun. Ensin tehdään etenemissuunnitelma ja määritellään aikataulu, minkä sisällä koiran on mahdollista oppia uusi asia. Harjoitus havainnollistaa, kuinka uuden oppiminen on mahdollista hyvän suunnittelun, aikataulutuksen, toistojen ja positiivisen palautteen avulla.

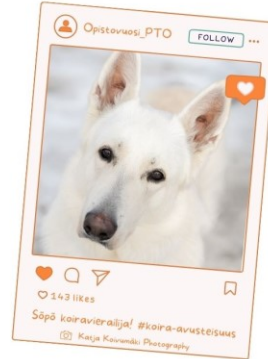
Opintokokonaisuus: Vuorovaikutus- ja viestintätaidot, 5.00 op

Kirjoittaminen & Nettietiketti

Koiravierailupäivän päätteeksi oppilaat voivat yhdessä suunnitella luokan omalle Instagramtilille tulevan päivityksen päivän sisällöstä ja fiiliksestä.

Tehtävä vahvistaa mm. ryhmätyötaitoja, mielikuvitusta, itsensä ilmaisemisen ja mielenpiteen perustelemisen taitoja sekä edistää asiallisen nettietiketin oppimista.

Opiskelijat voivat myös tehdä luokan Instagramtilin story-osioon my day:tä koiran näkökulmasta (my day eli minun päiväni on tapa kertoa sanoin, kuvin ja videoin mistä kaikesta my dayn: kohteena olevan päivä koostuu - yleensä lähes reaaliajassa)

Opintokokonaisuus: Matemaattiset perustaidot ja ongelmanratkaisutaidot, 4.00 op

Ongelmanratkaisu ja päättely

Voidaan pelata peliä, jossa oppilailta kysytään ongelmanratkaisua tai päättelyä vaativia kysymyksiä, joihin voi vastata kyllä/ei, totta/tarua, oikein/väärin

Koiran etutassut edustavat vastauksia, esim. totta/ tarua. Sovitaan yhdessä kumpi tassu on kumpi, tassut voidaan myös merkitä esim. värillisillä nauhoilla.

Vastatakseen opiskelija pyytää koiralta sen puolen tassua, joka on hänen vastauksensa

Peliä voidaan soveltaa mihin tahansa oppiaineeseen ja sitä voidaan pelata yhden oppilaan kanssa tai ryhmässä

Vinkki: Tassun antamisen sijaan vastaus voidaan antaa myös käsiskosketuksella (koira koskee nenällä kättä)

Talousmatematiikka

Moni nuorikin haaveilee omasta koirasta. Tehtävänä voi olla esimerkiksi laskea, paljonko koiran hankkiminen ja pitäminen maksaa kuukausi-/vuositasolla.

Jatkotehtävänä voidaan laskea kauanko omilla tämänhetkisinä tuloilla tulee säästää, jotta koiran hankkiminen olisi mahdollista

Tehtävä vahvistaa mm. budjetointi- ja tiedonhankintataitoja

Opintokokonaisuus: Aktiivinen kansalaisuus, 5.00 op

Yhtenä aktiivisen kansalaisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa:

Toimia oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaan

Harjoitus:

Fläppitaululle kaksi saraketta: oikeudet/ velvollisuudet

Etukäteen materiaaliksi on suunniteltu kartonkiliuskoja, joille on kirjoitettu kansalaisille kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia

Oppilaat pyytävät koira tuomaan esim. toimintamatolta sattumanvaraisesti yhden liuskan, jonka opiskelija sitten sijoittaa joko oikeuksiin tai velvollisuuksiin

Näin opitaan havainnollistavalla tavalla mitä kaikkea kuuluu oikeuksiin ja mitä velvollisuuksiin ja voidaan keskustella niistä yhteisesti

Harjoitus sopii toteutettavaksi yhden tai useamman oppilaan kanssa yhdessä ja on hyvin sovellettavissa muihinkin aiheisiin

Opintokokonaisuus: Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot, 5.00 op

sivu 21

Yhtenä opinto- ja urasuunnittelun tavoitteena on, että opiskelija osaa:

Tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan

Harjoitus:

Itsetuntemuksen lisäämiseen voidaan hyödyntää koira-aiheisia menetelmäkortteja

Kortteja voidaan käyttää monin tavoin joko yhden oppilaan kanssa tai useamman kanssa yhdessä

Kortti voidaan nostaa tietoisesti tai sokkona, itselle tai toiselle, oman vahvuuden tai kehityskohteen mukaan jne.

Korttien sisältämistä vahvuusväittämistä voidaan keskustella yhdessä esimerkiksi opiskelutaitojen näkökulmasta

Ideoita ryhmäyttämiseen

Kohderyhmä luo haasteita toimiville ryhmäyttämistoiminnoille esimerkiksi ikänsä puolesta, jolloin erilaiset leikit eivät välttämättä enää innosta. Toki tämä riippuu aina kulloisenkin ryhmän opiskelijamateriaalista.

Ryhmäytymistä voidaan ajatella sekä toisiin tutustumisena että yhteistyön tekemisenä - yksilöiden muuttumisena ryhmäksi.

Ohessa kaksi ajatusta, kuinka ryhmäyttämistä voisi kokeilla tehdä koira-avusteisesti opintolinjalla.

Lumon
vastaukset →

Tauluesittäytyminen

sivu 22

Piirretään fläppitaululle ruudukko. Yläriiviin kirjoitetaan aiheita, jotka kertovat ihmisestä jotain. Vasen ruuturivistö varataan luokan jäsenten nimille, mutta jätetään ensin tyhjäksi. Kun jokainen on vuorollaan käynyt kirjoittamassa omalle rivilleen vastauksensa, arvataan yhdessä mitkä vastaukset ovat kenenkin. Opettaja, koira ja koiranohjaaja vastaavat myös.

Harjoituksen tarkoituksena on tutustuttaa ihmisiä toisilleen ja sitä voidaan varioida monin eri tavoin.

Nimi	Lempiruoka	Harrastan	Tänään aion
arvataan yhdessä			
arvataan yhdessä	Broilerin-siivet	Pallon jahtamista	Syödä herkuja
arvataan yhdessä			

Harjoitus poimittu ja sovellettu Leena Ståhlbergin teoksesta Pienryhmäohjaajan opas (2019)

sivu 23

Ryhmäyttäminen koira-aiheisilla menetelmäkorteilla

Kortit voi toimia helppona tapana kokoontua toimimaan ryhmässä esimerkiksi tällaisten harjoitusten äärelle:

- kaikki kortit (30kpl) jaetaan osallistujien kesken tasan
- jokainen katsoo saamansa kortit läpi ja erottelee vahvuusväittämien mukaan yhteen kasaan kortit, jotka sopivat itselle, ja toiseen kasaan kortit, jotka eivät sovi itselle
- käydään yhdessä kaikkien kortit läpi, ensin vahvuudet ja sitten etsitään ylijääneille korteille uusi omistaja, joka kokee vahvuusväittämän sopivan itseensä

Tai

- jokainen nostaa itselleen x määrän kortteja kuvan, fiiliksen, vahvuusväittämän tms. perusteella
- toiminnon vetäjä on keksinyt etukäteen listan kepeitä tutustumiseen tarkoitettuja kysymyksiä, yhden jokaista korttia kohden (kortit on numeroitu)
- käydään kortit vuorotellen läpi ja tutustutaan toisiin kysymysten avulla

Kortit on kehitetty Yhtymäpinnassa nuori -hankkeessa v. 2021 yhteistyössä Kumppanina koira -toimijoiden kanssa.

Kortit voi ladata ilmaiseksi omaan käyttöön hankkeen Internetsivuilta.

sivu 24

Jatkokehitysideoita

Ajatuksia, ei valmiita ratkaisuja :)

1. Koira-avusteisuutta on nyt testattu Pohjantähti-opiston Opistovuosi oppivelvollisille -opintolinjalla, olisiko menetelmää hyödyllistä soveltaa myös opiston muihin ryhmiin?
2. Tai voitaisiinko miettiä tapoja kuinka koira-avusteisuuden avulla voitaisiin kenties vahvistaa entisestään koko opiston väen yhteisöllisyyttä?
3. Olisiko koira-avusteisuudesta löydettävissä joitain hyötyjä OPPIVE-hankkeen muiden toimijoiden toiminnoissa?
4. Voidaanko koira-avusteisuutta hyödyntää jotenkin hankkeen näkyvyyden lisäämisessä?
5. Koira-aiheisten menetelmäkorttien laajentaminen niin, että ne palvelisivat teksteiltään paremmin esim. opiskelu- ja urasuunnittelutaitojen opiskelussa ja ryhmäyttämisessä

